ପ୍ରକାଶନ କ୍ରମିକ - ୧

ସଓରା ଭାଷା

ଡଃ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି

ଆଞ୍ଚଳିକ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର
ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୪

୧୯୭୮

ପ୍ରକାଶନ କ୍ରମିକ - ୧

ସଉରା ଭାଷା

ଲେଖକ— ଡଃ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି
ଏମ୍. ଏ.; ଡି. ଲିଟ୍.

ଆଞ୍ଚଳିକ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର
ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୦୪

୧୯୭୮

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫. ୦୦ ମାତ୍ର

ଡଃ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି

ପ୍ରକାଶକ

ସଂଯୋଜକ

ଆଞ୍ଚଳିକ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର

ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୪

୧୯୭୮

ମୁଦ୍ରଣ :

ଦ ଓର୍ଗୋଆନ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ

ସୂର୍ଯ୍ୟ ନଗର

ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୦୩

ପ୍ରାକ୍ କଥନ

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ "ଆଞ୍ଚଳିକ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର" ୧୯୭୮ ମସିହା ମେ' ମାସରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ଏହି କେନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଶେଷତଃ ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନ ଜନଜାତିଙ୍କର ଏବଂ ଅନୁନ୍ନତ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକର ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମସ୍ୟା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ସେ ଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ଦିଗରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗ ଏହି କେନ୍ଦ୍ରର ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଜଡ଼ିତ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନର ସଂକଳ୍ପନା ଓ କ୍ଷେତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ବିଭାଗୀୟ ସାମାଜିକ ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଏବଂ ଏହାର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ଏବଂ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଗୁଣୁପୁର ସବ୍‌ଡିଭିଜନକୁ ମିଶାଇ ଏକ ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ର ରୂପେ ନିଆଯାଇଛି । ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଆଦିବାସୀ-ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନଗ୍ରସର । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ 'ସଓରା' ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀ ବାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକରେ ଗବେଷଣାକୁ ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏବଂ 'ସଓରା' ଜନଜାତି ସହିତ ଉତ୍ତମ ଯୋଗାଯୋଗ ସ୍ଥାପନ ଲାଗି, ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା ସହିତ ପରିଚିତ ହେବା ଗବେଷକମାନଙ୍କର ସର୍ବାଦୌ ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ଓ ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଗୁଡ଼ିକ ଲିପି ବିହୀନ ଏବଂ କଥିତ ଭାଷା ହୋଇଥିବାରୁ, 'ସଓରା' ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିବା ଗବେଷକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟକର । ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଔପନ୍ୟାସିକ ତଥା ସାହିତ୍ୟିକ ଡଃ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କର ଦୀର୍ଘଦିନର ଭାଷା ଅନୁଶୀଳନ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ଫଳରେ 'ସଓରା' ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏହି ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ କରିଅଛନ୍ତି । ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରି ସେ ମହାଶୟ ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡୁଲିପି 'ସଓରା ଭାଷା'ଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ସଦୟ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରି ଥିବାରୁ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର ତରଫରୁ ତାଙ୍କୁ ହାର୍ଦ୍ଦିକ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛୁଁ ।

ଉକ୍ତ 'ସଓରା ଭାଷା' ପୁସ୍ତକଟି ଯେ କେବଳ ସଓରା ଭାଷା ସହିତ ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ପରିଚିତ କରାଇବ ତାହା ନୁହେଁ, ଏହା ସଓରା ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥା ସଫଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ଦିଗରେ ଏହି କେନ୍ଦ୍ରର ଗବେଷଣାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୂତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଏହି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନ ଅବସରରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ତଥା କେନ୍ଦ୍ରର ଗବେଷଣା ପରିଷଦର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଶା ପୋଷଣ କରୁଛି ଯେ କେନ୍ଦ୍ର ନିଜର ଲକ୍ଷ ହାସଲ ଦିଗରେ ସଫଳତା ଲାଭ କରିବ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର ମହାପାତ୍ର

ତା ୩୧ । ୧୨ । ୭୮

ସଂଯୋଜକ,
ଆଞ୍ଚଳିକ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର,
ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

ମୁଖବନ୍ଧ

ଶବର ବା ସଉରା ଭାରତର ଗୋଟିଏ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଆଦିବାସୀ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଆମର ଏତେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯେ ଶବରଙ୍କ ଦେବତା 'ଜଗାଂନ୍ନେ' ଆମର 'ଜଗନ୍ନାଥ' । ଆମ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତରେ ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଶବରଙ୍କ ଉଲ୍ଲେଖ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ଶବର ନିଜ ଭାଷା ଭୁଲିଲେଣି, ଓଡ଼ିଆ କହନ୍ତି । ତହିଁରୁ ଯେଉଁ ଅନୁନ୍ନତ ଲୋକେ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଗୁଣୁପୁର ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି ଓ ତାକୁ ଲାଗିଥିବା ଗଞ୍ଜାମ ମାଳରେ ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ଭାଷା କହନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜକୁ 'ସ'ରା' କହନ୍ତି ଓ ସେମାନେ 'ସଉରା' ବୋଲି ପରିଚିତ । ତାଙ୍କ ଭାଷା 'ସଉରା' ଭାଷା । ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଲୋକ ସେ ଭାଷା କହନ୍ତି । ଗୁଣୁପୁର ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ପର୍ବତ ଉପରେ ଯେଉଁମାନେ ଥାଆନ୍ତି, ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଳ୍ପ, ଆଗରେ ପଛରେ ଲଞ୍ଜ ପରି କୌପୁନୀର ଫେର, ସେମାନେ ଲଞ୍ଜିଆ-ସଉରା । ଗୁଣୁପୁର ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ଅନ୍ୟ ସଉରାମାନେ 'ଶୁଦ୍ଧ ସଉରା' । ସେମାନେ ଦରିଦ୍ର, କିନ୍ତୁ ଲଞ୍ଜିଆ ସଉରାଙ୍କ ତୁଳରେ ଅନୁନ୍ନତ ନଥିଲେ । 'ଭୂସତ୍ୟାଗ୍ରହ'ରେ ସେହିମାନେହିଁ ଲିପ୍ତ ଥିଲେ ।

ଏ ପାଣ୍ଡୁଲିପିରେ ଥିବା 'ସଉରା ଭାଷା' ସେହି 'ଶୁଦ୍ଧ ସଉରା' ମାନଙ୍କ ଭାଷା, ୧୯୫୨-୫୪ରେ ମୁଁ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି, ଗାଁ ମାନଙ୍କରେ ରହି, ତାଙ୍କଠାରୁ ପଚାରି ପଚାରି ଏହାକୁ ସଂଗ୍ରହ କଲି । ବ୍ୟାକରଣ ପୁସ୍ତକ ନକେ ଖଣ୍ଡିଲି । ଭାଷାଟି ଶିଖି ପ୍ରୟୋଗ କରି ଦେଖିଲି, ଚଳିଲି । ଗୁଣୁପୁରର ପୂର୍ବ ଓ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ପଟ ପର୍ବତ ଉପରେ 'ପୁଟାସିଂ' ଅଞ୍ଚଳ ମାଳ ଉପରେ ଲଞ୍ଜିଆ ସଉରା ଗାଁ ସବୁ । ମୁଁ ସେଠିକି ବି ଯାଇଛି ଓ ସେଠି ରହିଛି । ଏ ଭାଷାରେ ସେଠି କାମ ଚଳେ, କିନ୍ତୁ ମାଳୁଆ ସଉରାଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣ ଟିକିଏ ଭିନ୍ନ, ଭାଷାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଭେଦ ବି ଅଛି । ଠିକ୍ ଆରପଟେ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ସଉରା ମାଳ, ତାକୁ ଲାଗିଛି ଗଞ୍ଜାମ ମାଳର ଅନ୍ୟ ସଉରାମାଳ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ଶବର ତ ବହୁତ, କିନ୍ତୁ ତହିଁରୁ କେତେ ଅଞ୍ଚଳର ଶବର ଓଡ଼ିଆ କହିଲେଣି, ଅନ୍ୟମାନେ 'ସଉରା' ଭାଷା କହନ୍ତି । ତହିଁରେ ପୁଣି, ପର୍ବତ ଉପରେ ଥିବା ଲଞ୍ଜିଆ ସଉରାଙ୍କ ଭାଷା ଓ ତଳର ସଉରା ଭାଷା ଭିତରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପ୍ରଭେଦ, ଏହିପରି ନାନା ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଭେଦ ପାରଳା-ମାଳର ଲଞ୍ଜିଆ ପୁଟାସିଂ ମାଳର ଲଞ୍ଜିଆଙ୍କ ପରି ଏତେ ଅଧିକ ଅନୁନ୍ନତ ନଥିଲେ, ଗୁଣୁପୁର ସୀମା ଆଡ଼କୁ ଥିବା ଅନ୍ଧାର ମାଳର ଗାଁମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଗଞ୍ଜାମର ସଉରାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଘନିଷ୍ଠ ପରିଚୟ ହେବାକୁ ସୁବିଧା ମିଳିଥିଲା ଆଗ ୧୯୬[illegible] ରେ, ପରେ ୧୯୬୩-୬୪ରେ ।

ଶ୍ରୀ ଜ. ରାମମୂର୍ତ୍ତି ପାନ୍ତୁଲୁ ମହାଶୟ ଇଂରାଜୀରେ ସଓରାଭାଷା ବିଷୟ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ତହିଁରେ ବହୁବର୍ଷ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ । ସେ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡିର ବାସିନ୍ଦା ହୋଇଥିଲେ ଓ ସେଠିକା ହାଇସ୍କୁଲର ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟର ଥିଲେ, ପରେ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବହିର ଭାଷା ଗୁଣୁପୁର ତାଲୁକାରେ ମୁଁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଦେଖିଲି ଯେ କେତେ ଶବ୍ଦ ଏକା ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏତେ ପ୍ରଭେଦ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ ଗୁଣୁପୁର ତାଲୁକାର ଶୁଦ୍ଧ ସଓରା ଲୋକେ ତାକୁ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ମୁଁ ଏ ଭାଷାକୁ ସିଧା ସଳଖେ ଲୋକମୁଖରୁ ସଂଗ୍ରହ କଲି । ଯେଉଁ ସଓରା ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏ ଭାଷା ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମତେ ବିଶେଷଭାବେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ସେମାନଙ୍କ ନାମ :—

୧ । କୁଜେନ୍ଦ୍ରି ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ଶବର, (ଶିକ୍ଷକ) ଏ ପୁସ୍ତକରେ ଥିବା କଥୋପକଥନମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ଅନୁବାଦ ସେ କରିଛନ୍ତି ।

୨ । ଗୁଡ଼ାରିପାଖ ମେଣ୍ଟୁ ଖିଲିଂଗିଇ ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ସନ୍ଥଆ ଗମାଂ ଓରଫ୍ ସନ୍ଥଆ ମାଷ୍ଟର୍ (ଶିକ୍ଷକ) ୩ । ଶ୍ରୀ ଦାଣ୍ଡାସି ୪ । ଶ୍ରୀ ଲକଅ ବୁଢ଼ା ୫ । ଶ୍ରୀ (ସାନ) ସାନ୍ଥଆ ।

୬ । ଖମାପଦର ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ସୁକୁ ଶବର (ସେତେବେଳେ ଦାଢ଼ୀ ରଖିଥିଲେ) ୭ । ଶ୍ରୀ ସୁତାଙ୍ଗ୍ ବୁଢ଼ା ୮ । ଶ୍ରୀ ଦାଣ୍ଡୁର ଓ ୯ । ଶ୍ରୀ ସାନାସୀ (ବୋଧହୁଏ ଶିକ୍ଷକ) ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି ।

ସଓରା ଭାଷା କେବଳ ଏହିଠାରେ ସୀମିତ ଏକଥା ମୁଁ କହୁନାହିଁ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଏ ପାଣ୍ଡୁଲିପିରୁ ଭାଷା ଶିଖିଲେ ଗୁଣୁପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଶୁଦ୍ଧ ସଓରାଙ୍କ ସହିତ ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେତ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟତ୍ର ମଧ୍ୟ, 'କାମ ଚଳିବ' । ତେଣିକି ଯେ ଅଧିକ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଲୋଡ଼ିବେ, ସେ ଗବେଷଣା କରି ଏ ଭାଷା ବିଷୟରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ । ଆଉ ଦରକାର ପ୍ରବେଶ, ସଓରା ଓ ଅଣ-ସଓରା ଦୁଇ ଭାଷା ଭିତରେ ମେଳୁଟିଏ । ଏ ପୁସ୍ତକଟି ସେତିକି କରିପାରିଲେ ଏ ଉଦ୍ୟମ ସାର୍ଥକ ହେବ ।

ଆଗରୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ କେତୋଟି କଥା କହିବାର ଥିଲା :

ଏକା କଥାକୁ ସଓରା ନାନା ପ୍ରକାରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥିବାର ଦେଖାଯାଏ, ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦର ପାଖ ପାଖ ନାନା ପ୍ରତିଶବ୍ଦ । ଏମାନଙ୍କ ଭାଷା ବ୍ୟବହାରରେ ନାନା ବିଶେଷତ୍ୱ ଅଛି । ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକରୁ ଓ ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରୁ ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିହେବ । ଉଦାହରଣ ଗୁଡ଼ିକ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ବିଘା ଦେବା କଥା, କାରଣ ତହିଁରୁ ଏପରି କେତେକ ନୂଆ ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯାହା ସେଠି ଅଛି ବୋଲି ଅନ୍ୟତ୍ର ଦିଆହୋଇ ନାହିଁ ।

୧୯୫୮ ଡିସେମ୍ବର ପନ୍ଦର ବେଳକୁ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଏତେ କାଳ ପ୍ରକାଶନର ସୁବିଧା ମିଳି ନଥିଲା । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ନୃତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ଅଧ୍ୟୟନ କେନ୍ଦ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଂଯୋଜକ ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ଓ ଉଦ୍ୟମରେ ଏହାର ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଛି ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ କୃତଜ୍ଞ ।

ପ୍ରକାଶନ ଉପଲକ୍ଷରେ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟିକୁ ମୁଁ ଆଉ ଥରେ ଉତାରି ନୂଆ କରି ସଜାଡ଼ି-ଦେଲି, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଅଧିକ ସୁବିଧା ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ହେଲା ।

ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି
୧୯ । ୯ । ୭୮

ସୂଚୀପତ୍ର

କ୍ରମିକ ନମ୍ବର	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୩୦	ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଓ ନାନା ଜନ୍ତୁ	୩୯
	(୧) ପୋଷାଜନ୍ତୁ	୩୯
	(୨) ବଣ୍ୟ ଜନ୍ତୁ	୪୦
	(୩) ଜନ୍ତୁର ଦେହ	୪୧
	(୪) ଚଢ଼େଇ	୪୧
	(୫) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଡ଼ାଜନ୍ତୁ	୪୨
	(୬) ଜଳଜନ୍ତୁ	୪୨
	(୭) ପୋକଜୋକ	୪୩
୩୧	ଗାଁ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନ	୪୩
୩୨	ସଙ୍ଗୀତ, ନୃତ୍ୟବାଦ୍ୟ	୪୬
୩୩	ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ	୪୬
୩୪	ଦେହ ଓ ମନରକାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱଭାବ	୪୭
୩୫	କଳିକଜିଆ	୪୭
୩୬	ରୋଗ	୪୮
୩୭	ଠାକୁରଦେବତା	୪୯
୩୮	ସଓରା ନାମ	୫୦
୩୯	ବିଶେଷଣ ସାଧାରଣ ବିଶେଷଣ	୫୧
୪୦	ରଙ୍ଗ	୫୩
୪୧	ଦେହର ବିକୃତି	୫୪
୪୨	ନାନା ଗୁଣ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ମଣିଷ ଓ ଜନ୍ତୁ	୫୫
୪୩	ସଓରା ଗାଳି	୫୬
୪୪	ବାକ୍ୟଗଠନ ବ୍ୟବହାର ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ସରଳ ବାକ୍ୟାବଳି (୧)	୫୭
	(୨)	୫୭
	(୩) ନିତ୍ୟକର୍ମ	୫୯
	(୪) ସଓରା ଓ ତା ଭାଷା ବିଷୟରେ କଥୋପକଥନ	୬୦
	(୫) ଲାଞ୍ଜିଆ ସଓରାଙ୍କର ନିଶା ପ୍ରବଣତା, ଆଳସ୍ୟ ଓ ପ୍ରବଞ୍ଚକଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ଶୋଷଣ ।	୬୩
	(୬) ବାଘରୁ ମହାପ୍ରେତ ମକଦ୍ଦମା	୭୧
୪୫	କ୍ରିୟା ପ୍ରକରଣ	୭୫
୪୬	ଧାତୁ—'ଥିବା', 'ହେବା' ଆଦି	୭୬
୪୭	ଧାତୁରୂପ ସୂଚି	୮୧

୧- ଶବ୍ଦାପରିଚ

ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ ହେଉଛୁ	—	ଜନାଂଙ୍ଗେଂ ଲେମ୍ ତେଇ ।
ହେ	—	ଆଗାଇ ।
ଆ	—	ଯାଇ ।
ତୋ ନାଁ କଣ ?	—	ଆଁ ମୁଁମ୍ ନାମ୍ ଇଡଂ ?
ବସ୍	—	ଗଗା ।
କହ	—	ଓପୁଁ ଆଁ ।
ତୁ ସଓର ?	—	ସରପ ?
କୋଉଠି ତୋ ଗାଁ ?	—	ଗର୍ଜାଂନାମ୍ ଉଆନ୍ ?
ଭଲ ଅଛୁ ତ ?	—	ବାଂସା ଡକୋ ପ ?
ଡର ନାଁ	—	ବାଂନ୍ତ୍ରୁଂତେ
ଖା	—	ଗା
ଦେଖ୍	—	ଗ୍ଜା
କର୍	—	ସାବ୍ଜା
ମତେ ଦେ	—	ମେଁ ଏଡଂ
ଆଣ୍	—	ପା'ନାଇ
ନେ	—	ପାଙ୍ଗା
ଚାଲ୍	—	ମା
କଣ କହୁଚୁ ?	—	ଇଢ ଓପୁଂଢ ?
ତାର କଣ ଦରକାର ?	—	ଆନ୍ନଂ ଇଢ ସାଇତେ ?
ଯିବା	—	ଆଇବା
ହଁ	—	ଆଓ
ନାହିଁ	—	ଇକ୍କା
ହଉ	—	ତେତେ
ଅଛୁ	—	ଡକୋ
କେତେ ଦୂର ?	—	ତ୍ରୁଆଁ ଆ ସିଁ ଆଇ ?
ଥୋ, ରଖ୍	—	ତକ୍ବା
ଠିଆ ହ	—	ତନ୍'ଙ୍ଗା
କଏ ?	—	ବୋଢେଁ ?

କାହିଁ ? — ସ୍ୱାଣ୍ଡ ?
ସଓରା ଭାଷାରେ କହ — ସଓରା ଲଙ୍ଅନ୍ ଅଲେଁଆଁ ।
ତୁ କଣ ଜାଣିଛୁ — ଆମଂ ଇଡଂ ଗାଲନ୍‌ତେ ?
ଶୁଣ୍ — ଆନ୍‌ଡଁଙ୍ଗ ।
ଢାକ୍ — ଗୁଆ
ଫୋପାଡ୍ — ସେଡ଼ା
ଘା — ଇଅ

—o—

୨ ଶବ୍ଦାପରଚ

ଅରେ ବାବୁ — ଆଡ଼େ ବାବୁ
ରହ, ରହ — ତା'ନାଁଗା, ତାନାଁଗା
କାହିଁକି ? — ସ୍ୟାଣ୍ଡେ ?
ମୁଁ ହାଟକୁ ଯାଉଛି — ଦେଁ ସାଁ'ତାଂ ଇଦେ
ଡେରି ହେବ — ଡାଗାତେଂ
ପାଞ୍ଚ ମିନଟ୍ ଶୁଣିକରି ଗଲେ ଡେରି ହେବ ନାହିଁ — ମନ୍‌ଲଇ ମିନଟ୍ ଅନ୍‌ଡାଂଲେ ଇଙ୍କ୍ଲେଣ୍ଡେ ଆଡ୍‌ର୍ଜାଗାଂ
ଟିକିଏ ବସିକରି ଯାଅ — ଆଜିତାର୍ ଗବ୍‌ଲେ ।
ତୁମ ଘର କେଉଁ ଗାଁ ? — ସିଂଇନମ୍‌ଓ୍ୱାଂ ଆଗର୍ଜାଂ ?
ତୁମ ଗାଁରେ କେତେ ଘର ? — ଗର୍ଜାଂ ବଂ ଡ଼ସୁଁା ସୀଇଂ ?
କେତେ ଜଣଙ୍କର ଜମିଅଛି ? — ଡ଼ସୁଁାମଣ୍ଡ୍ରା ଅଡ ଲବ୍‌ବୋଁ ଡକୋ ?
ଆମ ଗାଁର ସବୁ ଜମି କୁମୁଟି ନେଇଛି — ଗର୍ଜାଂ ଲେଂ ସବେଁ ଲବେଁ । କୋମଟି ପାଁଇଡ
ସେ ଜମି ସବୁ କେମିତି ନେଲା ? — କ୍ନଡ ଆ ଲବେଁ । ସବେଁ ସ୍ୟାଙ୍ଗାମ୍ ପାଁଇଡ ?
ଭୋଗବନ୍ଧାକୁ ନେଇ ଆଉ ଦେଲା ନାହିଁ — ଭୋଗବନ୍ଧା ପାଂଲେ ବାରନ୍ ଅଡଙ୍କ୍ଲେଡଁ

କମିତ ନାହିଁ ଲୋକେ କେମିତ ଚଳୁଛନ୍ତି ? — ଲବେଁାଧ ଇଞ୍ଜା, ମଣ୍ଡ୍ରା ଯୁାଙ୍ଗାମ୍‌ମେଁ ଏଡଂଜ ?

ଦଶଜଣ କୁମୁଟି ପାଖେ ଖମ୍ବାର ଅଛନ୍ତି — ଗଛ୍‌ମଣ୍ଡ୍ରା କୋମଡ ନାମ୍ବା କାମ୍ବାରଁ ଡକୋଡନ୍ତି

ବର୍ଷକୁ ଖମ୍ବାରକୁ ସେ କେତେ ଦିଏ ? — ବୋ ମିଣ୍ଡ୍ରିମନ୍ କାମ୍ବାରଂ ଅଃନ ଡ୍ରସୁାଂ ଡଣ୍ଡ୍ରେ ?

କୁଲମାଣରେ ମାପି ମାପି ଦଶପୁଟି ଦେଉଛୁ — ବାଡି ମାଲଂଗନ୍ ତର୍‌ରେ-ତର୍‌ରେ-ଲେ ଗଜ୍ ପୁଟି ଦେକ୍ରେ ।

କୁଲମାଣ କେତେ ସାନ ? — ବାଡ୍ରିମାଲନ୍ ଡ୍ରସୁାଂ ଆଃସୋନ୍ନା ?

(୧ ମାଣ = ୪ ଅଡ୍‌ଡ଼ା)

ମାଣେ ଦେଲେ ସିକ୍‌କାମାଣ (ଅର୍ଥାତ୍ ଠିକ୍ ମାଣ) ରେ ଡନଅଡ଼ା ହୁଏ — ବୋ ମାନ୍ଦ୍ରାଂ ଡଥଇଡଣ୍ଡ୍ରେ ସିଜାମାନ୍ଦ୍ରାଂ-ଲଂଅନ୍ ଯୁାଗାଡ୍‌ଡ୍ରା ଦେଡ଼ତେ ।

ବାକଲୋକ (ଅନ୍ୟମାନେ) କେମିତ ଚଳନ୍ତି ? — ଅ ଡିକୋନାମଣ୍ଡ୍ରା ଯୁାଙ୍ଗାମ୍ ମେଁ ଏଂଡେନ୍ତ୍ରି ?

ପନ୍ଦର ଘର କୁଲିକାମ କରନ୍ତି — ପନ୍ଦର ସାଁଙ୍ଗଂ ବଡ଼ଡଂଜ

ମୂଲ ଦାନକୁ କେତେ ମିଳେ ? — ବଡ୍‌ଡ୍ରଁ ବଃଡିନ୍ନା ଡ୍ରଯୁଁା ଯୁାଂ ଦେବେ ?

ଓଳିକୁ କୁଲ-ଅଡ଼ାରେ ଦୁଇ ଅଡ଼ା — ବଃଓଳି ବନ୍ଦ୍ରି-ଆଡ୍‌ଡ (ଦେଲଂ ଅନ୍)

(୧୯୫୬ ରେ ଗୁଣ୍ଡୁପୁର ସମତଳରେ ଏହି ରେଟ୍ ଥିଲା । କୁଲ-ଅଡ଼ା କୁଲ-ମାଣ, ଯାହା ଠିକ୍ ଅଡ଼ା ଠିକ୍ ମାଣଠୁଁ ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ କମ୍ ଧରେ,- ସାହୁକାରମାନେ ତାକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।) — ଦାଗାଡ୍‌ଡ଼ା

ଏତେ ଅଳ୍ପରେ ତୁମେ କେମିତ ଚଳ ? — ଡ୍ରଯେଂ ଆସୋଲଂ ଆମ୍ବି ଯୁାମ୍ନେ ଆମେଁକ୍ଲେନଂ ?

ଅମେ କଣ କରିବୁଁ ? — ମଞ୍ଜେ ଇଡଂ ଆ ତୁଦ୍‌ନାଇଁ ?

ଶାଗ ପତ୍ର ସିଝେଇ ସିଝେଇ ଖାଉଁ — ଏଲଂ କୁର୍‌ରବ୍ ଡିଞ୍ଜଲ୍ ଡିଞ୍ଜଲ୍ ଲେ ଆ:ଗାତାଇ

(୧୯୬୬ରେ ବଂଶଧାରା ଉପତ୍ୟକାରେ
ସଉରା ଏହି ଅଭ୍ୟାସରେ ଚଳୁଥିବାର ମୁଁ
ଦେଖିଥିଲି)

ହାଣ୍ଡିଏ ହାଣ୍ଡିଏ ପାଣି ଫୁଟାଉଁ — ସ୍ନେଂଲଂଅନ୍ ବୋସ୍ନେଂ ଡ଼ା ଆବର୍‌ଣତାଇ ।

ତହିଁରେ ଝୋଳେଇଏ ଶାଗ ଅଜାଡ଼ୁଁ — କଭି ବ' ସୁଂଡ୍ରୁଇ ଓଆବ୍ ଆର୍‌ତୁମାତାଇ ।

ସେଥିରେ ମୁଠିଏ ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ପକାଉଁ — କଭି ବ' ମୁଟ୍ଟା ସ୍ୱକଂସି ଆର୍‌ତୁମାତାଇ

ସେହିଅଂକୁ ସିଝାଉଁ — କ୍ନଡ ଆଡିଞ୍ଜଲ୍‌ତାଇ

ସେହି ପାଣିରୁ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ପିଉଁ — କଗ୍ନା ଡାଆଲେଂ ଆର୍‌ରେ ଆ ଗାଡ଼ାଉନାଇ ।

ସେହି ଆମର ଭୋଜନ — କଢେ ଗାଗାନାଂଲେଂ

ତୁମ ଗାଁରେ କଣ କେହି ଭାଗଚାଷ କରନ୍ତା
ଲୋକ ନାହାନ୍ତି କି ? — ଗର୍ଜାଂଡଂ ଇଡ ମଇନାଜା ବାଁଡଆଲ୍‌ମାର୍‌ଜ ଇଜା ପ ?

ଦଶଜଣ ଅଛନ୍ତି — ଗାଲ୍‌ଜମ୍ବ୍ରା । ଡକୋଜ ।

ଆଗେ ଧରଣି ଭଗନ୍ତୁ ବାର ଭାଗ ପାଉଥିଲେ— ଅ'ମ୍ମଂ ଧରଣି ଧନୁବ୍‌ଲଂ ୧୨ ଧନୁବ୍ ସ୍ୟାଂଲେଜ

ଏବେ ପାଞ୍ଚବଣ୍ଟାରୁ ଦୁଇବଣ୍ଟା ପାଉଛନ୍ତି — ଲମି ମନ୍‌ଲଇ ଧନୁବ୍‌ଲଂଅନ୍ ସ୍ୟାଗା ଧନୁବ୍ ସ୍ୟାଂଢଜ

ଆଇନ୍ ପ୍ରକାରେ ଦେବାକୁ କହିଲେ — ଆଇନ୍ ଏଂଗାନ୍ ଆଡବ୍‌ବ୍‌ଁ ଓସୁଂଲେବ

ଛଡ଼େଇ ଦେବାକୁ ଡରୋଉଛନ୍ତି — ଅଃଝ୍ନ୍ଂଣ୍ଡ୍ରେଂବ୍ନଂ ବାଡ୍ରେଂଡେଙ୍ଗି
(୧୯୫୬ ବେଲକୁ ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା
ସେହିପରି ଥିଲା ।)

ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କୁ ଜମିରୁ ତଡ଼ିଦେଲେ — ମନଲୋଇ ମଣ୍ଡ୍ରା ଲକେଁାଅଁ ଲେସେଲୋଂ
ଗଂଲେଜ ।

ସେମାନେ କଣ କଲେ ? — ଅଃଂଜ ଢ଼ଃଢଂ ଗୁବ୍‌ଲେଜ
ସେମାନେ ପିଟିସନ ପଠାଇଥିଲେ — ଅଃଂଜ ପିଟିସନ୍ ବାଇଂଲେଜ

--:O:--

୩ ଚନ୍ଦ୍ରା ପର୍ବତ

ଘର (ଅର୍ଥାତ୍ ଘର ଚଟାଣ) ଓଲା — ସୀଇଂ ଯାଇତା ଜୋଜୋନା
ସେ ପର୍ବତରୁ ଓହ୍ଲାଉଛି — ଅଃନଂ ବାର୍‌ଂବୁଲେଅଁନ୍ ଲଚଟେନାଇ
ଦେଖ୍, (ସେ) ଉଡ଼ୁଛି — ଗ୍‌ଜା, ଅଃବେଂଏଢନ୍
ଆମେ ରୋଗ ହେଲେ ଠାକୁର ପାଖେ
ପୂଜା କରୁଁ — ମଲ୍ଲେ ରୋଗା ଲଲେଂଡ଼େଂ ସୋନ୍
ଅମ୍ମା ଅନ୍ତ୍ରୋଇ

କଣ ପୂଜା କର ? — ଝ୍ଢଂ ଆମ୍ପୂର୍ତ୍ତୋ ?
ଗୋଟିଏ ପୋଢ଼ ହାଣ୍ଡି — ଅଃବଇ ବଂଡେଲ୍ ଆ' ଇହ୍ନାଇ ।
କେଉଁଠାରୁ କଣ ? — ଓ୍ୱାଂ ଅଃଂସ୍କିଁଡେ ?
ହାଟରୁ — ଆ ସାଁ' ଇହ୍ନାଲଂ
ପୋଢ଼ ପୂଜା ନକଲେ ଦେବତା ରଗିବ — ବଂ ଡେଲଂ ଅଃପୁର୍‌ବ୍ରେଣ୍ଟେ ବଣ୍ଡେ
ସୋଯେଅନ୍ ବର୍‌ରବ୍‌ଡ୍ରାଢ ।

ତୁମେ ପର୍ବତଚାଷ କର କି ? — ଆମ୍ଭିଂ ବର୍‌ରୁଁ ଆରେ୍‌ତେ ତା ?

ହେଉ ଆମ ଜଙ୍ଗଲ — କଣ୍ଡି ତୋ ମାରେଂନାଲେ

ଡଂଗର ଚାଷ କଲେ ବଣ ସରିଯିବ — ବର୍‌ରୁ ଅର୍‌ରବଣ୍ଡେ ଗାଡ଼ା ଆଁଲିତ୍ତେ

ପର୍ବତରୁ ମାଟି ବୋହିଯିବ — ବର୍‌ରୁଁ ଲେଂ ଅନ୍‌ସେଲୁଂ ଲବ ପାଂଡ଼ାତେ

ତୁମକୁ ତୁମ ଘର ପାଖେ ଖଣ୍ଡିଏ ବାଉଁଶ

ମିଳିବ ନାହିଁ ? — ଆମ୍ଭିଂ ସୀଇଂଅନ୍ ଆମ୍ଭିଂ ଆସଂ ଆବଙ୍ଗ ଉରୁଣ୍ଡା ଆଂଜେଁ ?

ପର୍ବତରୁ ବାଲି ମାଡ଼ି ଆସିବ — ବର୍‌ରୁଁ ଲେଅଂସେଲେଂ ଲିକଜନ୍ ପାଂଡ଼ାତାଇ ।

ତୁମ ଜମିରେ ବାଲି ପଡ଼ିଯିବ — ଲବଲିଂବଂ ଲିକଜନ୍ ଲିଙ୍ଗା'ତୋଢ ।

ନଈ ଶୁଖିଯିବ — ଅଲେ ଆଁୟୁଁତ୍ତେ ।

ବଣ ହାଣିଲେ ତୁମକୁ କୋରମାନା ହେବ — ଗାଡ଼ା ଆଇଲେଣ୍ଡେଁ ଅମ୍ଭି କୋରମାନା ଡେତବେଁ ।

ଗଛ କାହା କାମରେ ନ ଆସିବ ? — ଆନବନ୍ ବୋଢଂ ଆ ବାର୍‌ଲିଂ ଆସୁାୟୁ ?

କାଠ ନଥିଲେ ଘର ତୋଳି ପାରିବ ନାହିଁ — ଆର୍'ତେ ଙେ ସୀଇଂଅନ୍ ରପ୍ତେ ଅଗୁବ

ପିଣ୍ଡାସ ନଥିଲେ କାହାର ଘର ଛୁଆଣି

କରିବା ହେବ ନାହିଁ — ଆଲିଂଙନ୍ ଆ ଡକୋଲେଣ୍ଡେ ମୋସୁ'ନାଜା ସୀଇଂ ରପ୍ତି ଆସ୍ୟେଂବଂ

କାଠ ନଥିଲେ ଲଙ୍ଗଳ ଖଣ୍ଡେ କରିପାରିବ କି ?— ଆର୍‌ତେ ଡେଂ ଏର୍‌ଉବ୍‌ଜା ସବ୍‌ଜାବେ ପ ?

ତୁମେ ବଣ ହାଣି ପକାଉଛ ଯେ ଗୃହଆଡ଼େ

ପଦା ହୋଇଯିବ — ଆମ୍ଭିଂ ଗାଡ଼ାଂ ଆସ୍ତିତ୍ତେ ଯେ ଉଣ୍ଡି ଆମନଂ ପାଡ଼ା ଡେତେ ।

ଶାଳ ଗଛ ଗୃହଯାଇ ଖାଲି ଘାସ ରହିବ — ସଗି'ଆ ନେବନ୍ କେର୍‌ରେ ସାତା ଆଜେଂଅନ୍ ଡକୋଢ ।

କେତେ ବର୍ଷ ଗଲେ ସେ ଘାସ ବ ରହିବ
ନାହିଁ — ଡ଼ଆଁ ମିନ୍ନୁୟମ୍ ସେଲେଣ୍ଡେ କର୍ତ୍ତି
ଆକେଂଅନ୍ ବାରନ୍ ଆ ଡାକୋଏ
ଖାଲି ପଥର ରହିବ — ସାତା ଅର୍‌ରେଙ୍ଗଁନ୍ ଡକୋଇ
ଖସ୍ତଦନେ ପର୍ବତ ନଆଁ ପରି ତାତିଯିବ — ଡାଗା ଇଂଗନ୍ ବର୍‌ରୁ ତୋଃଗି ନଅନ୍
ତଗେ'ତେ
ପବନ ବ ତାତବ — ସ୍ତଙ୍ଗିମ୍ ବାରଂ ତ'ଗେତେ ।
ବର୍ଷା ଜଣା ହେବ — ଗାନ୍ନୁରନ୍ ଜଣାଇ ।
ତୁମ ଗାଁ ଖଙ୍ଗିଯିବ — ଗର୍ଜାଂଙ୍ଗଂ ବାଗିତେ ।
ସଓସ୍ତ—ତୁମେ ଆମ ବେକ କାଟିଦଅ ପଛେ
ଆମେ ବଣମର ଛାଡ଼ିବୁଁ ନାହିଁ — ଆମ୍ବିଂ ସାଂକାଲେଂ ଗାବାବା ପାତେଁ,
ଗାଡ଼ାଂ ଆଇକେ ଆଜଣ୍ଡ୍ଙ୍ଗାଁଇ

—o—

ମୁଁ

ମୁ — ମେଁ, ମେଁସ୍ୱେଁ
ଆମେ, ଆମ୍ଭେମାନେ — ମଲ୍ଲେ, ମଲ୍ଲେଂ ମାନ୍‌ଲେ
ମତେ — ମେଁସ୍ୱେଁ
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ — ମଲ୍ଲେଂ
ମୋ ଦ୍ୱାରା — ମେଁ ଆଓ୍ୱଲ୍ଲ
ମୋ ସଙ୍ଗରେ — ମେଁ ବାଡ଼ଁ
ଆମ ସଂଗରେ — ମଲ୍ଲେଁ ବାଡ଼ଁ
ଆମ ଦ୍ୱାରା — ମଲ୍ଲେଁ ଆଓ୍ୱଲ୍ଲ
ମୋ ଠାରୁ — ମୁଁ ବାଈଁ ସେଲେଂ
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କଠାରୁ — ମଁ ବାଲେଁ ସେଲେଂ
ମୋର — ମେ ସ୍ୱେଁ (ଉକ୍ତ ବିଶେଷ୍ୟପଦ ଶେଷରେ
'ସ୍ୱେଁ' ବା 'ଈଁ' ଯୋଡ଼ା ହେବ ।
ଯଥା — ସୀଈଁସ୍ୱେଁ = ମୋ ଘର
ଆଁ ମୁଁସ୍ୱେଁ = ମୋ ନାଁ ।
ଉଆନ୍‌ସ୍ୱେଁ = ମୋ ବାପା)
ପାଈଁ — 'ଆସଂ' ଯୋଗ ହୁଏ

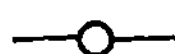
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର	—	ମକ୍ଲେଁ (କନ୍ନୂ ଉକ୍ତ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଶେଷରେ 'ଲେ' ଯୋଗ ହେବ । ଯଥା:—ସୀଇଂଲେ = ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଘର ଗର୍ଜାଂଲେ = ଆମ ଗାଁ ।)
ମୋ ଠାରେ	—	ମୁଂବାସ୍ଥେଁ
ଆମ୍ଭମାନଂକଠାରେ	—	ମୁଂବାଲେଁ
ମୁଁ ନିଜେ	—	ମେଁ ଏକା
ସବୁ	—	ସର୍ବିଁ, ସର୍ବେଁ, ଜାକ୍ରୁଂ, ଜାକେଂ
ଆମେ ସବୁ	—	ମକ୍ଲେ ଜାକ୍ରିଂ

—୦—

ତୁ

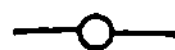
ତୁ	—	ଆମ୍ୱଂ, ଆମନ୍
ତୁମ୍ଭେମାନେ	—	ଆମ୍ ଢ଼ିଂ, ଆମ୍ ବେଁ
ତତେ	—	ଆମ୍ୱଂ, ଆମନ୍
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ	—	ଆମ୍ ଢ଼ିଂ
ତୋ ଦ୍ୱାରା	—	ଆମନ୍ ଅଡ୍ଡ଼ଲ
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା	—	ଆମ୍ବିଂ ଅଡ୍ଡ଼ଲ
ତୋ ସଙ୍ଗରେ	—	ଆମ୍ୱଂ ବାଢଁ
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ	—	ଆମ୍ବିଂ ବାଢଁ
ତୋ ପାଇଁ	—	ଆମ୍ୱଂ ଆସଂ
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଇଁ	—	ଆମ୍ବିଂ ଆସଂ
ତୋଠାରୁ	—	ଆମ୍ୱଂ ବାଲଂସେଲେଂ
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କଠାରୁ	—	ଆମ୍ବିଂ ବାଲଂ ସେଲେଂ, ମୁମ୍ବାବଂଟେ .ଲେଂ
ତୋର	—	ନାମ୍ (ଉକ୍ତ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଶେଷରେ ନାମ୍ ଯୋଡ଼ା ହେବ, ଯଥା :— ଆମ୍ଭୁଁମ୍ ନାମ୍—ତୋ ନାଁ । ସୀଇଂନାମ୍—ତୋ ଘର ଗର୍ଜାଂ ନାମ୍—ତୋ ଗାଁ ।)

ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର	—	ଅମ୍ବିଂ ଅଛେ
ତୋ ଠାରେ	—	'ମୁଂବାନାମ୍
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କଠାରେ	—	'ମୁଂମ୍ବାଙ୍କ
ତୁ ନଜେ	—	ଆମ୍ଂ ଏକା, ଆମ୍ଂ ସଇନାମ୍

ସେ

ସେ	—	ଆନ୍ନଂ, (ସ୍ତ୍ରୀଲୋକହେଲେ ତାକୁ ଆଓନ୍) କ୍ନା
ସେମାନେ	—	ଆନ୍ନଂଜ, ଅଂଜ
ତାକୁ	—	ଆନ୍ନଂ
ସେମାନଙ୍କୁ	—	ଆନଙ୍କି
ତା ଦ୍ୱାରା	—	ଆନ୍ନଂ ଆଓ୍ୱାଲ୍ଲ, ଆଓ୍ୱାଲ୍ଲ ଲେଂ
ତା ସହିତ	—	ଆନ୍ନଂ ବାଣ୍ଡେଁ,
ସେମାନଙ୍କ ସହିତ =	—	ଆନଙ୍କି ବାଣ୍ଡେଁ
ତା ଠୁଁ	—	ଆନ୍ନଂ ସେଲୁଂ, ଜନ୍ତ୍ର
ସେମାନଙ୍କଠୁଁ	—	ଆନଙ୍କି ସେଲୁଂ
ତାର	—	ଆନ୍ନଂ । ବିଭକ୍ତି ଚିହ୍ନରେ+ଆନ୍ (ତାଘର = ଙ୍ଗିଂଅନ୍ 'ଆ' ଯୋଗ କରିବା ମଧ୍ୟ ବିଭକ୍ତି ଚିହ୍ନ । ବିଭକ୍ତି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ)
ସେମାନଙ୍କର	—	ଆମାନେଂ । ବିଭକ୍ତି ଚିହ୍ନରେ+ମାନ୍ (ତାଙ୍କ ଘର = ଙ୍ଗିଂମାନ୍)
(ସମସ୍ତେ = ଜାର୍ଦିଂ, ଜାକ୍ରେଁଂ)		
ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କର	—	ଆନଙ୍କି ଜାକ୍ରେଁଂଆଡେ ।
ସେ ନଜେ	—	ଆନ୍ନ ନାକା
ଅନ୍ୟମାନେ	—	ଆକୋନାମଂଡ୍ରା

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ସର୍ବନାମ, ଅବ୍ୟୟ, କ୍ରିୟାବିଶେଷଣ ଆଦି ।

ଯାହା	—	ଯିନ୍ତ
ଏହା, ଏହି, ଏଇଟା ଏହାକୁ	—	କାନ, କନ, କ୍ନା
ତାହା, ସେହି, ସେଇଟା ସେଇଆ ।	—	କଓ୍ର, କଭ୍ରି, କଭ୍ରେ, କ୍ନା, କନ୍ତ, କ୍ରା
ତାକୁ	—	କ୍ନଦ, କ୍ରା ।
ତାଠୁଁ	—	କନ୍ତ
ତହିଁରେ	—	କଭ୍ରି
ସେ ସବୁ	—	ଆଯିଂ
ସେସବୁକୁ	—	କ୍ରାରଙ୍ଗି
ଏମିତ	—	ଏନ୍ନେଗଂା, ଯେଁନେଗାମ୍
ଏଠୁ	—	ତେନ ସେଲେଂ
ଏଠି	—	ତେନେ
ସେଠି	—	ଢଢ, ଢଭ୍ରି
ସେଠୁ, ତାପରେ	—	ଢଢସେଲେଂ, ଢଢସାଲୁଂ
ସେଥିରେ, ତହିଁରେ	—	କଭ୍ରି
ଏଣେ	—	କଲି
ଇଆଡ଼େ, ଏଣିକି	—	କୋ'ଲେ
ସିଆଡ଼େ, ତେଣେ	—	କୋତାଂ
ଏତେ	—	ଡିନ୍ଦେଁ
ସେତେ	—	ଡିକ୍ରେ
ସେ ଦିନ ଠାରୁ	—	କଓ୍ର ଡିନା ସେଲେଂ
କିଏ ? କାହାକୁ କାହାର	—	ବୁଢଂ, ବୋଢଂ, ବୋଢେଁ
କେଉଁମାନେ ? କେଉଁମାନଙ୍କୁ (ବହୁବଚନରେ)	—	ବୁଢଂକ, ବୋଢଂକ, ବୋଢେଁକ
କେହି, କାହାର, କାହାର	—	ମୈନାଜା, (ମୋୟୁାନା'ଜା)

କଣ ?	—	ଇଢଂ ? ଇଢନଂ ? ଇତେ ? (କଣକଣ ? = ଇତେ ଇତେ ?)
କେଉଁଠି ? କେଉଁଠୁ ?	—	ଢ଼ଆନ୍ ? ଓ୍ୱାଂ
ଆଉ କାହାର	—	ବାରଂ ମୈନାଜା
କେଉଁଠାରୁ .	—	ଢ଼ଆନ୍ ସେଲେଂ ।
(ବିଭକ୍ତି ଚିହ୍ନ ଯୋଗକର)	—	ଢ଼ଆନ୍ ସେଲୁଂ
କପର ?	—	ଏଣ୍ଡେ, ସ୍ୟାଙ୍ଗାମ୍ ?
କାହିଁକି ?	—	ସ୍ୟାଣ୍ଡେ ? ଇଢନ୍ ?
କେତେ ?	—	ଡିଆଁ ? ଡାକାଙ୍
କୌଣସି	—	ଆସ୍ମିଂତେଲେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ	—	ଡିଲ୍
ଅନ୍ୟ	—	ବାରେଁଗା
ସବୁ	—	ସଲ୍ଲୁ, ସଲ୍ଲିଁ, ସଲ୍ଲେଁ ସଲ୍ଲେଁ ଜାନ୍ଲେଁ ।
କଣ ?	—	ଇତେନ୍ ? ସ୍ୟାଂଡ଼ ? ସ୍ୟାଁଡ଼ ?
ହୋ, ହେ, ଆରେ	—	ଅରେ, ଆଗାଇ, ଏଗାଇ, ଏଗେ
କଣରେ ?	—	ଇତେନ୍‌ଗାଇ ? (ଇତେନ୍ + ଗାଇ, ସଓରା ଭାଷାରେ ଏପରି ସନ୍ଧି ବି ହୁଏ)
ହେ	—	ଏଗେ, ଆଗାଇ, ଏଗାଇ, ଅରେ ।
ହଁ	—	ଅଓ, ଅଅ, ଆଓ, ଓ'ନ୍ନ ।
ନାହିଁ	—	ଇଲ୍ଲା, ଏଲ୍ଲା, ଆଗାଯା (ଲିଭ୍ତିଆ ସଓରା କହେ)

(ହେଲ'କି' ,ଅଛ'କି' ଇତ୍ୟାଦିରେ) ।

ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ 'କି'	—	ପ ? ପୋ ? (ଅଛୁ କି ? -ତକୋ ପ ?)
କେବେ ନୁହେଁ	—	କେବେ ଇଲ୍ଲା ।
ତେଣୁ, ତେଣୁକରି, ସେହିକାରଣରୁ	—	'ନ୍ଲାସନ୍,'ନ୍ଲାସନ୍‌କା, ସାଲତେ, ଉନ୍ତୁ ଆସାଂ
ଏପରିକି	—	ଏନେଗାମ୍
ଯେପରିକି	—	ସ୍ୟାଙ୍ଗାମ୍
ସେହିପରି	—	ଏଣ୍ଡିଂଗାମ୍
+'ବୋଲି	—	+'ଗାମ୍‌ଲେ' ।

(ହେଲବୋଲି, ଅଛୁବୋଲି, ଇତ୍ୟାଦି)

(ଅମୁକ) ପର — +ନଅନ୍
ପୁଣି, ପୁନଶ୍ଚ — ବାରଂ
ଓ, ଏବଂ — ନୁଂ
ଉପର, ଉପରେ — ଲନ୍‌କାଂ
ତଳ, ତଳେ, — ଯାଲିତାଂ
ସହିତ — ଲେଂଅନ୍
(ଅମୁକ) ପର — (ଶବ୍ଦ) + ଏଂଆଁନ୍ ;(ଶବ୍ଦ) + ନେଅନ୍
(ଅମୁକ) ଦ୍ୱାରା — (ଶବ୍ଦ) + ଅଓ୍ୱାଲ
(ଅମୁକ) ଠାରୁ, (ଅମୁକ) ଠାରେ — (ଶବ୍ଦ) + ସେଲେଂ
(ଅମୁକ)ର — (ଶବ୍ଦ) + ଅତେ ।
(ଅମୁକ) ଉତ୍ତାରୁ — (ଶବ୍ଦ) + ଆତୋଲଂ
(ଅମୁକ) ପାଖରେ — (ଶବ୍ଦ) + ଆମୁମ୍ୱା, ଆମ୍ୱା
(ଅମୁକ) ସଙ୍ଗେ — (ଶବ୍ଦ) + ବାଢଂ, ବାଢେଁ
(ଅମୁକ) ପାଇଁ — (ଶବ୍ଦ) + ଆସନ୍, (ଶବ୍ଦ) + ଆସଂ,
(ଶବ୍ଦ) + ଆଚନ୍

(ଅମୁକ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ — (ଶବ୍ଦ) + ଯାଉଁ
(ଅମୁକ) ବ୍ୟତୀତ — (ଶବ୍ଦ) + ଜ୍‌ନ୍‌ରେଲେ
(ଅମୁକ) ସମୟରେ — (ଶବ୍ଦ)+ ଓଯୋଁ; (ଶବ୍ଦ) + ଅନ୍‌କାଡିଂ,
ଯଦି — କ୍ରିୟାର ଧାତୁର ଆବଶ୍ୟକ କାଳ, ବଚନ, ପୁରୁଷ ଅନୁସାରେ ରୂପ କରି ଯେଉଁ ରୂପ ପ୍ରୟୋଜନ ତା ଶେଷରେ 'ଡେଂ' ଯୁକ୍ତ ହେବ ।

ଅଗ — ଆମାଂ
ଆଗରେ — ଅ'ମଂନାଂ
ପଛରେ — ଯୋ'ଲୁଂ, ଯୋଲୁ, ଯୁଲୁଂ
ଭିତରେ — ଅ'ଲେଂଅନ୍
ବାହାରେ — ପୋ'ଡ଼ା
ପାଖରେ — ନାମ୍ୱା ।
ପାଖକୁ — ଆମ୍ୱାଂ
ଦୂରରେ — ସଙ୍ଗାଇଡୁଂ

ଦୂର — ସଁଆଁଇ [ଏତେ ଦୂର, ସେତେଦୂର, ଅର୍ଥରେ]

ମଝିରେ — ତଗ୍‌ଂଡିଁ

(ଅମୁକ)+ଆଡ଼େ — (ଶବ୍ଦ)+ମୁମ୍ବା

ସବୁଆଡ଼େ — ସାବ୍‌ବ୍ଁ ଆଡ଼େ (ସାବ୍‌ବ୍ଁ ମୁମ୍ବା)

ଗୃହପାଖେ — ଉଙ୍ଗି ଅକୁନ (ଉଙ୍ଗି = ଗୃହ)

ଚଞ୍ଚଲ — ରେଁସ୍ପେଁ, ରେଁଏଁ, ତ୍ରେଁ, ତ୍ରି ଏନ୍ ।

ଧୀରେ — ଲେ'ସା

କେବଳ — ସାତା

(ଅମୁକ)+ପଣ — (ଶବ୍ଦ)+ସ୍ପେଂଆନ୍

ଆଉ (ଯଥା, "ଆଉ କର ନାହିଁ") — ବାଗ୍ଁ

ଆରପାଖେ — କୋଲଢ ଆମନ୍ନେ

ପ୍ରଥମେ, ଆଗ — ଆମାଂ

ଆରମ୍ଭରେ — ଅମୁଡ଼ା । ଆଗେ ଆଗେ = ଆମଂ ଆମଂ

ମୋଟେ — କୁଡୁବ୍

ଗୋଟାଏ କିଛି — ଆବଇନ୍ନା

କିଛି — ଏଙ୍ଗା

କିଛି ହେଲେ — ଏଙ୍ଗାଙ୍ଗା (ଏଙ୍ଗା+ଏଙ୍ଗା, ଯଉଗ୍ ଶବ୍ଦ)

ଶେଷକୁ, ଶେଷ ଆଡ଼କୁ — ଯୋ'ଲୁ (= ପଛ)

ଯଦି — କ୍ରିୟା+ବଣ୍ଡେ

ଯଦି କୁହାଯାଏ — ଗାମ୍‌ଲେ+ବଣ୍ଡେ = ଗାମ୍‌ଲେବଣ୍ଡେ

ବହୁତ, ଗୁଡ଼ିଏ, ଗୁଡ଼ାଏ — ଗୁଗୁଡ଼ମ୍, ଗୁଗୁନ୍ନା, ତମ୍, ଆଲଡମ୍, କାର୍‌ଗ (ଘର ଖର୍‌ଗ = ଗୁଗୁଡ଼ମ୍ ଡାଗା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ ଗୁଗୁଡ଼ମ୍ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆଲଡମ୍ ଲଗେ । ବହୁତ ମଣିଷ = ଆଲଡମ୍ ମନ୍‌ର୍ଗ)

ଟିକିଏ — ଆଜିତାଲ୍, ଆଜିତର୍ ।

ଅଳ୍ପ — ଅସୁ, ଅସୁଡୋମ୍

ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ — ଗୁଙ୍ଗୁନ୍ ଆସୁ

[ଅବ୍ୟୟ ପଦ ହିସାବରେ 'ଯେ' ଯଥା :—ଏସବୁ ହେଲା ଯେ, ଯିବି ଯେ, ଇତ୍ୟାଦି:—

ଯେ — ତ

+ଯାକ, ଯଥା :—ଘରଯାକ, ପଟ୍ଟଯାକ ଇତ୍ୟାଦ = ଶବ୍ଦ+ଯାକଂ

କର, ଖାଇ, ଯାଇ, ବସି ଇତ୍ୟାଦ ଲଗି — +ଲେଁ

୭ମୀ (ଅଧିକରଣରେ) ଚିହ୍ନ 'ରେ', — ପାଣିରେ, ବଣରେ, ଆଦ ଭଳ, = ଶବ୍ଦ+ଲୁମ୍, ଶବ୍ଦ+ଲଂ

(ଉଦାହରଣ :—ପାଣିରେ = ଡାଅ.ଲୁମ୍ । ବନରେ = ଡିନ୍ନାଲଂ)

ଭଲରେ — ଡୋଲଗାଁ।

ଭିନ୍ନ, ଅଲଗା — ବନ୍ନା । ଅଲଗା ଆଲଗା = ବନ୍ନା ବନ୍ନା

ବାକ,ବଳକା, (ଯାହା ବଳକା ରହିଗ ଲ ସେହି ଅର୍ଥରେ 'ବାକ') — ଡାକୁଂ (ଅର୍ଥାତ୍ ଥିବା ଟା)
[ଉଦାହରଣ :— ବାକ ଘରକାମ = ଅଡ଼ାକୁ ଝିଂ ଆବାସ୍ । ସଓର୍ ଭାଷା ବ୍ୟବହାରର ଚଳନ୍ତି ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦ ଆଗରେ ଗୋଟାଏ 'ଆ' ଯୋଡ଼ା ହୋଇଥାଏ, ତେଣୁ 'ଆଡ଼ାକୁ', 'ଆବାସ୍']

ବୋଧହୁଏ — ପାଣଂ

ଅଚ୍ଛା, ହେଉଛେବେ — ଡେଡ

ହଠାତ୍ — ଆସ୍ତେଁ

ବୃଥାରେ — ଆସାଂଗି

କିନ୍ତୁ — ମାଜାଂ

ଦୌଡ଼ ଦୌଡ଼ି — କେର୍‌ରେଁ କେର୍‌ରେଁ

ବଡ଼ ପାଟିରେ ବେଶି ଶବ୍ଦ କର — କାର୍‌ଁନ୍

ଭଲଭାବରେ — ଡଲ

ବାଃ ! — ଆବା !

ବାଃ ! କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ! — ଅବା ! ଡକା ଡୋଲ୍ଲେଂ !

ହାୟ ହାୟ ! — ଓହୋ !

—o—

ବଡ଼ — ଯୋଡ଼ା, ସୂଡ଼ାସ୍ଂ

ସାନ — ଯୋନ୍ନାଂ

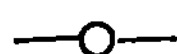
ଅଳ୍ପ, ଊଣା — ଆସୋଂ
ସବୁଠିଁ — ସବ୍ଜିଁ ଆମଙ୍କ
ପୂର୍ବେ — ଅ'ଙ୍ଗଂ
ଥର — ଭାଅଁର୍, ତଅଁର୍
ମିଶି = ଏକାଠି ହୋଇ = — ମାଲିଲ
କି କି ? କଣ କଣ ? — ଇଡ ଇଡ ?
(ଅମୁକ) ଅନୁଯାୟୀ, ଅନୁସାରେ — (ଶବ୍ଦ) + ଏଙ୍ଗନ୍
(ଯଥା :—ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ, ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ)
ରୁନ୍ଧ ହୋଇ — କଡ୍‌ଗାମ୍‌ଟେ
(ରୁନ୍ଧ ହୋଇ ଥାଏ) — କଡ୍‌ଗାମ୍‌ଟେଡ଼ା

୧୦- ସଂଖ୍ୟା

ଏକ — ଆ'ବଇ, ଆବଇ, ବ', ମୋଇ
ଦୁଇ — ବା'ଗୁ, ବାଗ୍
ତିନି — ଯ୍ୟା'ଗି, ଯ୍ୟାଗ୍
ଚାରି — ଉଞ୍ଜି
ପାଞ୍ଚ — ମନ୍‌ଲଇ
ଛଅ — ତୁ ଡ଼ୁ
ସାତ — ଗୁଲ୍‌ଜି
ଆଠ — ତାମ୍‌ଜି
ନଅ — ଛନ୍‌ଜି
ଦଶ — ଗାଲ୍‌ଜି, ଗଜ୍
କୋଡ଼ିଏ — କୋଡ଼ି ; କୁଡ଼ି ।
(ଏକ ଦୁଇ ବୋଲି ସଂଖ୍ୟା କହିଲାବେଳେ
ଏହିପରି କୁହାଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ
ଏତେଜଣ ଲୋକ, ଏତେଟା ଅମୁକ ଜିନିଷ
ବୋଲି ସଂଖ୍ୟାକୁ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ
କରାଯାଏ ସେତେବେଳେ)
ଏକ ପାଇଁ — ବ' କୁହାଯାଏ ।

ଦୁଇ ପାଇଁ — ବାଗ୍
ତିନ ପାଇଁ — ସ୍ବାଗ୍
ଦଶ ପାଇଁ — ଗଜ୍

୨୧- କାରକ ଓ ବିଭକ୍ତି

ପ୍ରଥମା — ଏ ପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ଅନେକ ଉଦାହରଣରୁ ଜଣା ପଡ଼ିବ ଯେ ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତିରେ ବାକ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ 'ଆଁ' ବା 'ଅ' ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ଓ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଅନ୍ ଯୋଡ଼ା ହୁଏ । ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦରେ କେବଳ ପଛରେ ଅନ୍ ଲାଗେ । ଯାହା ଶେଷରେ ଆପେ ଅନ୍, 'ଅମ୍' ବା ଅନୁସ୍ୱାର ଥାଏ ସେଠି ପ୍ରାୟ ସେପରି ହୁଏ ନାହିଁ । ବହୁବଚନରେ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଅନ୍ + ଜ ଲାଗେ, ଶବ୍ଦ ଆଗରେ ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ପ୍ରକାରେ 'ଅ' ବା 'ଆଁ' ଥାଏ ।

ଦ୍ୱିତୀୟା ବିଭକ୍ତି, 'କୁ', 'ଙ୍କୁ' 'ମାନଙ୍କୁ' ଇତ୍ୟାଦି । — ସାଧାରଣତଃ ଦ୍ୱିତୀୟାର ଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଶେଷରେ 'ନ୍' ବା ଅନୁସ୍ୱାର ଲାଗେ, କେତେଠି ଲଗାନ୍ତି ବି ନାହିଁ । ବହୁବଚନରେ ଅନୁସ୍ୱାର ପରେ 'ଜି' ଲାଗେ ।

ବାଘକୁ ମାର — କନ୍ଧା ନେବ୍ବା ।
ଚଢ଼େଇକି ଧର — ଆଁନ୍ତ୍ରେଂ ସ୍ପେମ୍ବା ।
ସେ ଲୋକକୁ ଡାକ — କ୍ଲାନ ମଂଡ୍ରାମ୍ ଗୁଆ ।
ମୟୂରକୁ ବାନ୍ଧ — ମାଗ୍ବଂ ତୋଲ୍ବାଡ଼ା ।
ମୟୂରମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧ — ମାଗ୍ବଞ୍ଜି ତୋଲ୍ବାଡ଼ା ।
ଜାଲକୁ ଛିଣ୍ଡା — ଜାଲ୍ଂ ଡଡ଼ା ।

ତୁମେ ତୁମ ଆଖିକୁ ଛୁଅଁ — ମ'ନ୍ନାମ୍ ସୁନ୍ଆ

ତୃତୀୟା — ତୃତୀୟାର ଚଳିତ 'ଦ୍ୱାରା' — ଆର୍ଓ୍ୱାଲ, ଆଓଲ, ସ୍ଥା ପଛରେ ବା ଆଗରେ ସର୍ବନାମ ଯୋଡ଼ା ହେବ ।

ଚତୁର୍ଥୀ — ସମ୍ପ୍ରଦାନେ ଚତୁର୍ଥୀ' — ସଓରା ଭାଷାରେ ଚତୁର୍ଥୀ ବିଭକ୍ତି ଚିହ୍ନ ନାହିଁ ।

ପଞ୍ଚମୀ — ରୁ, ଠାରୁ ଆଦି — (୧) ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ସେଲ୍ଂ' ବା 'ସଲ୍ଂ' ଯୋଡ଼ା ହୁଏ ।

ଘରୁ ଲୁଗା ଆଣ — ସୀଇଂଅନ୍ ସେଲୁଂ ସିଂଡ୍ରି ପା'ଡାଂଇ

ମେଟ୍ଟିଖିଲାଂବାଇରୁ ନାଇଗ କେତେ ଦୂର ? — ତେଲାଂବାଇଅନ୍ ସେଲୁଂ ନ'ଗ ଡିସ୍ଥାଁ ଆସିଁଆଇ ?

ବଣରୁ କାଠ ଆଣ — ଗାଡ଼ାଅନ୍ ସେଲୁଂ ଆଁଙ୍ଗାଲ୍ ପା'ଡାଂଇ । (୨) ଲେଅଂସେଲେଂ ବ ଯୋଗହୁଏ ।

ଷଷ୍ଠୀ — 'ର' — ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଅନ୍ + 'ଆ' ଯୋଗ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ :—

ରାମର ବନ୍ଧୁ — ରାମନ୍ ଆ କାମ୍ବଲ୍

ବାଟର କଥା — ତଅଁରନ୍ ଆ ବେର୍ଣ୍ଣା

କୁକୁର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼, — କୀଡନ୍ ଅ ଆଲ୍ଲ

ସିଧା ହେବ ନାହିଁ — ଡଁଅଁ ଅଜେ

ଧାଂଡ଼ୀର ଖଦା — ଦାଂଡ଼ୀବଇନ୍ ଆ ସିଣ୍ଡ୍ରେ

ବାଘର ଜଣ — କ୍ନାନ୍ ଆ କୋରେତାମ୍

ସପ୍ତମୀ — ରେ, ଠାରେ — ସଓରାରେ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଲୁଂଅନ, ଲେଂଅଁନ୍, ଲାଂଅଁନ୍, ଲାଂ, ଅଥବା ସାଲାଂ ଲାଗେ, କେତେଠି କିଛୁ ପ୍ରତ୍ୟୟ ନ ଲଗାଇ ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତି ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ସଓରାକୁ ନିୟମରେ ବାନ୍ଧିବା ପ୍ରୟାସ ବୃଥା । ସେ ସ୍ୱାଧୀନ ଅଥବା ହୁଗୁଲା ।

'ଲୁଂଅନ୍'ର କେତୋଟି ଉଦାହରଣ—

ସେ ଘରେ ଅଛି — ଆନ୍ନ ସିଇଂ ଲୁଂଅନ୍ ଡକୋ

ପର୍ବତରେ ମୟୂର ଅଛି — ବାର୍ବୁଁ ଲୁଁଅନ୍ ମାରା ଡକୋ

କ୍ଷେତରେ ଧାନ ଅଛି — ସରେ ବା ଲୁଁଅନ୍ ସରେ ଡକୋ

ପାଣିରେ ମାଛ ନାହିଁ — ଡା ଲୁଁ ଅନ୍ ଆଯୃଡ ।
ତୁମେ ମଟରରେ ବସ — ଅମ୍ନିଂ ମଟର୍ଲୁଅଁ ନ୍ ଶବା ।

୧୨- ବଚନ

ବହୁବଚନ — ଓଡ଼ିଆରେ ଯେପରି ବହୁବଚନରେ 'ମାନେ', 'ଗୁଡ଼ିକ' 'ଏ' ଆଦି ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଯୋଡ଼ାହୁଏ (ଯଥା ଘୋଡ଼ା, ଘୋଡ଼ାମାନେ, ଘୋଡ଼ାଏ, ଘୋଡ଼ା ଗୁଡ଼ିକ) ସଓର ଭାଷାରେ ସେହିପରି ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ଜି' ଲଗେ ।

ଗଛ — ନେବ୍, ଜବ୍
୧ମା ଏକବଚନ — ଅନେବନ୍, ଆଜବ୍
ବହୁବଚନ — ଆଜବନ୍ଜି,
ଆନେବନ୍ଜି,
ଏଥିରେ ସବୁ ବିଭକ୍ତିର ଚିହ୍ନ ଯୋଗ ହୁଏ, ଧାତୁରୂପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତା ଶେଷରେ 'ଜି' ଲଗେ ।

ମଣିଷ — ମନ୍ରା, ମଣ୍ଡ୍ରା — ମଣ୍ଡ୍ରାନ୍ଜି,
ଆମଣ୍ଡ୍ରା — ଆମଣ୍ଡ୍ରାନ୍ଜି,
ଗାଈ — ଆଯ୍ନାଂଡାଂ — ଅଯ୍ନାଡାଂଜି
ପିଲା — ପାପେ, ପାସାଇ — ପାସିନ୍ଜି
ପାସିଜନ୍ — ପାସିଜନ୍ଜି
ଟଙ୍କା — ଅନ୍ରୁ — ଅନ୍ରୁଜି

୧୩- ପୁଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ

ଏଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଆରେ ପୁଲିଙ୍ଗ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଦୀର୍ଘଈ କାର ଯୋଡ଼ିବା ସାଧାରଣ ନିୟମ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଦାହରଣ ବି ଅଛି । ସୌରରେ; ୧/ ମଣିଷ ହୋଇଥିଲେ 'ବଇ' ଯୋଗ ହୁଏ :—

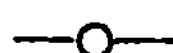
ପୁଂ — ସ୍ତ୍ରୀ

ସଓର — ସର୍ତ୍ତ୍ରେସବଇ

ରଜା — ରଜାବଇ

କଣା — କଣାବଇ, ଇତ୍ୟାଦ ।

୨ । ସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାରରେ ମଣିଷ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁ ସଂପର୍କରେ 'ଅଣ୍ଡୀର' ପାଇଁ ଅଂଗେର୍ ଓ ମାଈ ପାଇଁ 'ଆଂସେଲ୍', 'ଆସ୍ଥା', ବା 'ଆଂଚଲ୍' ଶବ୍ଦ ପଛରେ ଯୋଡ଼ାହୁଏ ।

୧୪- କାଳବାଚକ ଶବ୍ଦ

(ଭୋର୍ ପାହାନ୍ତା ପୂର୍ବରୁ)

କୁକୁଡ଼ା ନ ଡାକୁଣୁ — କାନ୍‌ସିମାନ୍—ଏର୍—ଓଟେଲ୍ଲବ

(ଭୋର୍ ପାହାନ୍ତାରେ)

କୁକୁଡ଼ା ଡାକଲା ବେଳେ — କାନ୍ ସିମାନ୍ ଓଲ୍ ଲେବ

ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ — ଗାସୁଂଲେ, ବୁଦ୍‌ସ୍ୱୋଂ

ସକାଳ — ତାଗାଲ୍‌ଡା ସାର୍‌ସାର୍

ଦିନ — ଡ଼ିନ୍ନା

ପେଜ ଖାଇବା ବେଳ — ଗ୍ରାଡ଼ାନା ବେଲା

ଗାଧୁଆ ବେଳ — ଉମାନା ବେଲା

ଦ୍ୱିପ୍ରହର, ଦିନବେଳ — ତାମ୍ବା, ତାମା, ଆଗ୍ରେସୁଂ

ଗୋରୁ ବାହୁଡ଼ାଣି ବେଳ — ଆଂଗାନ୍ ତାଂ ଆବେଲା

ଗୋଧୂଳି — ଓଙ୍ଗଲ୍

ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ — ଗାସୁଂଲେ, ବୁଦ୍‌ସ୍ୱୋଂ

ସନ୍ଧ୍ୟା — ଉରୁବଅଂ

ରାତି — ତ୍ରୋ'ଗଲ୍

ଅନ୍ଧାର — ଲ୍ଲୁଁଡୁଁ

ପୂର୍ଣ୍ଣିମୀ — ପୁନ୍ୟାଲେ

ଅମାବାସ୍ୟା — ଗାଜାଂ, ଲେଗୋଂଗାଇ

ଗ୍ରହଣ — ମ'ଗାଇ

ଦିନ (ସମସ୍ତ ଗଣିତ ଅନୁସାରେ,
ବାର ଅନୁସାରେ) — ଡିନ୍ନା

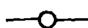
ମାସ	—	ଅଙ୍ଗାଇ, ଇଆଁଙ୍ଗ୍
ବର୍ଷ	—	ମିନ୍ଲ୍ୟୁମ୍, ମିଇନୁମ୍
ଆଜ	—	ଲମିଂ, ଲମି
ଏବେ, ବର୍ତ୍ତମାନ	—	ଲମିସ୍ବେଁ, ଲମିଡେଁ, ଲମିନ୍ନାଡେଂ
ଏ ବର୍ଷ	—	ଲେମି ଆ ମିନ୍ଲ୍ୟୁମ୍
ଗତବର୍ଷ	—	ଆଜରେଥ ଆମିନ୍ଲ୍ୟୁମ୍
ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ	—	ଆସ୍ୱିତାସ୍ୱେଁ ଆମିନ୍ଲ୍ୟୁମ୍
ଗତ କାଲି	—	ଡ୍ରୁବନ୍
ଆସନ୍ତା କାଲି	—	ବ'ଓଡ଼
(ଆସନ୍ତା) ପଅରଦିନ	—	ସ୍ବାସ୍ବମେ
(ଗତ) ପହରଦିନ	—	ମୂସ୍ୱେ
ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ	—	ଲମିନ୍ନେ ଆସାଂ
ପ୍ରତିଦିନ	—	ସାବଂ ଡ୍ରନ୍ନା
ପ୍ରତି ସକାଳେ	—	ଡିଲ୍ ଡିଲ୍ ନ୍ନାପାଲେ
ସେତେ ସମୟରେ	—	ଉନ୍ତଆ କାଡିଂ
ଆର ବର୍ଷ	—	ଆଡ଼୍ତାସ୍ୱେଂ ଆମିନ୍ଲ୍ୟୁମ୍
ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ	—	ବାଗୁ ମିନ୍ଲ୍ୟୁମ୍ ସିଇଲଂ ଡେଂ
(ଅମୁକ) + ସମୟରୁ	—	(ଶବ୍ଦ) + ନାଇଣ୍ଡେ

—o—

୧୪- ଦିନ, ବାର, ମାସ

ରବିବାର	—	ଆଡ଼୍ବାର୍
ସୋମବାର	—	ସୋମ୍ବାର୍
ମଙ୍ଗଳବାର	—	ମାଙ୍ଗ୍ଡ଼ାର୍
ବୁଧବାର	—	ବୁଦ୍ଵାର୍
ଗୁରୁବାର	—	ଲକମ୍ବାର୍
ଶୁକ୍ରବାର	—	ଶୁକ୍ରାର୍
ଶନିବାର	—	ଶୈନ୍ତାସ୍ବିଂ
ମାସ	—	ଆଙ୍ଗାଇ
ଚୈତ୍ରମାସ	—	ତାମେ

ବୈଶାଖ — ବୈଶାଖନ୍
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ — ଜ୍ୟେଷ୍ଠନ୍
ମାଘ — ର’ଇର’ଇ (କାନ୍ଦ୍ଲରୁ)

୧୬- ଋତୁ

ଋତୁ — ଇଂଏନ୍
ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁ — ଡାଗା ଧିଂଏନ୍
ବର୍ଷା ଋତୁ — ଗାଲୁର୍ ଝିଂଏନ୍
ହେମନ୍ତ ଋତୁ — କାନ୍ ଡୁନ୍ ଇଂଏନ୍
ଶୀତ ଋତୁ — ଗଁ ଙ୍ଗାଁ ନିଂଏନ୍
ବସନ୍ତ ଋତୁ — ଡାଙ୍ଗେ ଇଂଏନ୍

୧୭- ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ

ବାପ — ଉଆନ୍
ମା — ଇୟାଂ
ପିଲା — ଅଂନ୍, ପାସିକାନ୍ (ବହୁବଚନ-ପାସିକାନ୍ଜ), ଆଗାସୈ
ପୁଅ — ଅ’ଅନ୍, ଅଙ୍ଗେର ଅଂନ୍ (ଅଣ୍ଡିରା ପିଲା) ଅଙ୍ଗେର ଅଅନ୍ ।
ଝିଅ — ଅନାଂ, ଅଂଗ୍ଲ୍ ଅଂନ୍ (ମାଈ ପିଲା), ଆଂସେଲ୍ ଅଅନ୍ (ମାଈ ପିଲା) ।
ଯୁବତୀ ଝିଅ — ଡାଂଡ଼ଅଂନ୍
ଯୁବା ପୁଅ — ଡାଂଡ଼ାଅଂନ୍
ସନ୍ତାନ — ଅନାନ୍, ବହୁବଚନ-ଅନାନଂଜ
ଶିଶୁ — ଆସିଲୁଂ, ଆପାସୈ
ସ୍ୱାମୀ — ତନଂବା, ବହୁବଚନ-ତନଂବାଜ

ସ୍ତ୍ରୀ — ଡୁକ୍ରୀ, ଡୁକ୍‌କାସ୍ତି (ବହୁବଚନ-ଡୁକ୍‌କାଋଂକ)

ବଡ଼ ବାପା — ଡାଡାଂ

ଦାଦ — ଡାଡାଂ

ବଡ଼ ମା — ଆନ୍ଦାଲଇ

ଖୁଡ଼ୀ — ସ୍ପାଂସ୍ପାଂ

ଭାଇ — ଓବା, ବୁସ୍ପାଂ

ବଡ଼ଭାଇ ସ୍ତ୍ରୀ (ଭାଉଜ) — ବୁନ୍ନି

ସାନଭାଇ ସ୍ତ୍ରୀ (ଭାଇବୋହୂ) — କାଓଁ୍ଙ୍

ଭଉଣୀ — ଇଆଇ, ତନାଂ

ବୋହୂ — କାଉନ୍

ସ୍ୱଶୁର — ଡାଡାଂ

ଝିଆସ୍ତି — ଆମନ୍ ସେଲ୍

ମାମୁଁ — ମାମାଂ

ଶଶୁର — ମାମାଂ

ମାଇଁ — ମାମୀ

ଶାଶୁ — ମାମୀ, ଅଉଆଁଂ

ବଡ଼ ଶଳା — କୁଁ ସ୍ପାର୍

ସାନ ଶଳା — ଏରେସେଇ

ସଉରୁଣୀ — ଙ୍ଗଂସ୍ତିଆ

ଘରଯୋଇଁଆଁ — କ୍ନାର୍‌ସଂ

ମାମୁଁ ଝିଅ — ଇରେଲ୍‌ବଇ

ବର — ପାକ୍, ସିଡ୍ରୋଂ

ବିଧବା — ଯୋଆର୍‌ବଇ

ବିଧବା ଲୋକ — ଯୋଆର୍‌ମର୍

ପୂର୍ବ ପୁରୁଷ — କୋକୋ, ପୂର୍ବାଆମନ୍‌ସ୍ତି, ପୂର୍ବାମଂଡ୍ରା

ଅଜା — କୋକୋ, ଜୁଜୁ ।

ଝିଅ ପିଲା — ଅଁ ଚଲ-ଓସ୍ନେଁ,

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ — ଆଂସେଲନ୍, ଅଁ ଚଲ, ଆଁ ସଲନ୍, ଆଁ ସଲବଜନ୍, ବହୁବଚନ-ଆଂସେଲନ୍‌କ

ବୁଢ଼ା — ଡଲୈବା

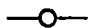
ବୁଢ଼ୀ — ଡୁକୀବୋଇ
ଟୋକା — ପାନ୍ଦୋ'ଡ୍ଡୋ
ଟୋକୀ — ପାନ୍ଦୋ'ଡ୍ଡୋସେଲ୍
ବନ୍ଧୁ — ଗଡ଼ି, ଗାଢ଼ି
ଶତ୍ରୁ — ବିରଦ୍ଧ

୧୮- ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର

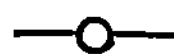
ମନୁଷ୍ୟ — ମାନ୍ଵ (ବହୁ ବଚନ- ମାନ୍ବାଜ), ମଣ୍ଡ୍ରା
ପୁରୁଷ — ଆଙ୍ଗେରନ୍ ,
ସ୍ତ୍ରୀ — ଆଂ'ସଲନ୍ (ବହୁବଚନ- ଆଂସଲବଜନ୍)
କୁନ୍ମଣ୍ଡ୍ରା (ବହୁବଚନ- କୁନ୍ମଣ୍ଡ୍ରାଞ୍ଜି)
ରକ୍ତ — ମିଆମ୍
ମାଂସ — ଜେ'ଲୁ
ହାଡ଼ — ଅ.ଜା.ଂ
ଚର୍ମ — ଙ୍ଗ'ସାଲ୍+ଅନ୍
ଶିର — ସାଡାର୍+ଅନ୍
ଚର୍ବି — ଆଙ୍କି+ଅନ୍
ଅନ୍ତ — ଅନ୍'ଲସୁ+ଅନ୍
ନିଶ୍ଵାସ — ତନଂସ୍ୱେ+ଅନ୍
ଲୁହ — ଏ' ମଡ୍ଡାଂ
ନେଜେଡ — ଅ.ସଂମନ୍
ଝାଳ — ଓସ୍ଚୋଁ ଲନ୍ , ଞ୍ଁ' ୟୁଁଲନ୍
ଖାଦ୍ୟ — ର'ସନ୍ (ଓଡ଼ିଆ)
ଛେପ — ବୁଜଲ୍+ଅନ୍
ଝଙ୍କାର — କାରେଇ
ସିଙ୍ଗାଣି — ମୁ'ଡେ
ଲାଳ — ଓ'ଲେ+ଅନ୍
ପୂଜ — ଗୁର୍ଡା+ଅନ

ହୁବାୟୁ — ଡା'ଇ+ଅନ୍
ଘ୍ଅ — ଅସଂ+ଅନ୍
ମୁଡ — ଆଁ ନ୍ୟୁମ୍

୧୯- ପ୍ରଧାନ ଅବୟବ

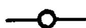
ଦେହ — ଡ'ଅଂ+ଅନ୍ , ଡୋଙ୍ଗନ୍ , ଡୋଂ
ମୁଣ୍ଡ — ବ'ଅବ୍
ମୁହଁ, ମୁହିଁ — ମୁଙ୍କା ('ଚେଡ୍ଡେର' ମଧ୍ୟ 'ମୁଙ୍କା')
ପାଟି — ଡ'ଅ
ଆଖି — ମାଅ, ମ
ନାକ — ମୁ
କାନ — ଲଉ
ଦାନ୍ତ — ଙାଏଁ
ଜିଭ — ଆଲଂ
ବେକ — ସାଙ୍କା, ସାକା
ପିଠି — କାଣ୍ଡିଂ
ଗୁଡ — ମାସ୍ୟାଂ
ସ୍ତନ — ମେମେ
ହାତ — ପି, ପିଇ
ପେଟ — କାପ୍‌ପୋନ୍ , କାପ୍‌ପୋଂ
ଗୋଡ — ଜେ'ଏଂ

୨୦- ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ

ମୁଣ୍ଡ ଖପୁରି	—	ଆଜାଂବବ୍
ମୁଣ୍ଡ ବାଳ	—	ବଂନଂ ଉହ୍ଵ
ମୁଣ୍ଡ ଦନ୍ଥ	—	ଆତାଂ
କପାଳ	—	ଆଗ୍ରମନ୍
ଭୂଲତା	—	କାଣ୍ଡିଡ଼ମାଙ୍
ଆଖିପତା	—	ଢଡ଼େରମ୍
ନାକଦଣ୍ଡା	—	ବୁଣ୍ଡୁମୁଁ
ନାକ ପୁଡ଼ା	—	ପୋତାମୁଁ
ତଳ କାନ	—	ଲୁଣ୍ଟି
ଗାଲ୍	—	କୁଲୁବାବ୍ତାଂ
ଥୋମଣି	—	ଗୋଲ୍ଲେତାଂ
କଲଦାନ୍ତ	—	ତନାଡାଜ
ନଶ, ଦାଢ଼ି	—	କୋଗ୍ରେତାଂ
ବେକର ଶଂଖି	—	ମୋବ୍ରେ ଡୋୟା
ଡ଼ାହାଣ ହାତ (ଖାଇବା ହାତ)	—	ଗ୍ରାଗା ସି
ବାଁ ହାତ (ଡେବ୍ବର ହାତ)	—	ଡେଗୁସି
କହୁଣି	—	କୁଁ ସି
ହାତ ପାପୁଲି	—	ଆତାଲ୍ ସି
ଆଙ୍ଗୁଠି	—	ଆଡ଼୍ଲା ସି
ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି	—	ଆବବ୍ ସି
ବଶି ଆଙ୍ଗୁଠି	—	ଆନାରୁଇ ସି
କାଣି ଆଙ୍ଗୁଠି	—	ଅଣ୍ଡେର୍ ସି
ମଝି ଆଙ୍ଗୁଠି	—	ହାଣ୍ଡି ସି
ହୃଦୟ (ସେଠି ପ୍ରାଣ ଅଛୁ ବୋଲ୍—)	—	ପ୍ରାଡ଼ା
ନାହି	—	ଗୁଡ଼ି
ଅଣ୍ଟା	—	ଡିସ୍ଥା, ଡିଆ
ଜଂଘ	—	ବୁଲୁ

ଫିଗ୍ — କୁମ୍ବ୍ରୁ ସାଂ
ପୁରୁଷ ଲିଙ୍ଗ — ଆଲୈ
ଯୋନି — ଆଡ଼େି
ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର — ସାସି
ଅଣ୍ଡ — ମଣ୍ଡି ଡି
ପାଦ — ଆଟାଲ୍ଝଁ
ପାଦ ଗଣ୍ଠି — ଆଣ୍ଡୋଉ୍କାକଂ
ଗୋଇଠି — ଡେନୁଂ କୁଡ଼ୁ
ନଖ — ଆକାର୍ସି

୨୧- ଜୀବନର ନାନା ଅବସ୍ଥା

ଜନ୍ମ — କରମ୍‌ମେଁ
ମୃତ୍ୟୁ — ଦୈନା ।
ମୁର୍ଦାର (ମଡ଼ା) — ମଡ଼ୋ
ପ୍ରେତ — କୋଲ୍‌ବା, ସୁନୁମ୍ ।
ମରିଗଲା — କୈଲେ ।

ପିଲାକାଳ, ବୁଢ଼ାକାଳ, ଆଦି ଅବସ୍ଥାସୂଚକ 'କାଳ' ବୁଝାଇବ କୁ ପିଲା, ଟୋକା, ଟୋକୀ, ଯୁବା, ଯୁବତୀ, ବୁଢ଼ା, ବୁଢ଼ୀ, ଆଦି ଶବ୍ଦର ସଓରା ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ଦିନ' ଅର୍ଥରେ 'ଡେନାଂ' ବା ଡିନ୍ନା' କମ୍ବା 'ଋତୁ' ଅର୍ଥରେ 'ଇଂଏନ୍', ବା 'କାଳ' ଅର୍ଥରେ 'ଆକାଡ଼ିଂ' ଯୋଡ଼ିଲେ ହେବ ।

ଯଥା :—

ବୁଢ଼ାକାଳ = — ଡଲୈବା ଡିନ୍ନା, ଡଲେଇବା ଇଁଂଏନ୍ ।
ପିଲାକାଳ — ପାସେଜନ୍ ଆକାଡେଂ ।

୨୨- ଘର

ଘର — ସୀ'ଇଂ, ସିଇଂଅନ୍

ବାଟ — ଡଂଅରଁ

ଛାତ — ରୁଂରୁଂବାଲ୍ଂ (ବା 'ମେର୍ଦ୍ଧା)

କାନ୍ଥ — କନ୍ଥାଲ୍

ପାହାଚ — ଦାର୍ନ

ତଲ — ଯାଇତା

ବାଉଁଶ କବାଟ — ସାନାଂ

ଗଛ — ନେବ୍, ଅନେବନ୍, ନବନ୍

କାଠ — ଆସ୍

କାଠ କବାଟ — ଗାଲେ ସୋଂ

ବ୍ରେଷେଇ ବଖର — ସଞ୍ଜା

ମଝି ବଖର (ବଡ଼ ବଖରା) — ସୋଡ଼ା ସ୍ଂ

ବାହାର ଦୁଆର — ଡୂଆସ୍

ବାହାର ଘର — ପାଡ଼ାସଂ

ଗୁହାଳ — ଗୁଙ୍

ଗୋବର — ଆ ସଂତାଂଅନ୍, ସୋଂତାଅନ୍

ଖଳା — ତନ୍ଲ୍ଆଂ

ଛଣ — ଆଲ୍ଂ

ବାଉଁଶ — ଉରୁଂ

ଝୁଣ୍ଟ — ସୋଣ୍ଡ୍ରାଂ

ପାଚିଆ — ଆଡ଼ଂ

ବାଡ଼ — କୋତା

ଛଣ ଘାସ — ଆଲ୍ଁଙ୍ଁନ୍

ଘାସ — ଆଜ୍ଁଙ୍+ଅନ୍, ଆଜେଂଅନ୍

କଞ୍ଚା ଘାସ — ଆମେଏଂ

ପାଳ — ଆଲ୍ମନ୍

ବାଡ଼, ବାଡ଼ — ଆଟଁାଲ୍

—o—

୨୩- ଘର ଭିତରେ ଜିନଷ

ନିଆଁ — ତୋଗେ
ଚୂଲି — କୋଡ଼ା
ପାଉଁଶ — କୋମାପ୍
ଧୂଆଁ — ଓମୋ
ଜାଳେଣି କାଠ — ଆଙ୍ଗାଁଲ୍
ରୋଷେଇ — ଡିନ୍ଡିନ୍ନା
ଅଙ୍ଗାର — ଆ'ସାଇ
ହାଣ୍ଡି — ସାଲେ, ହ୍ଲେଂ, ସ'ଲେଂ
ଝୋଳେଇ — ସୁଣ୍ଡ୍ରୁ
ବଡ଼ ଝୋଳେଇ — ରୁଡ଼୍ଡାନ୍, ତୋଡ଼େ'
ଆହୁରି ବଡ଼ ଝୋଳେଇ — ଡାଂଙ୍ଗା, ଡୋଲ
ସାନ ହାଣ୍ଡି — ଡାଙ୍କି
ତୁଣରନ୍ଧା ହାଣ୍ଡି — ଡାବୁଡ଼
ଥାଳି — ଚଡୁଆଁ
ପଲମ — ମାଣ୍ଡିଁ
ଡର୍କି — କୋଓ
ପାଣି ମାଠିଆ — ଲମ୍ବସେ
ଦଉଡ଼ି — ଲୁଆ
ପନକା — କୁଣ୍ଡି
ଶୀଳ — ଆରେଂ
ଚକି — ଡ଼୍ରଚରେଂ
କୁଟଣି — ଆନକ୍
ମୂଷଳ — ଅଣ୍ଡିଂ
କୁଲା — ଅ'ସ୍ୱେର୍
ଛୁଞ୍ଚୁଣୀ — ଜାନୋ
ଛିଲା — ଆନଂ
ଝର — ବୁଡ଼ାର୍
ବାକ୍ସ — ପେ'ଲ୍
ଖଟ — ସନ୍ଡି

ଲୁଗା — ସିଣ୍ଡ୍ରିଂ
ଶାଢ଼ୀ — ଡସ୍କାବ୍+ଅନ୍
ଘୋରହେଲା ମାଠ — କାଣ୍ଡ୍ରଆ
କରସିନ ତେଲ (ମାଟି ତେଲ) — ଲବ ମେ
ଦୀପ — ଡିପା
କଣ୍ଟା — ଏବା, ଇଡ୍‌ବାଁ
ଲୁହା — ଲ୍ୟେଆଁ
କ୍ଷୁର — କାଗେଂ
ଛୁଞ୍ଚି — ସୁସି
ଦିଆସିଲି — ଗାନୋଚୋ
ତଲ୍ୱାର — ସେନ୍ଲୁରୁ
ପାନିଆ — ସନାର୍+ଅନ୍
ମାଳ — ତଙ୍ଗମ୍ , ପାତାଇତାଂ
ଖଡ୍ଗ — ଖାଡ୍ଗ
ତୁମ୍ବା ଲାଉ — କୁର୍ପାଲ୍
ବାଡ଼ି — ଆସ୍ତଂ, ଡାଙ୍ଗୋ
ବନ୍ଧନ — ଜାମ୍ଲନ୍
ମଞ୍ଜି — ଆବାଇ
କାଠ (ଯହିଁରେ ଜିନଷ ଗଢ଼ା ହୁଏ) — ଆସ୍ତ
ଅନ୍ୟକାଠ — ଆ'କେଲୁ
ପଇସା, ଡାବୁ (ଦକ୍ଷିଣୀ ଓଡ଼ିଆ) — ପଇସା, ଲେବୁ
ମାଣ — ମାଲନ୍
ବୋଝ — ଲେଗୁଁଗନ୍
ଖାର — ତନ୍‌ବେଡ଼ନ୍
କୌପୁନ — ଢଡ଼ିଲ୍ଲା
ମାଇକିନିଆ ପିନ୍ଧା ଲୁଗା — ଆସିର
ଲଙ୍ଗଳ — ଇର୍ଢବ୍+ଅନ୍
ହଳ — ସ୍ୱଓଁଡାଂ
ହୁଆଲୀ — ସ୍ୱଓଁ

—o—

୨୪– ଖାଦ୍ୟ

ଖାଦ୍ୟ — ଗ୍ରାଗାନା
ମାଣ୍ଡିଆ ଜାଉ — ସିର୍ଜିଡ଼ା
ଭାତ — କୁଡ଼୍
ପେଜ — ଆଡ୍ କୁଡ଼୍
ମାଣ୍ଡିଆ ଭାତ — ସିର୍ଜି କୁଡ଼୍
ଚାଉଳ ଚୂନା, ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା — ରାଙ୍କାସି
ଚାଉଳ — ଗିଡ୍ଡ଼ା, ରେଙ୍କୋ
ସରୁ ଚାଉଳ — ସରୁ ରେଂ
ମୋଟା ଚାଉଳ — ଡ଼୍କା ରେଂ
ଡାଲି — କାପୁସାଂ
ଛରକାଣ୍ଡ — ଭନଂଗାଲ୍
ପଣ୍ଡବା — ଗାନାସ୍ମାଂ
ଶାଗ — ଉଆବ୍, ଓଆବ୍
ଦୁଧ — ଆଡ୍ବ୍
ତେଲ — ସିସ୍ନେଁଲନ୍, ସିସୁଁଲ୍
ଘିଅ — ସେରୁମେ
ଲୁଣ — ବ୍ସୁଦ୍, ବସୁଦ୍
ଦହି — ଡେଇ
ମାଛ — ଆସ୍ନେଁା, ଆସ୍ନୁ
ମାଂସ — ଜେ'ଲୁ
ମିଠା — ସିଗାଲ୍
ଖଟା — ଆସଂ
ଲୁଣିଆ — କଲଙ୍କିସିବା
ରାଗ — ସୁମ୍ନୁ
ପିତା, କଷା — ଆସାଂ

—o—

୨୫- ପ୍ରକୃତି

ଆକାଶ	—	ରୁଆଁ
ସୂର୍ଯ୍ୟ	—	ଓସ୍ଥୋଁଅନ୍
ଚନ୍ଦ୍ର	—	ଅଂଗାଇତା
ତାରା	—	ତୁଇ'ଗୁଇ
ଆଲୁଅ	—	ପ୍ଲେ
ଅନ୍ଧାର	—	ଲୁର୍ଭି (ଙୁଁ)
ପୂର୍ବ ଦିଗ	—	ଙ୍ଗୁଂଙୁଂଓସ୍ଥୋଂ
ପଶ୍ଚିମ	—	ଦ୍ବୁର୍ଓସ୍ଥୋଂ
ଦିନ (ଦିବସ ଅର୍ଥରେ)	—	ତାମ୍ବା
ରାତି	—	ତ୍ତୋ'ଗଲ୍
ନିଆଁ	—	ତା'ଗେ, ତୋ'ଗେ
ପାଣି	—	ଡାଆ, ଡା
ଗରମ	—	ତାଗେ
ଥଣ୍ଡା	—	ଗ୍ୟୁ , ସାମ୍ଯୁ
ପବନ	—	ର୍ସାଂଗେଂ, ର୍ସାଂଗିଂ
ମେଘ	—	ଡଲୁବନ୍ , ଡଲୁବଂ
ବର୍ଷା	—	ଗାଲୁରନ୍ , ଗଲୁର
(ବହୁତ ମେଘ	—	ଗୁଗୁଡ଼ନ୍ , ଡଲୁବଂ)
ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ	—	ଇଡ୍ଡାବଂ
ଲକ୍ଷ୍ମୀତାରା	—	ଆଲେ ତୁଇ
କାକର	—	କାଞ୍ଜେର
କୁଆ ପଥର	—	ଆରେଲ୍
କୁହୁଡ଼ି	—	ମର୍ମୋଣଂ
ବିଜୁଳି	—	ସିବ୍ର
ଘଡ଼ଘଡ଼ି	—	ପାତାର୍ଗମ୍
ଶୀତ	—	ସଙ୍ଗ୍ଆଁ
ବସନ୍ତ	—	ଡ଼୍ଙ୍ଗେ
ଖରା	—	ଡାଗା
ଦ୍ୱୀପ	—	ଡ଼ୀପି

ସମତଳ	— ଗାସ୍
ପଥର	— ଆରେଁର୍ଙ୍ଁନ୍
ମାଟି	— ଲ୍ବ୍ବୋନ୍ , ଲ୍ବ, ଲ୍ବେଁା
ବାଲି	— ଲ୍ବକଜନ୍
କାଦୁଅ	— ସଲ୍ଡାଁ
ପୋଖରୀ	— ବାଣ୍ଡା
ଛୁଇ = ଅନ୍ଧାର	— ଲୁଭିଁ
ଧାନ କ୍ଷେତ, ବିଲ, ବେଢ଼ା ଭୂମି, କ୍ଷେତ, ଜମି	— ସବେବା
(ସଓରା କହ୍ନେ 'ମାଟି')	— ଲ୍ବେଁା, ଲ୍ବ
ଖାଲି ଜମି, ପଦା	— ପାଡ଼ା
କେବେ ଚାଷ ନହେ'ଇଥିବା 'ପଡ଼ତ' ଜମି -(ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଆରେ ବାଂଝାଣ୍ଡ ବା ବାଂଝଂର କହନ୍ତି)	— ବାଂଙ୍କାଣଲେ
ପର୍ବତ	— ବାର୍ରୁଂ, ଝାର୍ରୁଅନ୍
ବଣ	— ଗାଡ଼ା
ଗୁମ୍ଫା	— କୋଡ୍ଡାଜ୍
ଖାଲ	— ପାଡ୍ଡୋର୍
ନଈ	— ଅ'ଲନ୍ , ଆଲୋଅନ୍ , ଆଲ୍ଲଂ
ନାଳ	— ଜାଡ଼ା, ଜୋଡ଼ା

୨୭- ଆୟୁଧ ଓ ଯନ୍ତ୍ରପାତ

(ଲଙ୍ଗଳ — ଇର୍‌ଡବ୍ + ଅନ୍)
(ଯୁଆଳ — ସଓଁ)
ଦାଆ — କାତ୍ତ୍ଦ
କୁରା — କୁଣ୍ଡି
କୁର୍‌ହାଡ଼ — ଏଣ୍ଡ୍ରୁମ୍
ବଡ଼ କୁର୍‌ହାଡ଼ — ସୋଡ଼ାକୋମ୍
ବାର୍‌ସି — ଢଂସିତେବ୍ + ଅନ୍
ବଡ଼ ବାରସି — ଢେବ୍ + ଅନ୍
ଧନୁ — ସେଙ୍ଗାଁ
ଶର — ଆ' ଆମ୍
ବନ୍ଧୁକ — ବା'ଢ଼ା
ବର୍ଛା — ବର୍ଛା

୨୭- ଗାଁରେ ବୃତ୍ତିଜୀବୀ

"(ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ) କରିବା ଲୋକ" ଏହି ଅର୍ଥରେ 'କରିଆ ଲୋକ' ବା 'ବୃତ୍ତିଧାରୀ'ଙ୍କୁ ସୂଚାଇବା ପାଇଁ ବଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟର ସଓରା ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ପଛରେ 'ମର୍' ବା 'ମାର୍' ଲଗିଥାଏ । ଅନେକ ଶବ୍ଦରୁ ତାହା ଜଣାପଡ଼ିବ ।

କାମ, କାର୍ଯ୍ୟ — ବାସି
ବୃତ୍ତି, ଜୀବିକା — ମେରେଂ ମାରେଂ
ଚଷା — ଅର୍‌ରମାର୍
କୃଷିକାମ — ବ୍ରା'ସି
ଯୋଡ଼ (ବଣ ହଣା) — ଗାଡ଼ାଂଅଇବ
କମ୍ମାର — ଲୋଆସି
(ସ୍ଥାନୀୟ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଲୋହରା')

କମହାର ଶାଳ — ତର୍ସ୍ୱଂସୀନ୍
ତନ୍ତୀ — ଡେସ୍ୱମର୍, ଡୂମ୍ବାମର୍ ('ଡେସ୍ୱ' ଓ 'ଡମ୍ବ' ଜାତର ଲୋକେ ବୁଣନ୍ତି)
ତନ୍ତ — ସନାର୍
ବଢ଼େଇ — ବାଡ୍‌ଡୋଇ-ମାଞ୍ଜ୍
ତେଲ — ତେଲ୍‌ମାର୍
ତେଲଘଣା — ଯେଁଗଲ୍‌ମେ
ଭଣ୍ଡାରି — କୋଂକୋଂମାର୍
ଧୋବା — ଡୋବାମର୍
ଧୋବାତୁଠ — ଡେଣ୍‌ଂକାନ୍
କେଉଟ (ଯେ ଲିଆବ କରେ, ତେଣ୍ଡୁ-) — ଲିଆଣମର୍
ଜାଲ — ଜାଲ୍
ଗାଈଜଗୁଆଳୀ (ଜଗୁଆଳୀ-ଗାଈଲୋକ) — ଗୋପାତାଂମର୍
ଗୋରୁମର — ତାଣିଂ ଆତୁଅବ
ବେପାରୀ — ବେବାରିମର୍
ସାହୁକାର — ସାଉଜ୍‌ମର୍
ମୂଲିଆ — ବଡ଼ମର୍ (ବହୁବଚନରେ ବଡ଼ମର୍‌ଜ)
ମୂଲ — ବଡ଼୍ଡ଼ାଁ, ବାଡ଼
ବେଶ୍ୟା — ଡିଂଡ଼ଂନାମର୍
କୁମ୍ଭାର — କାମ୍ବାରମର୍
ଭିକାରି — ଗାର୍ଟାର୍‌ମର୍
ବୋହିଆ — ବ ଡଡାର୍ଟାମ୍ଭେମର୍
ଭଗତାଣୀ — ବାଁଢାଆଲ୍‌ମାର୍ (ବହୁବଚନରେ ବାଂଢାଆଲ୍‌ମାଙ୍କ)
ବର୍ଚ୍ଛା, ଭାଗ — ଢନ୍‌ବ୍
କରକ, ତୂଣ — ରଡାଂ
(ଶସ୍ତ୍ର — ଇସ୍ଥାର୍‌ଡାମ୍)
ଝଟି — ତେମ୍‌ନା
କଣା — ଝୀନା

ବନ୍ଧା	—	ବାଣ୍ଡ୍ରା
ମୂଲ୍ୟ	—	ମୂଲ
କାଗଜ	—	କାଣ୍ଡ୍ର ଅଲ୍ (ପତ୍ର)
ଲେଖା	—	ଓ୍ୱନ,
ବସ୍ତ୍ର	—	କମ୍ବଲ୍
ପାଠ	—	ସ୍ୱେଂନା
(ବିଦ୍ୟା	—	କେଂଡାଇ, ସେଁ୍ଡେନାଇ)

୨୮- ଫସଲ

(୧) କ୍ଷେତର ଫସଲ

ଶସ୍ୟ	—	ପାଣ୍ଡ୍ରାଟ
ମାଣ୍ଡିଆ	—	ସିର୍ଜି
ବଡ଼ ମାଣ୍ଡିଆ	—	ସୋଡ଼ାସି
ଧାନ	—	ସେର
ବଡ ଧାନ	—	ସୋଡା ସର୍
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧାନ	—	ସୋନା ସର୍
ହରଡ	—	ରଗ
ବଡ ହରଡ	—	ସୋଡ୍ଡା ସାଂ
ସାନ ହରଡ	—	ସୋନା ସାଂ
ଶିମ୍ବ କାନ୍ଦୁଲ	—	ସଡ଼ାଇ ସାଂ

(ସାନ ସାନ ହରଡ଼ ଖୁବ୍ ସୁଆଦ, ଗୁଣ୍ଡୁପୁର ସମତଳର ବିଶେଷତ୍ୱ)

ବର୍ଗୁ	—	ମ୍ବି
ସୁଆଁ	—	ସାଆ
ଜୋନା	—	କାମ୍ବୁର୍
ଅଲ୍‌ସି, ଡଲା	—	ମାରକା
ଜଡା	—	କନ୍ଦ୍ରେଡ଼ା

ହଳଦୀ	—	ସାଂସାଂ
ଆଖୁ	—	ଆଖୁ
ମକା	—	ମକା
ମରିଚ	—	ମରିସା
ପିଆଜ	—	ଡ଼ସୁଡ଼ା
ରସୁଣ	—	ପାଲୁଆ ଡ଼ାସୁଡ଼ା
ସୋରିଷ	—	ସାର୍ଷୁ
କପା	—	ଆ'ଡ଼୍ରି
ଡୁଲା	—	ଲ୍ବର୍ଡ଼ି
ଅଦା	—	ସିଂଗେର୍
ସପୁରି	—	ଡାଂକୁମ୍ ପାଡ଼ାସା

—o—

୨୯- ବାଗର ଫସଲ

ଶିମ	—	ଆରକେଲ୍
ଝୁଡ଼ୁଙ୍ଗ	—	କାଣ୍ଡେ୍ରାଂ
ବୋଇତାଳୁ (କଖାରୁ)	—	ଆଂତ୍ରୁଅନ୍
ପାଣି କଖାରୁ	—	କନ୍ଲସୁ୍
କାକୁଡ଼ି	—	ଏଂଲୁଇ
ଜହ୍ନି	—	ଚଚଣ୍ଡ୍ରାଂ
ବାଇଗଣ	—	ଆଣ୍ଡ୍ରାସଇ
କଦଳୀ	—	କଲେ୍ର
ସଜନା (ମୁନଗା)	—	ମୋରଗା
ପିଜୁଳି	—	ଜିଲ୍ବକା
ତେନ୍ତୁଳି	—	ଡିଡ଼ଂ
ଜାମୁ	—	କୁର୍ଗା
ତାଳ	—	କାମ୍ବା
ପଣସ	—	ପଡ଼୍ସା , ପାଡ଼ାସା
ଆମ୍ବ	—	ଉ'ଡ଼ା

୩୦- ବଣରୁ ସଂଗୃହୀତ ଫଳ, ମୂଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ

(ଗଛ — ନେବ୍)
ଲତା — ଜବା
ଶାଗ — ଢ଼ଆବ୍ , ଓଆବ୍
ପତ୍ର — ଅ’ଲ୍ଲ
ଫଳ — ଆଜନ୍ , ଆଗୁର୍+ଅନ୍
କଞ୍ଚା ଫଳ — ଆସ୍କାଙ୍ଗ୍ର୍ ଅନ୍
ଚେର, ମୂଳ — ଆଜଡାନ୍ , ଆଜେ ଅନ୍ , ଅଜେଡ୍
ଫୁଲ — ଡାର୍ବାନ୍
ଗଛ ବକଳ, ଛେଲ — କୋର୍ସଂ
ଡାଳ — କୋଡ୍ରବ୍ , କାଣ୍ଡାସ
କଢ଼ — ରୁଣ୍ଡ୍ରା ଡାର୍+ଅନ୍
କଣ୍ଟା — ଏବା
ରସ — ଆଡୂକ୍ , ଆଡ୍ଡା
ଫଳର ଚୋପା — ଆକୁସଂ
ମଞ୍ଜି — ଆବାଇ
ଛତୁ — ବାଢ
କାମ୍ବ ଛତୁ — କୁରୁଗାଡ୍ , ପୂଡ୍ଡାନ
ଆଳୁ, କନ୍ଦା — ଗାନାଇ, ଗାନୁଗାଇ
(ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶୀ ଆଳୁ ଜାତୀୟ)
(ଅମ୍ବ — ଉ’ଡା)
ଅମ୍ବଟାକୁଆ — ଉ’ଡାଟାକୁ
ମହୁଲ — ଆବା
(ତେନ୍ତୁଳ — ଡିଢଂ)
ତେନ୍ତୁଳ ମଞ୍ଜି — ଟିଟିଂଢଂ
ବାଉଁଶ — ଢଢୁଁ
ଶିଆଳୀ — ଡ୍ରାଡଲ୍
ଖଜୁରି — ଶିଣ୍ଡି
କେନ୍ଦୁ — ତେରଲ୍

ଡିମ୍ବର — ଲୁଆ
ମହୁଲ — ଆବା
ଝୋଲ ଗେ଼ପା — ଭେଡ଼ା କୋର୍
ଭଁଇଚ କୋଳି — ଏଲ୍ଡ଼ା
ଖିରକୋଳି — ଛାରବ୍
ଚୂନ କୋଳି — ଡାର୍ମଣ୍ଡା
ସଲଆ — ଅଲସୂ୍
ମହୁ — ବର୍
ଶିମିଳୀ — କୂଲୁଇ
ହରଡ଼ା — ଡୋଷା
ବାହାଡ଼ା — ରୁବର୍
ଅଁଳା — ଏଁଡଁ୍ସ୍ୱାର୍
ଘାସ — ଆଜଁଙ୍
ବାଇଗବା — ପଡଡେର୍
(ମଞ୍ଜିରୁ ତେଲ ହୁଏ)
ଚନ୍ଦନ — ସାରୁମ୍ ସ
କୁର୍ହେଇ — କେରେନେବ୍
ଅପାମାରଙ୍ଗ — ଆର୍ଗଂଡାଡାଂ
ଶାଳ ଗଛ — ସର୍ଗିଆ ନେବ୍
ଧରଣୀ କବାଟ — ଅଏଲ୍ଂ
ଡିଉ — ଏ'ଏଲ୍
ଡାମାଣା — ଓଙ୍କ
କୁଡ଼େଲ — ଡେଲେଂଇଂ
ଳଟା ବୁଦା — କୁର୍ସବ୍

—o—

୩୧- ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃକ୍ଷଲତା

ବରଗଛ	—	ତାବାର୍ ନେବ୍
ଓସ୍ତଗଛ	—	ଅସ୍ତର୍ ନେବ୍

୩୨- ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଓ ନାନା ଜନ୍ତୁ

(୧) ପୋଷା ଜନ୍ତୁ

ଗାଈଗୋରୁ	—	ତାଂଣିସୁଁା
ଗାଈ	—	ଆସୁାଂନ୍ତାଂ
ବଳଦ	—	ତାଂନେଂ, ତାଣିଅନ୍
ଚାଷଗୋରୁ	—	ଆନ୍ରାତାଂ
ଷଣ୍ଢ	—	ଷଣ୍ଢତାଂ
ମାଈ ମଇଁଷି	—	ଆସୁାଂବୋଂ
ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା	—	କୁମ୍ମେଁ, କୁମ୍ମେଏ
ବାଛୁରି	—	ଆଓତାଂ
ଘୁଷୁରି	—	କାମ୍ବୋଂ
କୁକୁର	—	କଂଚ, କାଁଚ
ବିଲେଇ	—	ସିମ୍ମେଂ
ଗଧ	—	ପେକୁ
ଘୋଡ଼ା	—	କୁର୍ଦି
କୁକୁଡ଼ା	—	କାଙ୍ଗିମ୍
(ଡିମ୍ବ	—	ଆର୍ରେସିମ୍)
ଚଢ଼େଇ	—	ଅନ୍ତ୍ର
ପାରି	—	ପାର୍ରି
ବତକ	—	ସିଲ୍ବଲ
ରାଜହଂସ	—	ପାପାରି

(୨) ବଣ୍ୟ ଜନ୍ତୁ.

ହାତୀ	— ଡ୍ରା'ଆ
ବାଘ	— କନ୍ଦା
ଭାଲୁ	— ସାଲ୍‌ଆ
ଗଧିଆ	— ଡିଙ୍କିଆ
କଟାସ	— କୁଆବ୍
ବିଲୁଆ	— ଲୁଲ୍ଲି
ବାର୍ହୁଆ	— କାମ୍ବୋଂଡ୍ରେଂ
ହରିଣ, ଜାଆଜ	— ପାର୍ଗାଃବ୍
ସମ୍ବର	— କଷର୍
ଠେକୁଆ	— ପାଣ୍ଡ୍ରେର୍
କୁଟ୍ରା	— ଆଲେବ୍
ମାଙ୍କଡ଼	— ଆର୍ଗି
ବିଛୁ	— ମା, ମାର୍
ସାପ	— ଜାଆ
କଙ୍କଡ଼ା ବିଛୁ	— କନ୍ତ୍ରମ୍ ମେଁ ମେଁ
ନେଉଳ	— ସମୁ'ପେ
ମୂଷା	— କମ୍ବୋଲ୍
ବଡ଼ ମୂଷା	— ଆମ୍ବୋଂଡେଇ
ବିଲ ମୂଷା	— ଗୃନ୍ଦୁର୍
ବଳଦ ମୂଷା	— ଆଲ୍ତାଂକୁମ୍
ଗୁଣ୍ଡୁଚି	— ଗଣ୍ଡ୍ରୋଇ
ଶାଳୁଆ ପତଙ୍ଗ	— ଜଂସୁର୍
ଗୋଧି	— ବସର୍
ଚୂଚୁନ୍ଦ୍ରା	— ସଅଙ୍କୁ
କାଳ କୁଟ	— ପେଣ୍ଡ୍ରେର୍‌ଡୁପ୍ରି
ଏଣ୍ଡୁଅ	— ଭୋଭୋମ୍
ଝିଟିପିଟି	— ଡାଂକାଂ

(୩) ଜନ୍ତୁର ଦେହ

ଶିଂଘ — ଢେଗ୍ରାଂ
ଖୁର — ଗୋଙ୍କେକେଂ
ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ — ଆଲ
(ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ)

(୪) ଚଢ଼େଇ

ଚଢ଼େଇ — ଅନ୍ତରନ୍ , ଅନ୍ତରେ
କାଉ — କାକା
(ଘର ଚଟିଆ) — ଜନ୍ ଡ୍ରୋମ୍ଡା, ମାନ୍ରୁମ୍ଡା
(ପାରା — ପାରା)
କଜଳପାତି — କେପିଂ
ବଣୀ — ସମ୍ବୀ
ଧେଣ୍ଟୁ — କାନ୍ଦୁକ୍
ଚିଲ — ଭୁଡ଼ନାଲ୍
ଶାଗୁଣା — ଗିର୍ଜା
କୋଇଲି — କୋର୍ଓଢ
ଶୁଆ — ଆର୍ରେ, କେଙ୍ଗା
ଶାଳ୍ପ — ଆର୍ରଢଂ-ଆଢ଼ର୍ ।
କାପ୍ତା — କୁଲ୍ଲୁର୍
ହରଡ଼ ଚଢ଼େଇ — ଡୁମଲ୍
ଟଢର୍ ଚଢ଼େଇ — ଝୁଡ଼ର୍ଝୁଡ୍
ମୟୂର — ମାସ
ଗଣ୍ଡା — ଗଣ୍ଡାଇଂ
ବଣ କୁକୁଡ଼ା — ଗାଢ଼ାଝଂ
ଗୁଣ୍ଡୁରି ଚଢ଼େଇ — ଗୁଡ଼ୁଂ
କୁମ୍ଭାଟୁଆ — କୁର୍ମା
ଡାହୁକ — ପାଇ'ପାଇ
(ବୁଲ୍ବୁଲ୍), ଗୋବର ଚଢ଼େଇ — ଟିକ୍ରିଡ଼ୁ

କାଠହଣା — ଡାଙ୍ଗୁଆ
ହଳଦୀ ବସନ୍ତ — ଡ଼ମ୍ବୁ ଚୋଡ଼ୋ
ମୟୂର ମାରୁ — ଆଂସ୍ନେଂବାଲ୍
(ସେ ପୂର୍ବଘାଟ୍ ପର୍ବତର ଈଗଲ୍ ଚଢ଼େଇ)
ଭୃଙ୍ଗରାଜ — ବାନ୍ତ୍ରା
ଚଟେଇର ପର — ଅନେରେଂ

(୫) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଡ଼ା ଜନ୍ତୁ

ବାଦୁଡ଼ି — ବାଚେଡ଼ା
ଚେମେଣି — କାନ୍ତ୍ରୋର୍
ବିରୁଡ଼ି — କୁମ୍ବି ମୋ
ଝିଂକର — ସୁର୍ବାଂ
(ସେ ଅଢକାସୁ ମହୁମାଛି ଆକାର, ଅଢ
ବଢାକୁ କାମୁଡ଼ା)
ମାଛି — ଆରେଗେଇ
ମଶା — ସାମଈ
ଡାଆଁଶ — ବାର୍ଚାଂ
ପୋତକ — କମ୍ପୋଡ଼ି
ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକ — ନ୍ୟେରେଲ୍ମାର୍
ମହୁମାଛି — ବଅର୍+ଅନ୍
ଭଁର — ବୁବୁଂଚେଂ
ପ୍ରଜାପତି — କୁଲ୍ବାବୋ+ଅନ୍

(୬) ଜଳଜନ୍ତୁ

ମାଛ — ଆସ୍ତୋଂ
ବେଙ୍ଗ — କାଣ୍ଡ୍ରୋ+ଅନ୍
କୁମ୍ଭୀର — ଡାସ୍ତୁଁର୍+ଅନ୍
କଙ୍କଡ଼ା — କ୍ନା
ଗେଣ୍ଡା — ଗୋଲେ+ଅନ୍
କଇଁଛ — ଜୁଲ୍ଇ+ଅନ୍

(୭) ପୋକଜୋକ

ପିମ୍ପୁଡ଼ୀ	—	ମୁଇଡ଼ା
ଉଈ	—	ତାମାଲ୍
କାଇ (ଗଛ ପିମ୍ପୁଡ଼ୀ ବା ଗଛ ଜନ୍ଦା)	—	ଆବୁ
ଜନ୍ଦା	—	ଗୁକମ୍
କାମୁଡ଼ା ଜନ୍ଦା	—	ନେଲ୍ଗଂ
ପୋକ	—	ବୋବୋ
ଜୋକ	—	ଙ୍ଲେମ୍
ଜିଆ	—	ପୋଇଡ଼ାଜୋଂ
ଝିଙ୍କ	—	ତ'ଙ୍କି
ଘୁରପୋକ	—	ଗ୍ରାମୋଲ୍
ଉକୁଣୀ	—	ଇ

୩୩–ଗାଁ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନ

ଦେଶ	—	ଡେସା (ସଓରାର 'ଦେଶ' ଧାରଣା ନାହିଁ. ତା ଧାରଣା 'ଗାଁ'କୁ ନେଇ ସୀମିତ)
ଗାଁ	—	ଗର୍ଜାଂ
ସାହି	—	ଲଂଲଂ
ଘର	—	ସିଇଂ

(ଗାଁ ନାଁ ଶେଷରେ ଅନେକ ସମୟରେ 'ସିଂ' ଲାଗିଥାଏ, ଅଛ ଅଳ୍ପ ଘର ଯେଉଁ ପର୍ବତ ବଣ ଭିତରେ ବଣ୍ଟୁଆ ସଓରାଙ୍କ ଗାଁ, ସମତଳରେ ଯେପରି ନୁହେଁ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଗାଁ । ଅନେକ ସମୟରେ କେଉଁ ଗଛର ସଓରା ପ୍ରତି ଶବ୍ଦ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦଥାଇ ତା ପଛରେ 'ସିଂ' (ଅର୍ଥାତ୍ 'ଘର') ଯୋଡ଼ି ଗାଁ ନାଁ, ଯଥା ଆବାସିଂ (ମହୁଲ ଗାଁ), ଅନ୍ତୁର୍‌ସିଂ (ଓସ୍ତଗାଁ), ଆଦି)

ଗାଁ ଦାଣ୍ଡ	—	ଋଡାଡ଼ି ।
(ବାଟ	—	ତ'ଅର୍, ତା'ଅଁର୍ ।)
ଜାତି	—	ଜାତି (ସଓରାର ଜାତି ଭେଦ ନାହିଁ) କିନ୍ତୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଗୋଷ୍ଠୀର ଅଲଗା ନାଁ ଥାଏ ଯଥା :—)

ସଓର — ସର

ଲଣ୍ଡିଆ ସଓର — ଜାଡ଼୍ (ବହୁବଚନ-ଜାଡ଼୍କି
ଉଡିଲ୍ଲା ସର, ଉଡିଲ୍ଲା ଜୁଲ୍)

କନ୍ଧ — କାଂଚ

ଡମ୍ବ — ଡୁମ୍

କୁମୁଟି — କୋମଣ୍ଟି

ବ୍ରାହ୍ମଣ — ବାମଣ୍ଡି

ବଡ଼ଲୋକ — ସୋଡ଼ା ମଣ୍ଡ୍ରା
(ବହୁବଚନ-ସୋଡ଼ମଣ୍ଡ୍ରାଂଜ)

ଧନୀଲୋକ — ବଣ୍ଡିମାର୍

ଜମିଥିବା ଲୋକ — ଲଙ୍କେଁାଡକୋମାର

ପଇସା ନ ଥିବା ଲୋକ — ଲେବୃଡ
('ବୃତ୍ତିଜୀବୀ' ଅଧ୍ୟାୟ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ)

ଗାଁର ମୁଣ୍ଡିଆଳ — ଗମାଙ୍ଗ୍
(ଯେଉଁ ଗାଁ ମୁରବି)

(ଗାଁର) ବଡ଼-ସାନ — ସୁଡ଼ାଁସନ୍ନାଁ

ପଞ୍ଚାଏତ୍ — ପଞ୍ଚାତ

ଜାନି — ବୋଯ୍ଯାମର୍
(ଯେଉଁ ଗାଁରେ ଦେବତା ପୂଜା କରନ୍ତି,
ମାନ୍ୟାସ୍ପଦ ବ୍ୟକ୍ତି)

ଡିସାରି — ଡିସାରି, ଯୋଗାମର୍
(ଯେଉଁ ପୂଜା କରନ୍ତି ଓ ପାଗଯୋଗ କହନ୍ତି,
ଜ୍ୟୋତିଷବିଦ୍ୟେ)

ଗାଁ କାଳସୀ, — ବୁଲମର୍
(ଯାହାକୁ ଦକ୍ଷିଣୀ ଓଡ଼ିଆରେ
ଆନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ କହନ୍ତି ବେଜୁଣୀ,
ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ଜୀଅନ୍ତା ଲୋକେ ମଲା
ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରେତାତ୍ମାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାଭାଷା
ହୋଇ କେଉଁ ପ୍ରେତାତ୍ମା ଅବତରିଲେ
ଯେ ରୋଗ କଲେ ବା କି ଅନିଷ୍ଟ କଲେ,
ତାଙ୍କୁ କଣ ବଳି ଦେଲେ ବା ଆଉ କି

କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ କି ନକଲେ ସେ ସନ୍ତୋଷ
ହେବେ ଏକଥା ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ
ସ୍ୱାକ୍ରି କହନ୍ତି, ବେଜୁଣୀଂକୁ ଡକ୍କୁଁ
କାଳସୀ ଲାଗେ, ତାଙ୍କ ଉପରେ—
ସଓରାର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ,— ସେ ପ୍ରେତ
କି ଦେବତା ଅବତରେ ଓ ତାଙ୍କ
ତୁଣ୍ଡରେ ନିଜ ଆଦେଶ ଜଣାଏ ।)

ଗାଁର 'ବାଉକ୍' (ସେ ଗାଁ ଯାକର ବୋଲକରା, ସଓରାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିଦାତା, ପ୍ରକୃତରେ ବଣ ପର୍ବତରେ ସଓରା ସ୍ୱାର ପରାମର୍ଶରେ ଚାଳିତ ଓ ଶୋଷିତ । ଏ ଜାତରେ ଡମ୍ବ)	—	ପେଣ୍ଡିକ
ବୈଦ୍ୟ	—	ରେଗାମ୍ ମର୍
ମଶାଣି	—	କିନ୍ତଲ୍
ହାଟ	—	ସାଇନ୍ତା, ସାନ୍ତା, ସା'ନ୍ତା
ନାଟ	—	ତଂସେଂ
ଗୀତ	—	କାନ୍ନେଂ
ଝିଠି	—	ଶିଶିଂଗଲ୍
ଡାଲ	—	ଡାର୍‌ଯୋବ୍
ଶୀକାର (ବେଣ୍ଟ)	—	ବେନ୍ତା
ପର୍ବ	—	ପାର୍ବା

—o—

୩୪– ସଙ୍ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଓ ବାଦ୍ୟ

(ଗୀତ	—	କାନ୍ନେଂ)
(ନୃତ୍ୟ	—	ଛଂସେ, ଛାଂକ୍‌ସେକ୍)
(ଶଳ ଚକ୍ମଳ	—	ସାତ୍ ତା)
(ଢୋଲ	—	ଗୁଡ୍ ମ୍)
ବଂଶୀ	—	ଝଣ୍ଟୁଂ
ସାରଙ୍ଗୀ	—	ଗଙ୍ଗେଗ୍ରଇ, (ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଢେଂକା)
ତୁଂତୁଙ୍ଗା	—	ଗ୍ରନାଇ
ଧୁଡ୍ କୁ	—	ବୁଡ୍ ବୁଡ୍ କା
ଘୁଂଗୁର	—	ଫିଂଗିଂ
ଗୋଡ଼ଥିବାଘୁଂଗୁର	—	ତାଗ୍ରା

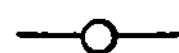
୩୫– ନିଶା ଦ୍ରବ୍ୟ

ମଦ	—	ଆଲ, ସାଲଂ (ମହୁଲ = ଆବା, ମହୁଲଗଛ = ଆବା ନବ୍ + ଅନ୍) ମହୁଲ ମଦ = ଆବା ସାଲଂ ରନ୍ଧା ମହୁଲ ମଦ = ଡିମ୍ଲା ଆବା ସାଲଂ ଖୁବ୍ ଝାଣ (ମଦ) = ଆଗାଡ଼ା ଆଡଗି (ସାଲଂ)
ରନ୍ଧା ମଦ	—	ଡିଂ ଡିଂ ସାଲ୍
ଶଲପ ମଦ	—	ଗ୍ରସାଲ୍
ମଦନିଶା	—	ଆଲଂ ଆଡାଡ଼ାଇ
ଧୁଆଁ ପତ୍ର	—	ଘଗା

୩୬- ଦେହ-ମନର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ୱଭାବ

ଇଚ୍ଛା — ଲ୍ଂଡା
କଥା — ବେର୍
ବୁଦ୍ଧି — ବୁଦ୍ଧିଂ
ପ୍ରାଣ — ପ୍ରାଣ
ମୁକ୍ତି — ଜେ'ନା, ଉର୍ସେନା
ସ୍ୱପ୍ନ — ମାଂନା
କାନ୍ଦ — ଏଡାନା
ଖାଦ୍ୟ — ଖାଗାନା
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ — ଋବ୍‌ନା
କାର୍ଯ୍ୟ — ବାସ୍ର, ସବ୍‌ଜାନା
ମୈଥୁନ — ଚୋଚୋନା
ଆନନ୍ଦ (ଶରଧା) — ସର୍ତ୍ତା
ଦୁଃଖ — ଦୁକ୍‌କାଁ, ଡ଼ୁ'କ୍‌କାଁ
ସୁଖ — ଢୋଲ
ପ୍ରେମ — ଆମୋମ୍ରେ
ଶତ୍ରୁତା (ବିରୋଧ) — ଢରଢ
ଭୟ — ବାନ୍ତୁଂ, ବନ୍ତୁଂ

୩୭- କଳକଳିଆ ମାଡ଼ଗୋଳ

କଜିଆ — ଡ୍ରୋଡ଼େ
ଗୋଳମାଳ — ଗୁଲୁ ଡ଼େଭ୍‌ଜ
ଧସ୍ରଧର — ଅନ୍ୟମ୍ ଭଜ
ଫୋପଡ଼ା-କଚଡ଼ା — ଆଲ୍ ଆରୁଭ୍ ଚଜ
ଘୋଷର ଓଟର — ଆଲ୍ ଡିଂଭଜ
ଆଘାତ — ପାସ୍ର
ମାଡ଼ — ଢନ୍ଦ୍

ବଧା — କୁମ୍‌କୁମ୍‌-ସି
ଗୃପଡ଼ା — ତାବା
ଗୋଇଠା — ରୁଙ୍ଗର୍ ତମ୍
କାନ୍ଦଣା — ଏଡ଼ାଂ ତେକ
ମେଲ (କଳିଆ କରିବା ଲୋକ ଗୁଡ଼ାଏ) — ଡ୍ରୋଡେମର୍‌ଜ
ଦୋଷ — ତୋଷା

୩୮- ରୋଗ

ରୋଗ — ରୋଗାଁ
ଔଷଧ — ରେଗମ୍
ଜ୍ୱର — ଅସୁ

(ଜ୍ୱର ବେଶି ହୁଏ ବୋଲି ସାଧାରଣ ରୋଗ ବୋଲନ୍ତେ ମଧ ସଓର୍ 'ଅସୁ' କହନ୍ତିଏ। ଉଦାହରଣ :—

ରୋଗମାନେ — ଅସୁଜାର୍ଙ୍କି)
ମୁଣ୍ଡବନ୍ଧା — ଅସୁଡ଼ା ବବ୍
ପେଟବଥା — କାପ୍‌ପୋଂଅନ୍ ଅସୁ
ଗୋଡ଼ ବଥା — ଜେଏନାଂ ଅସୁଡ଼ା
ଘା — ଆମ୍ବାସୁ (= ଅମ୍ + ଅସୁ)
ସର୍ଦ୍ଦି — ମୂତେ
ବାନ୍ତି — ବାଇ'ତେ
କାଛୁ କୁଣ୍ଡିଆ — ଗାତା
ଝାଡ଼ା — ମୋଡ଼ା
କାଶ — କୋକୋ
କମ୍ପ — କର୍‌କର୍
ହାଇ — ହାଂଏପ୍‌ଡ଼ା
ବାଳମୁଣ୍ଡିଆ — ସୁର
ବସନ୍ତ — ସ୍ୱୋସ୍ୱୋ, ସୁସୁ, ଡିଁଅଁଲ୍ ।
କୁଷ୍ଠ (ବଡ଼ରୋଗ) — ସୁଡ଼ା ରୋଗା, ସୋଡ଼ା ରୋଗା

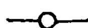

୩୯– ଠାକୁର-ଦେବତା

ଧର୍ମ — ଦାରଂମା
(ସଓରାର 'ଧର୍ମ' ବୋଲି କିଛି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ, 'ଦାରଂମା' ଓଡ଼ିଆରୁ ଗୃହୀତ । ପ୍ରଧାନ ଦେବତା ଅଛନ୍ତି, ସାନ ସାନ ଦେବତା ବହୁତ, ମନଇଚ୍ଛା, ନୂଆ ନୂଆ ବି ଯୋଗ ହୁଅନ୍ତି । ଯାହାକୁ ଡରେ ତାକୁ ପୂଜା କରେ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ-ବିପଦ ଉପଦ୍ରୁ । 'ଦେବତା' ପାଇଁ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ 'ସୋ'ନମ୍' କିମ୍ବା 'ସୁନୁମ୍', 'ମୃତ୍ୟୁପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରେତାତ୍ମା' ପାଇଁ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ସେହି 'ସୋ'ନମ୍' । ପ୍ରଧାନ ଦେବତା 'ଝାଂକର୍', କନ୍ଧ ପରଜାଂକର ବି 'ଝାଂକର୍' ଦେବତା ଅଛି, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦିବାସୀଙ୍କର ବି 'ଝାଙ୍କର୍' ଅଛି, ସେ ଗ୍ରାମଦେବତା କିନ୍ତୁ ସଓରା ଝାଂକର୍ ବା କାରୁଂ ହିଁ ମହାପ୍ରଭୁ, ସେ ବି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ 'ଜନାଂଲେ', ଅର୍ଥାତ୍ 'ଜଗନ୍ନାଥ' । ('ଜଗନ୍ନା' କି 'ଜଗାନ୍ନା' ବୋଲି ଶବ୍ଦହିଁ ସଓରାର ନାହିଁ) ସବୁ ନୂଆ ଫସଲ ଆଗ ତାକୁ ଭୋଗ ଲାଗିଲା ପରେ ଗାଁ ଲୋକ ଖାଆନ୍ତି । ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଯାତ୍ରା ପର୍ବ ତାର । ସେ ବି ଗ୍ରାମଦେବତା ।)

ଧର୍ମ — ଦାରଂମା
ପୂଜା — ପ୍ର୍ର୍
ଭୋଗ — ସେଗନ୍ନା
ବଳି — ପ୍ର'ତେ
ଦେବତା — ସୋ'ନମ୍, ସୁନୁମ୍ ଆ ସୁନୁମ୍, ସୋନୋଅନ୍
ଝାଙ୍କର ଦେବତା — କାରୁଂ, ଜନାଂଲେ ।

ବାମୁଣ୍ ଦେଈ (ପୁରୁଷ)	—	ବାମ୍ଣିସ୍ୱୋ
(ସଓର୍ ଧର୍ମ ଉପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମର କିଛୁ ପ୍ରଭାବର ନମୁନାସ୍ୱେ)		
ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରେତାତ୍ମା	—	ସୁନୁମ୍, ଆ ସୁନୁମ୍, ଇଡ଼ାଇ
ପିଲାଙ୍କୁ ମୂର୍ଚ୍ଛା କରାଇବା ଦେବତା	—	କାଁନ, ଏଲ୍ଡା
(ସ୍ଥାନୀୟ ଦେବତାମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବିଭିନ୍ନ)		

୪୦- ସଓର୍ ନାମ

(ପୁରୁଷ) ଜୂଡ଼ାଂ, ଡୋମ୍ବୋ, ରେଙ୍ଗ୍ଡ଼ା, ବୁଲୁ, ପୁଣ୍ଆ,ଇତ୍ୟାଦ

(ସ୍ତ୍ରୀ) କେମାଇ, ଲକ, ଡୋମ୍ବୀ, ରେଙ୍ଗ୍ଡ଼ୀ ଇତ୍ୟାଦ

ଜନ୍ମହେବାର ବାର ଅନୁସାରେ —

ପୁରୁଷ	—	ସମ୍ବା, ମଙ୍ଗ୍ଡ଼ା, ବୁଡା, ଲକଆ, ଶୁକ୍ରୁ, ସାନଆ, ଆଡ୍ରୁ
ସ୍ତ୍ରୀ	—	ସମ୍ବାରି, ମାଙ୍ଗ୍ଡ଼ୀ, ବୁଡୀ, ଲକା. ଶୁକା, ସର୍ନିଡାରି, ରଇବାରି

ଜନ୍ତୁମାନଂକ ନାଁ ଅନୁସାରେ —

ପୁରୁଷ	—	ଗଣ୍ଡେ (ଗୁଣ୍ଡୁଚମୂଷା)
ସ୍ତ୍ରୀ	—	ଗୁଣ୍ଡୁରୀ (,,) ଇତ୍ୟାଦ

ଚଢ଼େଇ ମାନଂକ ନାଁ ଅନୁସାରେ —

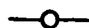
ସ୍ତ୍ରୀ	—	ରାମୀ (ବଣୀ), ସାରି ଇତ୍ୟାଦ

ସାନ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ନାଁ ଅନୁସାରେ —

ପାପାର୍ (ଝିଣ୍ଟିକା), ଇତ୍ୟାଦ

ଫୁଲ ନାଁ ଅନୁସାରେ —

ସ୍ତ୍ରୀ	—	ସଁପା (ଚମ୍ପା) ମାଲ୍ତୀ, ଇତ୍ୟାଦ

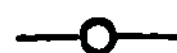

୪୧- ବିଶେଷଣ-ସାଧାରଣ ବିଶେଷଣ

ଭଲ — ଆମ୍ମସେଁ, ବାଂସା, ଡଲ ।
ମନ୍ଦ — ଜଗାଡ଼ା
ସତ — ଜାଡିଭ୍‌ଡେଁ
ମିଛ — ସୋବ୍ ସୋବ୍
ଠିକ୍ — ସାଶ
(ତେଲଗୁ ଦକ୍ଷିଣି ଓଡ଼ିଆ)
ଭୁଲ୍ — ସାରଢ
('ନୁହେଁ' ଅର୍ଥରେ 'ଢ' ଯୋଡ଼ାହୁଏ ।)
ବହୁତ, ବେଶୀ — ଆଲ୍ପ'
ଅଳ୍ପ — ଆସୁ
ପାଖ — ରୁସ୍କା
ସିଧା, ସଳଖ — (୧) ରୁରଜାଂ (ବାଟଆଦି ଅର୍ଥରେ)
(୨) ଦ୍ଁ'ଙ୍ଗଇ (ଗଛ ଆଦିକୁ ବୁଝାଇଲେ)
ବଙ୍କା — କେକେ
ଚକ୍‌କଣ — ଜେଲେବ୍'
ଖଦଖଦଡ଼ିଆ — ଜାବ୍‌ଜାବ୍
ଦାଢ଼ୁଆ, ଧାରୁଆ — ଡିଡି
ଉଠାଣି — ଟଁ ଟୁଁ
ଗଡାଣି — (ଓଡ଼ିଆ)
ସୁଗନ୍ଧ — ଗ୍‌ଡ଼ା
ଦୁର୍ଗନ୍ଧ — ସଅଡୁମ୍
ଦୂର — ସାଁ ଆଁଇ
ନୂଆ — ଡାମ୍ମେ
ପୁରୁଣା — ପାପ୍ର୍
ଛଣ୍ଡା — ଆଁ'ତଦ୍
ସଫା — ଡଲ ଲଙ୍ଗା
ବଳୁଆ — ବଲଡୁମ୍, ବୋପୋ
ଦୁର୍ବଳ — ବଲଢ
ଗୋଳିଆ (ପାଣି) — ହରୁଇଡୁମ୍

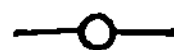
ଟାଣ୍ତୁଆ — ଡାଡା, ଡେଡାଡ଼୍ମ୍
ନରମ — ଲମା
ନରମା — ଲେମାଡ଼୍ମ୍ , ଲେଡେଢ଼୍ଡ଼୍ମ୍
ତରଲ — ତେଲଲେ
ଟେଖାଲ — ଆରେରେ
ଭୂଜା — ଆନ୍ଁଙ୍ଗଁ ।
ଖାଲ — ଡାଲ
ପାତଲ — ଆଗୁର୍
କଞ୍ଚା — ଆସ୍ଙ୍ଂ
ଶୁଖିଲ — ଆ'ସର୍
ଓଦା — ଆ'ମେଂ
ସଢ଼ା — ସଥଲେ
ସରୁ — ସରୁ (ଓଡ଼ିଆ)
ମୋଟା — ଡ଼୍'କା (ଓଡ଼ିଆ)
ଡ଼େଙ୍ଗ — ଡେଙ୍ଗା, ଡ଼ଙ୍ଗା (ଓଡ଼ିଆ)
ବାଙ୍ଗର, ଟିମା (ଦକ୍ଷିଣୀ ଓଡ଼ିଆ) — ପୁ'ଢ, ଟିମା
ଖସଡ଼ା — ଜାଲ
ଗୁନ୍ତାନ — କର୍ଗାମ୍
ଆଲୁଅ — ପ୍ଲେ
ଅନ୍ଧାର — ଲୁଞ୍ଜୁ
ଲମ୍ବ — ହଜାଲ
ଓସାର — ଆଲ୍ଙ୍ଂ
ଡଡଲ — ଆଡାରେ
ଅଣ୍ଡା — ସନ୍ତୁ
ଶୀରୁଆ — ରୁଁଆଁ
ସନ୍ତସନ୍ତଆ — ଜାବାର୍
ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ — ଲଙ୍ଗୀ
ଅସୁନ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ — ଲଙ୍ଗୀଡ
ସୁନ୍ଦର ପୁରୁଷ — ଲଙ୍ଗ'ମର୍
ଅସୁନ୍ଦର, କୁରୂପ — ଲଙ୍ଗାମରଡ
(ମାପ)-ଘୁଣ୍ଟଠାରୁ ହାତ ଲମ୍ବ — ହଣ୍ଡି ସାନ୍ତ ହଜାଲ ।

ଘୃଟେଣ୍ଡ୍ରେ — ବ'ପାସ୍ସି !
ଏକ ଟୋକେଇ — ବ'ମୁଣ୍ଡ୍ରୁଇ ।
ଅଣ୍ଡାଏ — ବ'ଡିଆ
ଅଃଣ୍ଡୁଏ — ବ'ମୁଣ୍ଡିଡ଼
ବାସି — ସିଦ୍‌ଡ଼ା
ଓଜନ — ଲେଟଂ
(ତଉଲବା କିମ୍ବା) — ତାନ୍ତ୍ରଡ଼
ଉଶ୍ବାସ — ଲ୍ଆର୍
ଫଂଠା — ପ୍ଲଂ
ଲମ୍ବା — ଜାଲୈ
ଓସାର — ଲ୍ଆଁ
ଅଭ୍ରବ — କାନ୍ତ୍ରାର୍
ହୁଗୁଲା — ଲୁପୁଗ୍ର

୪୨- ରଙ୍ଗ

ଧଳା — ପଲ୍ଲୁ
କଳା — ସ୍ୱେଗା
ଗୋରା — ଗୁମ୍ମୀଂ
ଛଉଛଉକା — ତପ୍ପୁଁ
ନାଲି — ଜେଏ
ନେଳିଆ — ମଳି
ହଳଦିଆ — ସାଂସାଂ

୪୩- ଦେହର ବିକୃତି

କାଲ — କାଲ୍ଲ (ଓଡ଼ିଆ) [ସଓରା ଶୁଣିବା କ୍ରିୟାରେ 'ତ' ଯୋଡ଼ା ଯାଇପାରେ]

ଅନ୍ଧ — କଣା (,,) [ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ବଧିରେ]

ମୂକ — ଜଡ଼ା (,,) [ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ବଧିରେ]

ବାମ୍ବା — ଝାଙ୍କା (ସ୍ୱେ ବ ସ୍ଥାନୀୟ ଓଡ଼ିଆ)

କୁଜା — କୁଜା-(ଓଡ଼ିଆ)

ଗେଣ୍ଟା — ସ'ଟା (ଓଡ଼ିଆରୁ)

ପାକୁଆ — ଦାନ୍ତ୍-ସ (ଓଡ଼ିଆ+ସଓର ପ୍ରତ୍ୟୟ)

ଚନ୍ଦଣ ଖଣ୍ଡିଆ — ସ୍ୱତାଲଜମର୍

ଚନ୍ଦା ମୁଣ୍ଡିଆ (ପୁରୁଷ) — ପାତାବବ୍

ଚନ୍ଦାମୁଣ୍ଡୀ-(ସ୍ତ୍ରୀ) — ପାଣ୍ଡାବବ୍

ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଖଣ୍ଡିଆ (ସ୍ଥାନୀୟ ଓଡ଼ିଆରେ ବଣ୍ଡା) — କଣ୍ଡି

ବନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ (ବାଂଝି) — ଆଣ୍ଡେବଇ (ସମ୍ଭବତଃ 'ବାଞ୍ଝ'ରୁ 'ଆଣ୍ଡେ', ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରେ 'ବଇ' ମିଶି)

ନପୁଂସକ — ବେଜୁ (ସ୍ଥାନୀୟ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ)

—o—

୪୪- ନାନା ଗୁଣ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ମଣିଷ ଓ ଜନ୍ତୁ

(ସାଧାରଣତଃ, କୌଣସି ଗୁଣ ବୁଝାଉଥିବା ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଡ଼ିଲେ ସେହି ଗୁଣ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ ବୁଝାଇବା ଭଳି ଶବ୍ଦଟିଏ ତିଆରି ହୁଏ, ଯଥା ଲାଜ — ଲାଜକୁଳା ଲାଜର ; ପାଠ — ପାଠୋଇ ; ସେହିପରି ସଓରା ଭାଷାରେ, ଗୁଣାତ୍ମକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ (ଗୁଣୀ ପୁରୁଷ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୁଝାଇଲେ) + ମର୍ କିମ୍ବା (ଗୁଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୁଝାଇଲେ) + 'ବଇ' ଯୋଗ କଲେ, ଅଥବା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଲିଙ୍ଗ-ନିର୍ବିଶେଷରେ '+ଡୁମ୍' ଯୋଗ କଲେ ସେପରି ଶବ୍ଦ ତିଆରି ହୁଏ । ନଥିବା ଅର୍ଥରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଆଗରେ 'ଏର୍' (ନାସ୍ତି ସୂଚକ) ଓ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ତେକୋ' (ଅଛି) ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ଶବ୍ଦ ତିଆରି ହୁଏ । ଅଥବା କେବଳ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଶେଷରେ '+ତେ' ବା '+'ତେ'' ଯୋଗ ହୋଇ ଶବ୍ଦ ତିଆରି ହୁଏ ।

ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେମୀ	—	ଗାଡ଼ିଡିଇଡ
ଅଭିମାନୀ	—	ଅଗାଂଜ୍ଡ଼ି
ଲାଜକୁଳା	—	ଗ୍ରଇ' ମର୍
ଲାଜକୁଳୀ	—	ଗ୍ରଇ' ବଇ
ଭାବପ୍ରବଣ	—	ଅନୋଗାଲ୍‌ମାର୍
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ	—	ତୋଲେଇମର୍
ତୃଷାର୍ତ୍ତ	—	ଅର୍‌ଗଲ୍ ଡା ମର୍
ଲଙ୍ଗଳା	—	ଉଡ୍ରୁଡିକ୍‌ଡୁଂ
ବୁଦ୍ଧିଆ	—	ବୁଦ୍ଧିଡୁମ୍ ଆମନ୍ତ୍ରା
ଏକାଠି	—	ଅଞ୍ଛଇନା
ଏକୁଟିଆ	—	ଆଂ'ସ
ଥିବାଲୋକ (ଧନୀ)	—	ଆଡକୋମର୍
ନଥିବା ଲୋକ	—	ଏରଡକୋମର୍
ଚୁପ୍‌ଚାପ୍	—	ଶଂଶଂ
ରାଗୀ	—	ବନ୍ତ୍ରାମର୍
ଦାମୀ	—	ଦ'ଢ'ନାମର୍
ବିଚାରବାନ୍	—	ଓଗଲ୍‌ମର୍
କାଙ୍ଗାଳ	—	ଡୁମ୍‌ତାମର୍
ଚାଷ କରିବା ଲୋକ	—	ବାଗ୍ରମର୍
କୃପଣ	—	ଲୋ'ବେ

ନିର୍ଭୀକ	—	ଏର୍‌ବାଂଡଂମର୍, ଆବଣ୍ଟଁଙ୍ଗେଁ
ଡହୁଆ ନୋକ	—	ବ.ଡଂଡମାର୍
ପରିଶ୍ରମୀ	—	ଆବ୍‌ଯାଡୁମ୍
ଅଳସୁଆ	—	ଙିପଣ୍ଡୁମ୍
କନ୍ଧଆଖୋ.ର୍	—	ରେଡ଼େଡୁମ୍
ପେଟୁ	—	ଗା'ଗର୍
ଅବାଧ, ଅମାନିଆଁ	—	ମାନବାଏ
ହେରେସା	—	ମନାଂମର୍
ଢାମୁଡ଼ା	—	ଡ୍ରମ୍ ଡ୍ରମ୍
ମାରଣା (ଗାଈ)	—	ପପନା (ଡାଂ)
ଗୃହସ୍ଥନ	—	ସିଇଂତେ
ସୁଶୀତଳ	—	ସେମ୍ଭୁଲ
ଶିକ୍ଷିତ	—	ସୁଁାଲିଂ
ଅଶିକ୍ଷିତ	—	ଏର୍‌ଗାଲାମ୍
ଚଣ୍ଡିଆ	—	ଗାଡ଼ାମାର୍
ମଦୁଆ	—	ଆ ଗାସାଲ୍‌ମାର୍

—o—

୪୫- ଗାଳି

(ସଓର୍‌ ଶଳା (ଛଶପି) ବୋଲି ଗାଳି ଦଏ ନାହିଁ, କହେ 'ବେଶ୍ୟାମୀ', (ସଓରା-ଭାଷାରେ—"ସେୈଁଲଂବୋଂ) ଶତ୍ରୁର ମା'କୁ ବେଶ୍ୟା କହିବା ତାର ଖରାପ ଗାଳି ; ଶତ୍ରୁର ମା ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ନିଜର ଅସତ୍‌ ସମ୍ପର୍କର ବି ସେ ଗାଳିରେ ଘୋଷଣା କରେ ।)

ମିଛୁଆ	—	ସୋଦ୍ ସୋବ୍
ଚୋର	—	କୂ'ମୃର୍ (କ୍ରିୟା ପଦରେ ବି ରୂପ ହୁଏ)
ପଟ୍‌କାର୍	—	ତାନ୍ତ୍ର (ଉଭୟେ ଦକ୍ଷିଣୀ ଓଡ଼ିଆ)

ଅତି ଖରାପଗାଳି—

ଇସୁଂନୋଂ (ତୋ ମା'କୁ) ପାଂତେ (ମୁଁ ନିଏଁ) ଉଗଲ୍ ଦଗବଇ (ଓଡ଼ିଆରେ 'ସବାଖାଇ' ଗାଳିପରି । ଯା ଅର୍ଥ 'ଉଗଲ୍' ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଠାକୁରାଣୀ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଇଯାଏ) ଆଓନ୍ (ସେ) ।

ସ୍ନେଂଲ୍ତେଜେନ୍ (ବେଶ୍ୟା)	—	ଅଓନ୍ (ସେ) ।
ତୋ ମାକୁ (ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳ) ।	—	=ଇସ୍ପଂନମ୍ ତୋଡାଇ ।
ତୋ ମା'ର ।	—	=ଇସ୍ପଂନମ୍ ଅବୋଣ୍ଡା ।

ଇସ୍ପଂନମ୍ (ତୋ ମା) ଅଡ (ଅମୁକ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅମୁକରେ) ଡାଂଡାଇ (ବାନ୍ଧମାରିବ)

ତୋ ଭଉଣୀକୁ-(ଅତୀତକାଳ) କି ?	—	=ଉର୍ଫିନମ୍ ତୋଲ୍‌ଇ ପୋ ?
ତୋ ଭଉଣୀକୁ ମୁଁ ନେଲି କି ?	—	=ଉର୍ଫିନମ୍ ପାଂଲେ ପୋ ?

(କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକକୁ ଗାଳି :—)

ସ୍ନୈଁଲାଂଡେ (ବେଶ୍ୟାଝିଅ), ଡନୋ (ରଖିଲି) ପ ? (କି ?) (ମୁଁ ତତେ ରଖିଲିକି, ଏଇ ଅର୍ଥ)

—o—

୪୭- ବାକ୍ୟ ଗଠନ ବ୍ୟବହାର ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ସରଳ ବାକ୍ୟାବଳୀ

୧

(ସଓରା ଭାଷାରେ କ୍ରିୟାପଦ ବ୍ୟବହାର ଶିଖି ବାକ୍ୟ ଗଢିବା ଲାଗି ସଓରା ଭାଷାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବାକ୍ୟ ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ ତଳେ ଦିଆଗଲା ।)

(କଥାରେ ହଲପ୍ ।)

ନିୟମ କରି କହ (ନିୟମ=ସ୍ଥାନୀୟ ଓଡ଼ିଆରେ 'ପ୍ରମାଣ୍' ବା 'ପରମାଣ୍')	--	ପର୍ମାଡ଼ାଲେ ବେର୍ନା
ମୁଁ ନିୟମ କରି କହୁଛି	—	ମୈଁଙ୍ଗୈଁ ପର୍ମାଡ଼ାଲେଁ, ବେର୍ତେନାଁ ।
ମୁଁ ସତ କହିବି	—	ଜାଡିଙ୍ଗୈଁ ବେର୍ତେନାଁଇ
ମିଛ କହିବି ନାହିଁ	—	ଡ଼ୋଦ୍‌ଡୋବ୍ ଅବେର୍ନାଁଇ ।
ତଳେ ବସୁମତୀ	--	ଜାଇତାଂ ଲବ ।
ଉପରେ ଧର୍ମ	—	ଲକାଂ ଡେରାମ୍ମା ।
ମିଛ କହିଲେ ଆଖି ଫୁଟିଯିବ	—	ଡୋଦ୍‌ଡୋବ୍ ବେର୍ନେନ୍ତେଂ ମନ୍ନାଂ ପତାଇତେ ।

୨

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦସ୍ତ ହେଉଛୁ	—	ଓସ୍ପୌଁଅନ୍ ଡ଼ୂଂତେବାଇ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହେଉଛୁ	—	ଓଁସ୍ପୌଁଅନ୍ ଗୁବ୍ତେନେ ।
ସମସ୍ତେ କାମକୁ ଯାଉଛନ୍ତି	—	ସଙ୍ଗିଁ ମଣ୍ଡ୍ରା ବାସ୍ ଇଦ୍ଭେଜ ।
ପିଲାମାନେ ଖେଳୁଛନ୍ତି	—	ପାସିଜନ୍‌ଙ୍କ ଆଣ୍ଡ଼ିଡିଙ୍କି ।
ଗୋରୁମାନେ ଚରୁଛନ୍ତି	—	ଡାଣିଅନ୍‌ଙ୍କ ଜକ୍‌ମ୍‌ଡିଙ୍କି
ବାଟରେ ଲୋକେ ଚାଲୁଛନ୍ତି	—	ତଅଁରନ୍ ମଣ୍ଡ୍ରା ଐଆଁଡିଙ୍କି ।
ଚାଷୀମାନେ ହଳ କରୁଛନ୍ତି	—	କାମ୍ବାରଂଙ୍କ ଆର୍ଡ଼ରଡଂଙ୍କ ।
ମୁଣ୍ଡରେ ଖରା ହୋଇଛୁ	—	ବ'ବଲ୍ଲି ଡାଗାଲେ ।
ପବନ ବେଉଛୁ	—	ଡାଙ୍ଗିଡ ।
ନଈ ବଢ଼ିଛୁ	—	ଆଲଂ ବାଡ଼ାପିଲେ
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପିଲା କାଖେଇ ଠିଆ ହୋଇଛୁ	—	ଅଂସଲବଜନ୍ ପସିଜନ୍ ଜକୁଡ଼ନ୍‌ଜକେ'ଲେ ତନଂଏତ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପିଲାକୁ ଦୁଧ ଦେଉଛୁ	—	ଅଂସଲନ୍ ପସିଜନ୍ ମେଁମେଁତେ
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ମୁଣ୍ଡରେ ଫୁଲ ନାଇଛୁ	—	ଅଂସଲନ୍ ତାରବାନ୍ ତାଂଗଲ୍‌ନେତେ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ହସୁଛୁ	—	ଅଂସଲନ୍ ମାଆଂତେ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଗୋଡ଼େଇ ବସେଇଛୁ	—	ଅଂସଲବଜନ୍, ଡିଂଡିଂତେନେ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଗୁହାଳ ଧୋଉଛୁ	—	ଅଂସଲବଜନ୍ ଗିଡ଼୍‌ଡା ସ୍ରୋଂକ୍ରେ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପାଣି କାଢ଼ୁଛୁ	—	ଅଂସଲବଜନ୍ ଡାଅଂ ତାସ୍ରେ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପାଣି ଆଣି ଯାଉଛନ୍ତି	—	କୁନ୍‌ମାନ୍‌ଡ୍ରାଂଙ୍କ ଡାଂ ତପାଂଙ୍କ । (ବା ଡାଂ ଇଦ୍ଭେ ଧାଂଙ୍କ)
ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଧାନ କାଟିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି	—	କୁନ୍‌ମାନ୍‌ଡ୍ରାଂଙ୍କ ସରଂ ଅଗଦେ ଇଦ୍ଭେଜ !
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ପାଣିରେ ପଶି ହେଉଛନ୍ତି	—	କୁନ୍‌ମାନ୍‌ଡ୍ରାଂଙ୍କ ଡାଅଲୁମ୍ ତନ୍‌ତନ୍‌ତେଙ୍କି ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପାଣି ଆଣି ଫେରୁଛନ୍ତି	—	କୁନ୍‌ମଣ୍ଡ୍ରାଂଙ୍କ ଡାଅଂ ପାଲେଂ ଜେର୍‌ତାଇଜ ।
ସେ ଝିଅ ଗୀତ ବୋଲୁଛୁ	—	ଅ ଅନାଂ କେନଂ କେନ୍‌ତେ ।
ତୁମେ କେତେବେଳେ ଗାଁରେ ପହଁଞ୍ଚିବ ?	—	ଆମ୍ମେ ଆଇନା ଆବେଲା ସିଂବେ ଆଇତେନେ ?

ତୁମେ ଡରନା — ଆମ୍ଭେ ବାଂଡାଂବନ୍ତା ।
ମୁଁ ପୁଣି ଆସିବ — ମେଁ ବାଗଁ ତଅଁର୍ ଇଞ୍ଜିଇ ।
ଧାନକୁ ଗଦା କର — ସେବଁ କୁପାବା ।
(ଦକ୍ଷିଣୀ ଓଡ଼ିଆରେ କୁପା)
କାମ ସରିଗଲା — ବାରନ୍ ଆଂଡିଂମୋଲେ ।
କାମ ସାର — ବାରନ୍ ଆଂଲ୍ଂଲସେବା ।
ଆରମ୍ଭ କର — ସୁସୁବା ।
କାମ ଆରମ୍ଭ କର — ବାରନ୍ ଆ ସୁସୁବା ।
ମେ ଜଲରେ ଥାଉ — ଡୋଲ୍ ଗାଁ ଉକୋନବା ।
ଆମେ ଯାଉଛୁଁ — ମଲ୍ଲେ ନା'ଇତେନେ ।

(୩) ନିତ୍ୟକର୍ମ

ମୁଁ ମୁହଁ ଧୋଉଛୁ — ମେଁ ମୁକ୍ଲାଏଁ ଅନଭୀନାଇଁ ।
ମୁଁ ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛୁ — ମେଁ ଜିଏଁ ତାଗତାଇ, ।
(କମ୍ବା) ମେଁ ଟାଙ୍ଗ୍ରୀଡନାଇ ।
ମୁଁ ଖିଅର ହେଉଛୁ — ମେଁ କୁକ୍କୁଡନାଇ ।
ମୁଁ ବାଳ କାଟୁଛୁ — ମେଁ ସାରୈଡନାଇ ।
ମୁଁ ତେଲ ଲଗାଉଛୁ — ମେଁ ମିଯୋଁଲନ୍ ଜଡନାଇ ।
ମୁଁ ଝାଡ଼ା ଫେର ବସିଛୁ — ମେଁ ମୋଆଡ଼ା ଗଡ୍ଲାଇ, କମ୍ବା
ମେଁ କାମ୍ବାଣଆଡ୍ ଗଡ୍ଲାଇ ।
ମୁଁ ଗାଧୋଉଛୁ — ମେଁ ଜମାଡନାଇ ।
ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଉଛୁ — ମେଁ ବକ୍ଏଁ ସାର୍ଡନାଇ ।
ମୁଁ ଲୁଗା ପାଲଟୁଛୁ — ମେଁ ସିଣ୍ଡ୍ରିଂ ଅଡିଭିନାଇ ।
ଲୁଗା ପିନ୍ଧବା — ସିଣ୍ଡ୍ରିଂ ଜିଜନା
ଲୁଗା ଘୋଡ଼ହେବା — ସିଣ୍ଡ୍ରିଂ ଗୁସାଇନା
ମୁଁ ବୁଲି ଯାଉଛୁ — ମେଁ ଗରନ୍ନାଇତେ ।
ମୁଁ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶୁଛୁ — ମେଁ ମାଣ୍ଡ୍ରାବାଡିଂ ମାଇଡନାଇ ।

—o—

୪- ସଓରା ଓ ତାର ଭାଷା ବିଷୟରେ କଥୋପକଥନ

ତୁମେ ସଓରା ଭାଷା ଜାଣ କି ? —	ଆମାନ୍ ସଓରା ଲଗାଁ ଗାଲ୍ଂତେ ପ ?
ହଁ, ଜାଣେ, କିଛି କିଛି ଜାଣେ —	ଆଓ, ଗାଲ୍ଂତାଇ, ଆଜତା ଅଜତା ଗାଲ୍ଂତାଇ ।
କଥା ଭାଷା ଚଳେଇନେଇ ପାରିବି —	ବରିଙ୍ ଗଇଲ୍ଂ ଗାଲ୍ଂତାଇ
ତୁମେ ସଓରା ଭାଷା କେଉଁଠୁ ଶିଖିଲ ? —	ଆମାନ୍ ସଓରା ଲାଗାଁ ଉଏନ୍ ଯୁଁାଡ଼େ ?
କୃତେନ୍ଦ୍ରାର ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ସଓରା ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ରହି ମତେ ସଓରା ଭାଷା ଶିଖେଇ ଦେଲେ । —	କୃତେନ୍ଦ୍ରା ମଧୁସୂଦନ ସଓରା ମୁଁ ବାଏଁ ଡ଼ାକୁଡ଼ାକୁଇ ନେ ସଓରା ଲଗା ଯୁଁାଡ଼ିଂଡ଼ଂ ।
ତାହାଛଡ଼ା ମୁଁ ସଓରା ଭାଷାରେ କିଛି ବହି ପଢ଼ିଲି —	କନ୍ତି ଉନ୍‌ରେଲେ ନେ ସଓରାଲଗାଁ ତିଆଁ କାମ୍ବୋଲ୍ କନ୍‌ଲିଇ ।
ମେଟ୍‌ଟିଲିଂ ଗାଁରେ ସନ୍ନଆଁ, ଦଣ୍ଡାସି, ସୁକୁ ଆଦି ମଣିଷ ମତେ କିଛି ସଓରା ଭାଷା ଶିଖାଇ ଥିଲେ । —	ମେଟ୍‌ଟିଲିଙ୍ଗି ଗଛ ସାନଆ, ଦାଣ୍ଡାସି, ସୁକୁଂନ ମାଇଲ୍ଂ ନେ ଅଡ଼ଂ ସଓରାଲଗାଁ ଯୁଁାଲ୍ଂନ ।
ଏହିପରି ମୋର ସଓରା ଭାଷାରେ କିଛି ଜ୍ଞାନ ହେଲା —	ଯେତେଁନେଗାନ୍ ନେ ସଓରାଲଗାଁ ଆଜତାଡ଼ି ଗାଲ୍ଂଲଇ ।
ଅଚ୍ଛା, ତୁମେ କହିଲ, ସଓରା ଭାଷା ବିଷୟରେ ତୁମର ମତ କଣ ? —	ତେଡ, ଉପୁଡ଼ିଂ ନୋନା, ସଓରା ଲଗାଁ ଅସାଂ ମନନାଂ ଯୁଁାଂଗାମ୍ ?
ସଓରା ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ମିଠା ଭାଷା —	ସଓରା ଆବୋଇ ତଲେଡ଼ାମ୍ ମାନାଡାମ ଆବଣ୍ଡୀ ।
କଥା କହିଲେ ଗୀତ ଗାଇଲା ପରି ଲାଗେ —	ବାର୍‌ବିଂବଂଡ଼େ କାନଂଆଜଂ ତେଜ୍ଞଂ ଏଂ ।
ସେଓରାଭାଷା କଣ କଷ୍ଟ ଭାଷା ? —	ସେଓରା ଲ୍ଂ କଷ୍ଟାଡ଼ାମ୍ ପ ?
ସବୁଭାଷା ଶିଖିବା ସେତକ କଷ୍ଟ —	ସାବଂ ବଣ୍ଡୀ ଯୁଁାଂଗାମ୍ ଆକଷ୍ଟ

ସୌର ଶିଖିବା ସେତେକେ କଷ୍ଟ — ସୌର ଆଯୁାଂଡଂବଂ ଡିଡ ଆକଷ୍ଟ

କେଡ଼େ କଷ୍ଟ ବୋଲି ମୁଁ କେମିତି କହିବ ? — ଚୁଗୁନ୍ ଆକଷ୍ଟ ଗାମ୍‌ଲେ ନେଁ ସ୍ୟାଂଗାମ୍ ଉପୁଂଆମ୍ ?

ମୁଁ ପନ୍ଦର ଦିନରେ ଶିଖିଗଲି — ନେଁ ୧୫ ଡିନ୍ନାଲଂ ସ୍ୟାଂଲଜାଇ ।

କୁକେନ୍ଦ୍ରର ସୌର କଥା ପୁଟ୍ଟାସିଂର ସୌର କଥାଠୁଁ ଟିକିଏ ଭିନ୍ନ । — କୁକେନ୍ଦ୍ର ଆ ସ'ର ଲଙ୍ଗ୍ ପୁଟ୍ଟାସିଙ୍ଗ୍ ଆ ସ'ରଲଙ୍ଗଁ୍ ଆଜଡାଡ୍ ବନ୍ନା !

(କୁକେନ୍ଦ୍ର ବଂଶଧାର ଉପତ୍ୟକାରେ, ମେଠିକା ସଓର "ଶୁଦ୍ଧ ଶବର ' କାହର ପୁଟ୍ଟାସିଂ ସେହି କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଗୁଣୁପୁର ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ଘତ, କିନ୍ତୁ ପର୍ବତ ଉପରେ, ସେପଟେ ପାହାଡ଼ୀ ବା "ଲାଞ୍ଜିଆ ସଓର) —

ତାଠୁଁ ପୁଣି ପାଗଲା କଥା ଭିନ୍ନେ — କିନ୍ତେ ବାସଂ ପାରଲା ଆ‌ଶୁଣ୍ଡୀ ବନ୍ନା

କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଯଦି ତରତର କରି ଏ ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଯାଉଥିବ ତେବେ ତାକୁ ବୁଝିବା ଭାରି କଷ୍ଟ । — ଆଯେଂତେଲେ ଅସରାବଇ ଶଦେଂର ସ୍ୟାଂ କାନ ଆ ବଣ୍ଡୀ ବଣ୍ଡୀନେ କନ୍ତ ବାସଂ ଆଗାଲାଂ ।

ସେ ଭାଷା ଯେପରି କି ତରଳ ଯାଉଛୁ, — କାଂଡ ବାଷା (ନେଦଣ୍ଡି) ସ୍ୟାଂଗାମ୍ ଡାଲି

ଭାଷା କହିଲବେଲେ ସେ ତରଳ ସଙ୍ଗୀତକୁ ଡାଳି ଦେଲାପରି ଶୁଭେ — ଆବର୍ତ୍ତୀଂବ ଅକ୍‌କାଡିଂ କାଂଡ ଡାଂ କାନଙ୍ଗ୍ ଲଙ୍ଗା ଆରୁମ୍ମାତା ଙଂ ସେଁଡାନ୍ ।

ସଓର ଦୁଇ ପ୍ରକାରର — ସଓର ବାଗୁ ପାକାର ।

ଏକତ ଶୁଦ୍ଧ ସଓର, ସେମାନେ ସମତଳର ବାସିନ୍ଦା — ଡିଆଂ ଶୁଦ୍ଧସୋର୍ ଆନାଂଞ୍ଜି ଆଡାଣ୍ଠଂଲଂ ଡ଼ାକୁଡିଂଜ

ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଲାଞ୍ଜିଆ ସଓର — ବାଂରା ଆବୋଇ ଡଣ୍ଡ୍ରାଙ୍ଗାମ୍‌ର୍ ।

ଶୁଦ୍ଧ ସଓର ଶିକ୍ଷିତ ମାର୍ଜିତ ଲୋକ — ଶୁଦ୍ଧ ସରାଂ ସ୍ୟୁାଂଲଂ ନିର୍ମଳଗାମ୍

ସେମାନେ ଧୋତି ପିନ୍ଧନ୍ତି — ଆନାଂଜ ସିଂଣ୍ଡିଂ ଜଜିଡଂଜ ।

ଓଡ଼ିଆ ପଢନ୍ତୁ — ଓଡ଼ିଆ ସୁଁାଂଦାଂଜ

ସମତଳରେ ଚାଷ କରନ୍ତୁ — ଗାର ଲବଲାଂ ଓର୍ଗଢାଂଜ ।

ଲଞ୍ଜିଆ ସଓର୍‌ ଅଶିକ୍ଷିତ ବଣୁଆ ଲୋକ — ଟଡ଼୍‌ଡିଲ୍ଲା ସର୍‌ ଏର୍‌ଗାଲାନ୍‌ ଗାଡ଼ାମାର୍‌ଜ ।

ସେ କୌପୁନି ପିନ୍ଧେ — ଆନାନ୍‌ ଢଡିଲ୍ଲା ଜଜାଢନେ ।

କୌପୁନି ପଛଆଡ଼େ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ପରି ଓହଳି ଥାଏ — ଢଡିଲାଂ ସୁଲ୍ଲଂ ଆମାନେଂ ଆଲାତାଂ ଲେଂ ଡାଂ ତେତେଢନେ ।

ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗ ସୂତାରେ ସିଲେଇ ହୋଇଥାଏ — ଯେତାର୍‌ଲାଂ ପାମ୍‌ଡେତେ ।

ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଆମେ କହୁଁ ଲଞ୍ଜିଆ ସଓର୍‌ — ଜନ୍ତୁ ଆସାଂ ଆନାଂ ଗାମ୍‌ତାବାଂ ଢଡ଼ିଲ୍ଲାସର ।

ପର୍ବତ ଉପରେ ରହୁବା ଲୋକ ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗର ମୋଟା ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବାକୁ ଯେ କାହିଁକି ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ତାହା ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା — ବାରୁଲାଂ ଆଡ଼ାକୁଢନେଂ ଆମାନ୍‌ର୍ ଜେ-ଜେ କୁବୁଂଡାମ୍‌ ଆଢଡିଲ୍ଲା ଆଜଜନା-ଯାଂଗାଂ ମାନ୍ନାଡେତେ କନ୍ତୁ ଅବୋଇ ।

ଲଞ୍ଜିଆ ସଓର୍‌ ପରି ଡଂଗ୍ରିଆ କନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପିନ୍ଧେ — ଢଡ଼ିଲ୍ଲା ସର୍‌ଂ ସେୁଁଆନ୍‌ ଡଂଗ୍ରିଆ କାଂଚ ବାର୍ଗାଂ ଏର୍‌ଡିଂଗାମ୍‌ ଜାଜଢନେ ।

ସଓର୍‌ ଓ କନ୍ଧ ଦୁଇ ପୃଥକ୍‌ ଜାତି — ସର୍‌ ଓ କାନ୍ଧଡାନ୍‌ ବାଗୁଂ ବନାଃ ଜାତି

ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା, ରୀତି ନୀତି, ଧର୍ମ, ଏପରିକି ଚେହେରା, ସବୁ ଭିନେ — ଅନାର୍ଭି ବର୍ଣ୍ଣା, ରୀତି, ନୀତି, ଦାରାଂମା ଏନେଗମ୍‌ ଯେ ଆମୁଂକା ପାଂବ ବନ୍ନା ।

(ଉପର ଲିଖିତ ବାକ୍ୟରେ ବିବିଧ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦର ସଓର୍‌ ବୋଲି ଭିତରକୁ ଆଗମ ବିଶେଷ ଭାବେ ଦେଖା କରାଯାଇପାରେ । ଓଡ଼ିଆ ‘ଓ’ ସ୍ଥାନରେ ବି ସଓର୍‌ ‘ଓ’ ବ୍ୟବହାର କରିଛି ।)

(ସେହିପରି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବାକ୍ୟରେ) :—

କନ୍ଧକୁ ଯଦି ମୋଟା ଓ ବାଙ୍ଗର୍‌ କୁହାଯିବ ତେବେ ସଓର୍‌କୁ ସରୁ ଓ ଡେଙ୍ଗାଲୋକ କୁହାଯିବ — କାନ୍ଧଡାନ୍‌ ଡୁକା ଓ ବାଂଗ୍ରା ଗାମ୍‌ଲା ବଂଡେଂ ସର୍ଗାଂ ସରୁ ଓ ଡିଙ୍ଗା ଗାମ୍‌ତା ବ ।

ସଓରାର ଧାର ଅଛି, ପାନପତ ପର ମୁହଁ — ସବ୍ର ମାଜଂ। ମୋଅ ପାନ ଅଲ୍ ସ୍ୱେଂଅନ୍ ମୁନା ।

ସୌରା ବଡ଼ ଅଭିମାନୀ, ବଡ଼ ଭାବପ୍ରବଣ — ସଓରା ଗୁଗୁନ୍ନା ଅଗାଂଡ଼େ, ଗୁଗୁନ୍ନା ଅନୋଗାଲ୍‌ମାର୍ ।

ସେ ଯେତକ ସେ୍ନହୀ ସେତକ ଅଭିମାନୀ — ଆନ୍ନଂ ଡିଆଁ ଗାଡ଼େ ଡିଇଡ ଆ ଅଗାଂଡ଼େ ।

ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ ସେ ଜୀବନ ଦେବ, କନ୍ଦିବ — କୁଲ୍ମାନ୍ ଆସାନ୍ ପ୍ରାଡାଂ ଡଇତେ କାନ୍ଦିଡ଼ାନ୍ ସ୍ୱେଂଡ଼ା ।

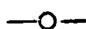
ଶତ୍ରୁତା କଲେ, — ବ୍ରଦ୍ଧ ଡେଂ

ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି, — ଅନ୍ନଂ ବନ୍ନା ମାନ୍ରା ବାଡଂ ମାଇଲ୍ଂ

ଅତଶୀଘ୍ର ମେଳ କରିବ — ଶସ୍ୱେଂ ମାଇଲ୍ଂଜର୍‌ତେ ।

ତୁମ ଦେଶରେ ସୌରା କେମିତି ଅଛନ୍ତି — ଡିସାଦଂ ଆ ସବ୍ର ସ୍ୱାଂଗାମ୍ ?

ସବୁ କଥାରେ ତାହା କହିହେବ ନାହିଁ — ଆବ୍’ ବର୍ଣ୍ଣୀଲ୍ଂ ଗ୍ରବ’ଡ ଆବର୍ଣ୍ଣୀବ ।

୫- ଲାଞ୍ଜିଆ ସଓରାଙ୍କର ନିଶା ପ୍ରବଣତା, ଆଳସ୍ୟ ଓ ପ୍ରବଞ୍ଚକଂକ କର୍ତ୍ତୃକ ଶୋଷଣ ।

ପର୍ବତ ଉପରେ ଯେଉଁ ଲାଞ୍ଜିଆ ସଓରା ଅଛନ୍ତି — ବାତ୍ରେଲ୍ଂ ଆସ୍ୱିଂ ଡିଡ଼ାଲ ସବ୍ର ଡାକୁନ

ସେମାନେ ଅଦ୍ୟାପି ପଶୁପର (ଗୋରୁପର) ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି — ଆନଂଜ ଲମିଂତ ନ୍ ତାଂନଇ ସ୍ୱେଁ ଡା ଡାକୁଟିଂନ ।

ଲାଞ୍ଜିଆ ମାନେ କାହାର କଥା ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ — ତିଡାଲ ସବ୍ର ମଇନାଯା ଆବର୍ଣ୍ଣୀ ଆଯୁଁ ।ମେଜ ।

ପ୍ରତି ଗାଁରେ ଉମ୍ବଜାତିର ଜଣେ ଥିବ — ଡ଼ାଲ୍ ଗର୍ଜାଂ ଆବଞ୍ଚି ଡ୍ମ୍ବାମାର୍ ଡାକୁଟିନେ ।

ସେ ଯାହା କହିବ ତାର ଉର୍ଦ୍ଧରେ ବିଶ୍ୱାସ — ଆନ ସ୍ପିର୍ତିଂ ଉପୁଂତେ ଅନ୍ନଂ ବିଶ୍ୱାସ ଆମେତେ ।

ଲାଞ୍ଜିଆର ବୁଦ୍ଧି ଜାଣ ଡମ୍ବ — ତିଡ଼ାଲ ସବ୍ରଆ ବୁଦ୍ଧି ଗାଲ୍ଂବା ଡ୍ମ୍ବା

ଲକ୍ଷ୍ମିଆ ଯବ ଖାଜା ତମ୍ବ ତାର ମାହୁନ୍ତ — ତିଡ଼ିଛାଂ ଗ୍ଆ ତେ, ତୁମ୍ବା ଆନଂ ଆ ମାହୁନ୍ତ ।

ଲକ୍ଷ୍ମିଆ ମାଙ୍କଡ଼ ହେଲେ — ତିଡ଼ିଛାଂସର୍ କାଚୁ ତେ

ସେ ତାକୁ ନଚେଇବା ଲୋକ — ଅନ୍ନଂ ଅଚେତାଂତେ ଅମାନ୍ତା ।

ଲକ୍ଷ୍ମିଆ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜକୁ ମାଙ୍କଡ଼ ବୋଲି ଭାବେ — ଚଡିଛାସର୍ ଆନଂକାଚୁଂ ଗାମ୍ତାମ୍ ଚିନେ ।

ତେଣୁ ସେ ନିଜ ମୁହଁରେ ନିଶ ଦାଢ଼ୀ ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ — ଇଂଡ ଅସାଂ ଆନ ଅମୁଙ୍କୋଲଂତାଁ କୁଚୁଡାଂ ଆଡ଼ାକୁସ୍ଟେ ।

ସେ ସକାଳୁ ନିଜ ସାମ୍ନାରେ = ଅନ୍ନଂ ତାଗାଲ୍ତା ଅମୁଂବା

ଟିକିଏ ପାଣି ଥୁଏ = ଆଜିଡାଡ୍ ଡାଂ ଡାକୁତେ

ପାଣିରେ ମୁହଁର ଛବି ଦଶେ,
ଦର୍ପଣରେ ଦେଖିଲା ପରି । = ଡ଼ାଲଂ ଅମୁଙ୍କା କଉତେ ଦର୍ପଣ ଯେଁ ତାଁ

ଗୋଟିଏ ଧାନ ସନ୍ଧତ ଗୋଟିଏ ନିଶକୁ ଓଟାରି ଧରି ସେ ତାକୁ ଉପାଡ଼ି ପକାଏ = ଆବଇ ସାରବାଡଂ ଅବୋଇ କୁଚୁଡାଂ ଉ ସ୍ଟାଂଲେ ପୁଇପୁଇ ଲେ ସିତେ ।

ଏହିପରି ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ନିଶ ଛପାଡ଼ୁ ଉପାଡ଼ୁ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ହୁଏ = ଏନେଗାମ୍ ଆବୋଇ ଅବୋଇ କୁଚୁଡାମ୍ ପୁଇପୁଇଲେ ତାମ୍ବାଢ ।

ଏଣେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପର୍ବତ ଉପରେ ଯାଇ ହଳ କରୁଥାନ୍ତି = କଲ୍ ଆ ତୁକଂଜ ବାଚୁଂ ସ୍ଥିଲ୍ଲେ ଆର୍ଗରଡଂକ ।

ପୁରୁଷ ବିନା ପରିଶ୍ରମ କରନ୍ତା = ଅଂଗେର୍ଗଂକ ପାଡେଡେ ବାସ୍ତଢଂକ ବଂ,

ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବିନା ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତେ = ଅଂସାଲଂକ ପାକ୍ତେ ଲୁକ୍ତଢଂକ ବଂ

କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମିଅର ଏମିତ ଓଲଟା କଥା = ମାନାଂ ଚଡିଛାକୁଲ୍ ଏଡଂଗାମ୍ ଅସେଂ ବର୍ ।

ତାର କାମ ଗଛେ ତଳେ ବସି = ଆ ବାଗ୍ଂ ଆଲୁଙ୍ଗ୍ଂନ୍ ଗବ୍ଲେ

ନିଶ ଛପାଡ଼ିବା = କୁଚୁଡା ମାଂ ପୁଇଲଂଡାକୁଢଂ,

ଘନକ୍ସ ତନଅର ମଦ ପିଇବା = ବ ତିନ୍ନା ସ୍ନାଗି ତାଓର୍ ଆଲଂ ଗାତେ ।

ବାକି ଘର କାମ = ଅଡାକୁଂ ସିଂ ଆବାଗ୍ ।

ସଂସାରର ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତର = ସଂସାରଂ ସାବ୍ଂ ଆନ୍ସାଲନ୍ଂକ ।

ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସନ୍ତାନକୁ ପାଳବେ,	=	ଆହ୍ନାଂଜ ଆ ଅନାନ୍ଂଜ ପାଲତାଂଜ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଯେଉଁଆଡେ ଗଲେ	=	ଓ ଆନ୍ସଲେନ୍ଜ ତେଁ
ସେମାନଙ୍କ ସନ୍ତାନକୁ ଗ୍ଭଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିଥିବେ	=	ଆ ଆନାନ୍ଂଜ ଆଓିଁଲ୍ଂଜ ଜାଲେ ସିଟେଜ ।
ସେମାନେ ବଣକୁ ଯିବେ, କନ୍ଦା, ଶାଗ, ମୂଳ, ସବୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିବେ	—	ଅନାଂଜ ଗାଡ଼ା ଇଟେଜ, ଘାନ ସ୍ବାଂ, ଅଜଡ଼ାନ୍, ସାବଂ ସ ଇଲେ ପାଂତାଜ ।
ସେମାନେ ପର୍ବତ ଉପରେ ଚଢ଼ିବେ,	—	ଆହ୍ନାଂଜ ବାରୁଂ ଡ଼ାଇଟେଜ,
ଭୂଇଁ ତଷିବେ,	—	ଲବଂ ଅଟେତ୍ରିଜ
ମଞ୍ଜି ପୋତିବେ,	—	ଅ.ବାଘ୍ବାଂ ଗୁଟେଜ
କାଟିବେ, ଘରକୁ ଆଣିବେ	—	ଗ ଟେଜ ସିଂଆନ୍ ପାଂତାଜ ।
ଏଣେ ରୋଷେଇ କରିବାକୁ ଡେରି ହେଲେ ମଦୁଆ ସ୍ୱାମୀ ଗାଳି ଦେଉଥିବ	—	କଲ୍ ଞନ୍ତିନ୍ନା ବେଲା ଡ଼େଲ୍ଂ ତେନ୍ ଆଲ୍ଗାଂ ତନଂବାଂଜ ଡିଂଲେ ଡିଟେଜ ।
ଏପରି ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ	—	ଏନ୍ନେଗାମ୍ ବାଗ୍ଂ ଗୀଇଡ଼ିଡ଼
ସ୍ୱାମୀ ପର୍ବତରୁ ଫେରିଲା ବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ମଦ ଉଷୁମ୍ କରି ନଦେଇଛି ସ୍ୱାମୀ ସେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ହତ୍ୟା କରିଛି	—	ଆ ତନଂବାଜ ବାରୁଲ୍ଂ ସାରୁ ଆଘ୍ବାଗଡ ନାସେଁଂଜ ଆକାଡିଂ ଅଲଂ ତାଗିଲେ ଆଡସ୍ବେଡଂ ତେଁ ଆତନଂବା ଆଜ୍ଞଜାର ଇଟେଲସିଟେ ।
ଲୁଣ୍ଡି ଆ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ କିଛି ଦିଏ ନାହିଁ, କାମ କରାଏ ବହୁତ	—	ଡଜ୍ଞା ଜୁଲ ଅଜୁଜାର ଇଜ୍ଞାଜ୍ଞା ଅଡସ୍ବେ, ବାଗ୍ଂ ଆରୁସୁଟେ ଆଲଡ଼ାଂ ।
ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଣ୍ଟାରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଗ୍ରାମହାତ ଲମ୍ବା ମୋଟା ଖଦି ଗୁଡ଼ାଇଥାଏ, ଅଣ୍ଟା ଉପରକୁ ଖୋଲା	—	ଆଜୁନ୍ଜାର ଆଡିସ୍ବାଲ୍ଂ ଆଜିତାଡ୍ ଓଞ୍ଜି ସାନ୍ତୁ ଆଜାଲ୍ ଡୁଜ୍ଜାଡ଼ାଂ ଆଯିଂଣ ଜିଜଡଟେ, ଆମାସ୍ବାଂ ଆନ୍ ଉଡୀରୁଂ ।
ତା ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ଟୋପିଏ ନାହିଁ	—	ଆ ବାବ'ଲ୍ଂ ଆଜିତାଡ୍ ତେଲ୍ଂ ମସୁଲ୍ଡ ।

ତା କାନରେ ଅତ ପ୍ରକାଣ୍ଡ କଣା କରି ଗୃଖଣ୍ଡେ ଓସାରର କାଠ ଖିଲ ପୂରାଇ ଥାଏ = ଅଲୁଙ୍କିଂ ସୁଡ଼୍‌ଡାଂ ଆପୁତାର୍ ଆମେଲେ ବଗ୍‌ଗାସି ଆଲାଂ ଆଗ୍ର ଆକଲା ପିଙ୍‌ତେ ।

ଗୁଡ଼ାଏ ଶସ୍ତା କାଚମାଳି ବେକରେ ଲମ୍ବ ହୋଇଥାଏ, ଆଉ କିଛି ନାହିଁ = ଅାଲଡାଂ ଶାସ୍ତା ପାଡାଇଡାଂ ଅାସାଙ୍କା ଲଂ ଡଲ୍‌ତେ, ବାଗ୍ରଂ ଇଙ୍କାଡ ।

ଧୀଙ୍ଗିଏ ପାଇବା ଖୁବ୍ ଶସ୍ତା = ଅାଂସାଲନ୍ ଆସ୍ଥାଂଙ୍କ ଇସ୍ପାର୍‌ଡ଼ାମ୍ ।

ଲଞ୍ଜିଆ କାମ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୁଡ଼ାଏ ସ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ — ଡଜିଲ୍ଲା ସଗ୍ର ଦାଗ୍ର ଆରୁବ୍‌ରୁବଂ ଅାସାଂ ଆଲଡାଂ ଆଂସାଲ ସିରୁଂଡନେ ।

ତା'ର ଯେପରକ — ଅନାଂ ସ୍ମାଂଗାମ୍

ଗୃର ହଳ ବଳଦ ପରବର୍ତ୍ତେ ଗୃର ହଳ ସ୍ତ୍ରୀ — ଢଂଜ ତାନ୍‌ନାଂ ସେଁଡାଁନ୍ ଢଂଜ ଗ୍ରଂ ଅାଂସଲ୍ ।

ଏହା ଅତଶସ୍ତ ଲଙ୍କାର କଥା = କାନ ଗୁଗୁନ୍ନା ଅାଂଗାସ୍ରେଇ ବର୍ ।

ଅତ ଦୁଃଖର କଥା = ଙ୍ଗୁଗୁନ୍ନା ଆଡ଼ୁକ୍‌କା ବର୍ ।

ଲଞ୍ଜିଆ ପର = କାଡ଼ୁଂକ ସେଁଡାଁ ।

ଏତେ ମଦୁଆ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଲୋକ ଅାପଣ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ = ଡିନ୍ନେ ସାଲ୍‌ମାର୍ ଗୁଗୁନ୍ ଅାସୁମ୍ନାନ୍‌ସ୍ର ଅାମାନ୍ ଆଗିଇବଂ ସ୍ମାଁତେ ।

ଡଂଗ୍ରିଆ କନ୍ଧ କ କୋଟିଆ କନ୍ଧ ବ ଏତେ ମଦୁଆ ନୁହେଁ = ବାରୁ ସିଁଡ଼ାନ୍ କୁଟିଆ ମିଡ଼ା ଢ଼ନ୍ନେ ଆଲଗା ଇଙ୍କା ।

କୁକୁଡ଼' ନଡାକୁଣ୍ଡ
(ଅର୍ଥାତ୍ ଭୋର୍ ପାଖାନ୍ତିଆ ଆଗରୁ) = କାନ୍‌ସିମାନ୍ ଏର୍ ଓନ୍ଲେର୍କି ।

ସେ ଘର ଗୁଡ଼ — ଆନାଂ ସିଂ ଉଡ଼େଂଲେ

ଶଲ୍ପ ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼େ — ଅାଗ୍ରସାଲ୍ ନବ୍‌ଲଂ ଡ଼ାଇତେ ।

ଏଣେ ବହୁତ ଶଲ୍ପ ଗଛ ଅଛ — କଲ ଆଲଡାଂ ଆ ଗ୍ରସାଲ୍ ଡ଼ାଲୁ ।

ପଙ୍କତଯାକ ଶଲ୍ପର ଜଙ୍ଗଲ — ବାରୁଂକାକଂ ଆଗ୍ରସାଲ୍ ଗାଡ଼ା ।

ସେ ଆଗରୁ ଶଲପ ଗଛରେ ହାଣ୍ଡି ବସାଇ ଥାଏ — ଅଃନ୍ନଂ ଅଃମୁଡ଼ା ସାଲୁଂ ଆଗ୍ସାଲ୍ ନବ୍ଲଂ ସଃଲେଂ ଡ଼ଇତେ ।

ଅନ୍ଧାରୁ ଅନ୍ଧାରୁ ଆଗ ସେତକ ପିଇଦଏ — ଆଲୁଇଁ ଲୁଇଁ ଆମାଂ ଡ଼ଇତେ 'ଗାସିତେ'

ପୁଣି ଅପରାହ୍ନ ପ୍ରହରରେ ସେ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ଶଲପ ମଦ ପିଏ — ବାଂଗ୍ ବ'ତାଅଁର୍ ତାମ୍ବା କନ୍ଢ ଆଗ୍ଂ ଡ଼ାଇଲେ ଆଗ୍ସାଲନ୍ ଗାସିତେ ।

ପୁଣି ଅପରେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ ଶଲପ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ମଦ ପିଏ — ବାଗ୍ଂ ବତାଅଁର୍ ଆଉରୁବ୍ ମୁଁ କନ୍ଢ ଆଗ୍ସାଲ୍ ଡ଼ାଇଲେ ଆଲ୍ଂ ଗାତୋ ।

ଏ ମଦ ଭାରି ଟାଣ ମଦ — କାନ ଆଲ ଗୁଗୁଡାଂ ବାସାଲ୍ ।

ଏ ମଦ କଣା ଏତେ ଟାଣ ଯେ ଲଣ୍ଡିଆ ମଦ ସକାଶେ ଅତି ସହଜରେ ତାର ପୁଅକୁ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟା କରିପାରେ — କାନ ଆଲ ତିଇନ୍ନେ ଆଃବାସାଲ୍ ଡ଼ କାଡ଼ୁଂ ଆଲ୍ଂ ଗାଲେ ଲଅଃର୍ଡ଼ାମ୍ ଅଃ ଅନାନ୍ ଭୁଂ ଉଅଃବ୍ସିତେ ।

ପୁଟ୍ଟାସିଂ ଥାନାରେ ଏଧରି କେସ୍ ହୋଇଛି — ପୁଟାସିଂ ଆଃଟାଣା ଏନେଗାମ୍ ଆକେପ୍ ତେଲେଡ଼ ।

ବାପ ଶଲପ ଗଛରେ ହାଣ୍ଡି ବସେଇ ଥିଲା — ଅଃଉଓ୍ୱାନ୍ ଆଗ୍ସାଲ୍ ଲଂ ସାଲେଂ ଉକେଢଂ ।

ପୁଅ ସେ ମଦ ଖାଇଦେଲା — ଆ ଅନାନ୍ କନ୍ଢ ଆଲ ଗାଲେ ସି ତେଢଂ ।

ବାପ ତାକୁ ହାଣି ପକାଇଲା — ଆ ଉଓ୍ୱାନ୍ ଆଃନ୍ନଂ ଆତଂ ଇଲେ ସିଡ଼େଢଂ ।

ତାର ପର୍ବତ ଡାଷରେ ପାଚେ ବହୁତ ସେ ମାଟି ଖୁବ୍ ଉର୍ବର — ଆଃନ୍ନଂ ବାରୁଂ ଆଃ ଅର୍ଗଲଂ ବବ୍ଲଇଁ ଆପ୍ପାଃସିତେ । କଂଢ ଲବଂ ଗୁଗୁନ୍ନା ସାର ।

କହୁ ଏତେ ପାଚ ଆଣିଲେ ବ — ମାହାଂ ଡିଗନ୍ନେ ପାଚ ପାଆଁ ଇଡଂ ତେଲ୍ୟଂ ।

ସେ ତାକୁ ଫପାଦ ରଖି ପାରେ ନାହିଁ — ଅନ୍ନଂ ନାବ୍‌ଧ ସାନ୍ତାପ୍‌ଲେ ଆଡ଼ାକୁଏ ।

ଲକ୍ଷ୍ମି ଆର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ରୋଗମାନଂକୁ
ତଆଣ କରନ୍ତି ତାର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ
ଆତ୍ମାମାନେ । — ନାଡ଼ା ଆ ବସାପାଡ଼ ରୁଗାଂଙ୍କ ପୂର୍ବା ଆମନ୍‌ରାକ ଆମ୍ନେଡାକ ।

ସେ କହେ — ଆନ୍ନଂ ଗାମ୍‌ତେ

ମୃତ୍ୟୁ ପୂରୁଷଙ୍କ ପ୍ରେତଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ
ଭୋଜ କରେ — ପୂର୍ବା ଆମାନ୍‌ରାକ ଆସନ୍ନୁଂକ ଆଡାନ୍ ଡୁଲ୍‌ଗଡ଼ାଡକ ।

ଯେତେବେଳେ ପୋଡ଼ ଖାଇବାକୁ ମନହୁଏ — ଆଙ୍ଗାନ୍ ବଙ୍ଗ୍‌ତେଲ୍‌ଲ୍ୟଂ ଆକୁଂମିଂ ମନ ତେତେକ

ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଜ୍ୱର, ପେଟବଥା
ମୁଣ୍ଡବଥା ଆଦ ରୋଗମାନ ହଅନ୍ତି — ସାଲଡ ଆନ୍ନଂକ ଆସୁ, କାଂସୁଁ, ବବାନ୍ ଆସୁ କାବିଂ ଆରୁଗା ଡତେକ ।

ତେଣ୍ଟ ରୋଗ ହେଲାମାନେ — ଇନ୍ତ ଆସାଂରୁଗା ତେଲେଂତେଁ
ସେ ଆଗ — ଆନ୍ନଂ ଆମିଂ
ବେଜୁଣୀ ନଚାଏ — କୁଡ଼ାଗା'ବଇ ତଂତେ
ଜାନ ଡିସାଣଂକୁ ପଶ୍ମରେ — ବୁସ୍ମାମାର୍, ଡିସାଣ ରପ୍‌ସୁଂତେ
ଯେ ଏ ଜାହାର ପ୍ରେତାତ୍ମା — ଡ଼ ଜାନ ବୁଡ଼ାଂ ଆସନ୍ନୁମ୍
ତାର କଣ ଦରକାର — ଆନ୍ନଂ ଇଡଂ ସାଇତେ ।
ସେମାନେ ଗୋଟାଏ କହୁ ଉତ୍ତର
ଦେଇଦଅନ୍ତି — ଆନ୍ନଂକ ଆବଇନ୍ନା ଆବର୍ଷ୍ଣା (ଜାଲନ୍) ଡଇତେକ ।

ସେ ତୋର ଅଜାର ଅଜା ଲକଆ ବୁଢ଼ା
ପୋଡ଼ ଖାଇବାକୁ ମାଗୁଛୁ, ଚଞ୍ଚଳ ଦେ — ଡ଼ ଜୁଜୁନାମ୍ ଆଜୁଜୁ ଲକଆ ତଲେଇବାୟ ଆ ଏଙ୍ଗ୍‌ତେଲ୍ ଗାଗାନ୍ନା ଗାର୍‌ଡଂ, ଶଯ୍ୟେଂ ଡସ୍ୟା ।

ଗୃହଲା ତାପରେ ସେ — ସୁଁ । ନେଡଂ ଇଂଡସାଲୁଂ ଆନ୍ନଂ ପେସିନ ଡ଼ୁମ୍ ଆମ୍ନା ।

ପେଶିନ ଡମ୍ବ ପାଖକୁ । (ଡମ୍ବ ଜାତିର ଯେଉଁ ଲୋକଟି ଗାଁର 'ବାରିକ୍' ହୋଇଥାଏ ତାକୁ ଗାଁବାଲା ନିଯୁକ୍ତ କରିଥାନ୍ତି, ସେ ବୃତ୍ତି ହିଏ, ଲୋକଙ୍କ କାମରେ ସହାୟ ଯା ଆସ କରେ, ଋଣବାଡ଼ି ଯୋଗାଡ଼ କରେ, ସଓରା ମାହା କହେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତାକୁ ବାହାର ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଏ, ବାହାର ଲୋକଙ୍କ କଥା ସଓରାକୁ ସଓରା ଭାଷାରେ ବୁଝାଏ, ସତ ମିଛ ଦୁଇପଟେ କହି ନିଜେ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତି ବଢ଼ାଏ, ମହାଜନି କରେ, କିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଁର କିଏ ବା ୧୦/୧୫ ଖଣ୍ଡ ଗାଁର ପେଶିନ ହୋଇଥାଏ । ସେ ସଓରାକୁ ଋଣରେ ଆ ଖାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ମାନେ, ପ୍ରକୃତରେ ନିଜେ ତାଙ୍କୁ ମନଇଚ୍ଛା ଶୋଷଣ କରେ, ଭୁଲାଏ, ମିଛ ଧାରଣା ଦେଇ ଡରାଏ, ନଚାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଖୁବ୍ ଚତୁର ଲୋକ ଲୋକ ସେ, ସବୁ କାମକୁ ପାରଙ୍ଗମ ।)

ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ (ବିକଳ) ହୋଇ କହିଲା	—	ଗୁଗୁନ୍ଧା ବକଲ ଉପୁଂସେଁଢି
—"ପେସିନ, ପଇସା ନାହିଁ	—	ପେସିନ, ପଇସାଂ ଛିଲ୍ଲା
କେମିତି କରିବ ?	—	ସ୍ୟାଂଗା ଗୁଡ୍‌ନାଇ
ଗୋଟାଏ ପୋଡ଼ କେଉଁଠୁ କିଣିବ ?	—	ବୋଙ୍କଂ ଜ୍ଅନ୍ ଚସ୍ୟାଇ ?
ପେଶିନ ବୃଦ୍ଧି ଦେବ,	—	ପେସିନ ବୃତଂ ଚଇତେ
ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ	—	ଡ଼ୁକ୍‌କା ଅ.ଙ୍କେ ଗନ୍
ମୁଁ ଥାଉ ଥାଉ ତୋର କି ଚିନ୍ତା କି ଦୁଃଖ ?	—	ନେମ୍ଁ ଡାକୁଡା ଡାକୁଡା ଆମାନ୍ ଇଡଂ
	—	ଅ. ଚିନ୍ତା ?
ଗୁଣ୍ଡୁପୁରରେ କୋମଟି ପାଖକୁ ଚାଲ୍ ଯିବା	—	ଗୁଣ୍ଡୁପୁର ଆ କମାଡ ଆମ୍ବାଂ ମ. ଆଇବା
୫୬୦ (ଋଣ ଆଣିବୁ (୧୯୫୬ରେ ସେହି ଦାମ୍ ଥିଲା)	—	୫୬୦ ଟଙ୍କା ଗଡ଼ା ଆପାଁଙ୍ଗ ।

ଭଗିନୀ ହାଟରୁ ଅସଲ (ଭଲ) ପୋଡ଼ କଣି
ଆଣିବୁ — ବାମ୍ପିଣ୍ଡି ଆ ସାଇନ୍ତା ଡଲଡାମ୍
ଆବଂତେଲ୍ ଧୁଁଲେ ପାଅାଁଲେ ।

ହାଣି କଶ ତା ରକ୍ତକୁ ଛାଲିଦେଲେ — ଇଡ଼ାନ୍ ଇର୍ଲେ ଆ ମିଣ୍ଟାମାନ୍
ରୁମ୍ପାଲ୍ବାଂ ଡେଂ

ଲିକଆ ବୁଡ଼ାର ଡ଼ମ୍ପା (ପ୍ରେତାତ୍ମା)
ଟିଁ ଟିଁ କରି ପିଇଯିବ — ଲିକଆ ତଲଇବା ଆ ସଲୁମ୍ ଟିଁ ଟିଁ
ଗାମ୍ଲେ ବେବେ ସିତେ ।

ଏଣେ ଜର ଗୁଡ଼ିଯିବ ତୋ ପୁଅକୁ — କଲ୍ ଅସୁନ୍ ଡାଡ୍ତେ ଅନ୍ନାମୁଂ ।
ଲିଙ୍ଗିଆ ଲଙ୍ଗଡ଼ ହଲେଇ ହଲେଇ
ହାଜର ହେବ ଗୁଣ୍ଡପୁରରେ,
ସାହୁକାର ପାଖରେ — ଜାଙ୍ଗିଁ ଉଡ଼ିଲ୍ଲା ଆନ୍ନାଲେ ଆନ୍ନାଲେ
ଗୁଣ୍ଡପୁର ସାହୁ ମାରନ୍ ଆମ୍ବାଂ ।

ସାହୁକାର ତ ବୁଢ଼ୀଆଣୀ ଜାଲ
ବଛେଇ ବସିଛି — ସାହୁକାର୍ ତ ଜଂଜଗ ବୁଡ଼ାନ୍ ଡାଂଇଲେ
ବଲ୍ବଲଲେ ଗପ୍ସିତେ
ଶୀକାର କରିବାକୁ ବସିଛି, — ଆବଂଡାନାବାଂ ଗପ୍ସିତେ ।
ତା ପାଟିରୁ ଲାଳ ବୋହୁଛି — ଆ ତୋଅଲଂ ସାଲୁଂ ଆ ଅଲେଂ ପେପେତେ
ସେ ଜାଣେ ଯେ ଆଦିବାସୀ ଋଣ
ବୁଡ଼ାଇବ ନାହିଁ — ଆନ୍ନଂ ଗାଲ୍ଂତେ ଡ଼ ଆଦିବାସୀ ଶଡ଼ା
ଅରୁବ୍ବୁବେ ।
ମରିକରି ମଧ୍ୟ ଋଣ ଶୁଝିବ — ଜାଇଲଂ ଡେଲଂ ଶଡ଼ା ସୁଝିତେ ।
ତେଣୁ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଋଣ
ଦେଇଦେବ — ଇଂତ ଅସାନ୍ ଆନ୍ନ ଅତ୍ତାଙ୍ଗିଁ ଶଡ଼ା
ଡିଇତେ ।
କାଗଜରେ ଲେଖିଦେବ — କାଂବଲ ଲଂ ଇଲେଖିତେ ।
ଟିପଚିହ୍ନ ନେବ — ଅବାବ୍ସିଂ ଲିକ୍ଲାତେ ।
ଏପରିକି ହୋଇପାରେ, ସେ ୬୦ ଟଙ୍କା
(ଧନକୋଡ଼ି) ଦେଇ ୮୦ ଟଙ୍କା
(ସୁଦକୋଡ଼ି) ଲେଖିଦେବ — ଏନେଗାମ୍ ବାରଂ ଡ଼େଡେ ଆନ୍ନଂ
୬୦ ଟଙ୍କା ସୁଗିକୁଡ଼ି ଡିଇଲ୍ଲେ ୮୦ ଟଙ୍କା
ଉଣ୍ଡିକୁଡ଼ି ଆବାଗାଡ଼ାତେ ।

କେତେ ଟଙ୍କା ଋଣ ଦେଲ ତାହ ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ — କ୍ରିସ୍ୱାଂ ଡାଙ୍କା ଶଡ଼ା ଡ଼ସ୍ୱେଡଂ କାଂଡ ସୁଡ଼ା ଡ଼ାମ୍ ଆବର୍ଣ୍ଣା ଇଙ୍କା ।

ବଡ଼ କଥା ତାର ସୁଧଟା — ସୁଡ଼ା ବର୍ ଅଁ କଲନ୍ତର (ଅଲ) ।

ରେ କହବ, "ଟଙ୍କାକୁ ସୁଧ ହେଉଛୁ ବର୍ଷକୁ ମାଣେ ଶିର କାହଲ ।" — ଆନାଂ ଢସ୍ୱଂରେ ବଡାଜ୍ଞା ଅଲ ଡ଼େରେ ବ ମିଲନୁନ୍ ବ ମାଡ଼ାଂ ରଗ ।

—o—

ବାରୁରୁ ମକା ଚୋରର ମକଦମା

ତୁ ଏ ମୁଦାଇକ ଚନ୍ଦ୍ରଚୁଳ ? — ଅମାନ୍ କାନ ଆମୁଦାଇ ଆମାତେ ପ ?

ହଁ, ମୁଁ ଚନ୍ଦ୍ରେ — ଅଉ, ନେଁ ମାଡାଇ ।

କେମିତ ଚିହ୍ନିଲୁ ? — ଧ୍ୟାଂରାମ୍ ଆମାଲେ ?

ତା ଘର ମୋ ଘର ପାଖରେ — ଅ ଧିଂଅଁ ନ୍ ସିଡ଼େଂ ଆଟେଡିଭଇ ।

ତା ଘର ତୁମ ଘର କେତେ ଦୂର ? — ଆସିଂଆନ୍ ସିଂନାମ୍ ଡ଼ିସ୍ୱା ଆସାଡାଇ ?

ମୋ ଘରଠୁ ଶହେ ହାତ ଦୂର — ସିଂସ୍ୱେଂ ସାଲୁଂ ବଶହ ସାନ୍ତ ଅସଂଡାଁଇ

ମୋ ଘରଠୁଁ ଡାକଲେ ସେ ଶୁଣିବ — ସିଂସ୍ୱେଂ ସାଲୁଂ ଗୁଲଟେଂଣ୍ଡେଙ୍ ଆନାଂ ଅଣ୍ଡାଙ୍ଗ୍ ତେ ।

ମୋ ଘରେ ଠଆହୋଇ ଅନେଇଲେ ତା ଘର ଦଶେ — ସିସ୍ୱେଂ ସାଲୁଂ ଡାନାଂଲେ ଗିଗିଲ ବଣ୍ଡେଂ ଅସିଂ ଗୀଛଡ ।

ଗଲବର୍ଷ ଚୈତ୍ରମାସ ଅମାବସ୍ୟା ଦନରୁ କେଉଁଠ ଥିଲୁ ? — ମିଇନୁମାଁ ଡାମେ ଗାକାଁଂ ଅଜିନ୍ମା ଆମାନ୍ ଇଆନ୍ ଡାକୁଲନେ ?

ମୁଁ ରଘୁ ସାଓଁ ତା ବାଡ଼ ପାଖେ ଖାଡ଼ା ବସିଥିଲ — ନେ ରଘୁ ସାଓଁଡା ଆଁଡ଼ୁଁଲ୍ବା ମଅଡ଼ା ଗଦ୍ଲାଇ ।

କେତେ ବେଲ ହୋଇଥିଲା ? — ଡ଼ିଆଁ ବେଲା ଡେଲେଡ ?

କୁକୁଡ଼ା ଡାକବା ବେଳେ	—	କାନ୍‌ଚମାନ୍ ଅଭଲ୍‌ତେ ଆବେଲା ।
କଣ ହେଲା ?	—	ଇଡନଂ ତେଲେ ?
ଝେଘୁ ସାଓଁତାର ବାଡ଼ି ଭିତରେ	—	ରଘୁ ସାଓଁତା ଆଁଟାଲ୍‌ଇଂ
କାଏ ଓଟ୍ଟାରୁ ଥିବାର ମୁଁ ଦେଖିଲି	—	ବୁଢଂ ତେଡ଼େ ଅରୁଏଢଂ ମେଁ ଗିଲାଇ ।
କହୁ ଶୁଣିଲୁକ ?	—	ଇକାକା ଅଣ୍ଡାଂଲେ ପ ?
ବାଡ଼ି ଭିତରେ ଖସ ଖସ ହେବାର ମୁଁ ଶୁଣିଲି	—	ଅଂଟାଲ୍ ଲଙା ଖସ ଖସ ଅଡ଼େଲେ ମେ ଅଣ୍ଡାଂଲାଇ
ସେଇଠୁ କଣ ହେଲା	—	ଡବ୍ରିସାଲୁଂ ଇଡଂ ତେଲେ ?
କାହିଁକ ଏମିତ ହେଉଛୁ ବୋଲି ମୁଁ ବାଡ଼ି ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲି	—	ଧ୍ୱାଣ୍ଡ ଏନେଗାମ୍ ତେଡ଼େ ଗାମ୍‌ଲେ ମେଁ ଆନ୍ତ୍ରାଲ୍‌ବ ତେଲ୍‌କେ
ସେଉଠୁ କଣ ହେଲା ?	—	ଡବ୍ରିସାଲୁଂ ଇଡଂ ତେଲେ ?
ମୁଁ ଦେଖିଲି	—	ମେଁ ଗିଇଲାଇ
ଆରେ କଣ ଦେଖିଲୁ ?	—	ଏଗେଇ ଇଡଂ ଗିଇଲେ ?
ମୁଁ ଦେଖିଲି ଜଣେ ମକା ଭାଙ୍ଗୁଛି	—	ମେଁ ଗିଇଲାଇ ବୋମାକ୍‌ବ୍ ମକ୍‌କା ଆଲତେ
ସେଠି କଏ ମକା ଲଗାଇଥିଲା ?	—	ଡଭ ବୁଢଂ ମକ୍‌କା ବୁଡ଼ୁଢଂ ?
ବର୍ଷାମାସରେ ରଘୁ ସାଓଁତା ମକା ଲଗାଇଥିଲା ମୁଁ ଦେଖିଲି	—	ଗାନୂର ଭଥାଙ୍ଗ୍ ରଘୁ ସାଓଁତା ମକ୍‌କା ଆ ବୁଡ଼େଢ଼ିଂ ମେ ଗିଇଲାଇ
ହଁ, ସେଉଠୁ କଣ ହେଲା ?	—	ହଁ, ଡବସାଲୁଂ ଇଡଂ ତେଲେ ?
ମକା ଭାଙ୍ଗିଲା	—	ମକ୍‌କା ଆଲେଢଂ ।
ତାକୁ ଚିହ୍ନିଲୁ କ ?	—	ଆନଂ ଆମାଲେ ପ ?
ନା, ପଛେ ଚିହ୍ନିଲି	—	ଇକା, ପ୍ରୁଲୁ ଆମାଲାଇ ।
ତା ଦେହରେ କ ପୋଷାକ ଥିଲା ?	—	ଆ ତୋ଼ଂ ଲଥାଁଙ୍ଗ୍ ଇଢଂ ଆସିଂଣ୍ଡ୍ରିଂ କାକନେଢଂ ?
ଗୋଟିଏ ଧୋବ ଲୁଗା ପିନ୍ଧ ଅନ୍ଧାରରେ ବସିଥିଲା	—	ଆବୋଇ ପାଲୁଡ଼ାଂ ଆସିଂଣ୍ଡ୍ରିଂ କାକାଲ୍‌ଂ ଲୁଭି ଲଂଥାଁଙ୍ଗ୍ ଗୀଇଲ୍ ।
ତୁ କଣ କଲୁ ?	—	ଅମାନ୍ ଇତଂ ଉବ୍‌ଲେ ?

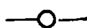
କଏ ପଶିଚ ବୋଲ୍ ପାଡି କଲ — ବୃଢଂ ପତ୍ତେଢଂ ଗାମ୍‌ଲେ ଘୁଘୁତ୍ରଂ ଲନାଛ ।
ସେ କଣ କଲ ? — ଆନ୍ନଂ ଇଢଂ ଗୁଟ୍‌ନେଢଂ ?
ସେ ଦୌଡ଼ି ପଲେଇଲ — ଆନ୍ନଂ ଜର୍‌ଲଂ ଜରେଢଂ
ତା ପରେ ? — ଏନ୍ତୁ ସାଲୁଂ ?
ମୁଁ ବାଡ଼ରେ ଚଢ଼ିଗଲ — ମେଁ କୁଡାଂ ଡ଼ାଇଲେ
ବାଣ ଭିତରେ ପଶିଲ — ଆଞାଲ୍ ଲଅାଁଙ୍ଗ୍ ଗାନ୍‌ଲେ
ତା ଗୋଡ଼କୁ ଟାଣିଦେଲ — ଆ ଜଆଁଙ୍ଗ୍ ତାଢଂ ସିଲାଇ
ସେ ପଡ଼ିଗଲ — ଆନ୍ନଂ ଲଇରୁଲ ।
ମୁଁ ତାକୁ ମାଡ଼ିବସି ଧରି ପକାଇଲି — ମେଁ ଆନ୍ନଂ ଲ'ଲ'ଲେ ଯୁଁମ୍‌ଲେ ସିଲାଇ ।
ସେତେବେଳେ ଚିହ୍ନିଲୁକି ? — ସାଲଭି ଆମ୍ବାଲେ ପ ?
ହଁ, ଚିହ୍ନିଲି, ଆମ ଗାଁର ବୁଦୁ ତମ୍ଭ ବୋଲି — ହଁ ଅମ୍ବାଲଭି, ଗର୍ଜାଂଲେ ଆ ବୁଦୁ ଡ଼ଂ ଗାମ୍‌ଲେ ।
ପଛେ କଣ ହେଲା ? — ଯୁଲୁ ଇଢଂ ତେଲେ ?
ମୁଁ ଡାକ ପକେଇଲି — ମେଁ ଗୁଗୁଢ଼ିଲନାଇ
କେହି ଆଇଲେ କି ? — ମୈନାଜା ଇଲଜ ପୋ ?
ଆସିଲେ — ଇଲ୍ଲାଜ ।
ସେମାନେ କେଉଁଠୁ ଆସିଲେ ? — ଆନ୍ନଂଜ ଉ ୟଂଯାଲୁଂ ଇଲଜ ?
ସେମାନେ ଖଲାରୁ ଆସିଲେ — ଆନ୍ନଂଜ ତନ୍‌ଲଆଙ୍ଗ୍ ସାଲୁଂ ଇଲ୍ଲାଜ ।
ସେମାନେ ଆସିବାରୁ ମୁଁ ଦେଇ ନନ୍ଦ କହିଲକି ? — ଆନ୍ନଙ୍ଗି ଆଇଲ୍ଲାତେ୨ ଜନାଆଁଙ୍ଗ୍ ଏଲ୍ଲାଜା ଆ ଢପ୍‌ପୁଂଲେ ପୋ ?
ସେ ସ୍ୱୀକାର କଲା — ଆନ୍ନଙ୍ଗ୍ ଢପ୍‌ପିନେଢଂ
"ମୁଁ ରଘୁ ସାଉଁତା ବାଡ଼ରେ — "ମେଁ ରଘୁ ସାଉଁତା ଆଙ୍ଗାଲ୍
ମକା ଚୋରି କରୁଥିଲି" — ମକ୍‌ଜା ଲୁଂବର୍‌ଲନାଇ" ।
ମକା ଦେଖିଲ କି ? — ମକ୍‌ଜା ଆଗିଇଲ୍ଲେ ପୋ ?
କଖାରୁ ଲଟାତଳେ ଗୋଟିଏ ଅଖାରେ
୧୦ ପୁଞ୍ଜା ଥିଲି, ସେ ଆମୁକୁ ଦେଖାଇଲି — କଖାରୁ ଲୁବାଲଂ ଆବୋଇ ଅଖାଲଂ ୧୦ ପୁଞ୍ଜା ତାକୁଲ ଆନ୍ନଂ ମାନ୍‌ଲେ ଆରୁଇଲେଂଢ ।

ତଲେ ୫ ପୁସ୍ତା ପଡ଼ିଥିଲା — ଯାଇଚାଂ ମନ୍‌ଲେଞ୍ଚ ପୁସ୍ତା ଲଇରୁଇ ।
ମୁଁ ଗୋଟେଇ ରଖିଲି — ମେ ଜିଂଡାଲେ ଡାକୁଲଇ ।
ସେ ମକାରେ କଛୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଥିଲା କ ? — ଜାଂତ ମକ୍‌କାଲଂ ଇଜ୍ଞାଜା ଆ ଚନ୍ଦ୍ରଡାକୁଲ ପୋ ?
ସେ କଲଂ ଦେଶର ମକା ବଡ଼ବଡ଼ — କଂଚ କଲିଙ୍ଗ୍ ଆ ଡିଶା ଆ ମକ୍‌କା ସଡ଼ାସଂ ।
ଆମ ଗାଁରେ ଆଜ କାହାର ନାହିଁ — ଗନ୍ଦ୍ରୁଜାଂଲେ ବାରଂ ମନ୍ନାଜା ଇଜ୍ଞା ।
ପଞ୍ଚାଏତ୍ ଡାକିଲ କି ? — ପଞ୍ଚାଇ ଆଗୁଲେ ପୋ ?
ହଁ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଡାକିଲୁଁ — ଆଜ, ଲାଂଲଂ ଲଆନ୍ ଆଗୁଲଇ ।
କଏ କଏ ଥିଲେ ? — ବୁଢଂ ବୁଢ଼ୁଂ ଡାକୁଲଂଜ ?
ସବୁ ବଡ଼ସାନ ଥିଲେ — ସାଙ୍ଗ ସୁଜାଁ । ସନ୍ନାଁ । ଡାକୁଲଂଜ
ସେଠି ସ୍ଥେର କଣ କହିଲ ? — ଡାନ୍ତି ଜ୍ଞମ୍ବୁସ୍ରନ୍ ଇଡଂ ଗାମେଡଂ ?
କହିଲ, ହାରଗଲ, ଗ୍ରୁଡ଼ିଦଅ'' — ଗାଦମଡଂ ''ଆର୍‌ବାଲଇ-ଇଙ୍ଗ୍ ଉଟଣ୍ଡ୍ରେ ଘେଙ୍ଗ୍ ମ୍ବା''

(କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲାର ସ୍ଥାନୀୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେହି ଦୋଷସ୍ୱୀକାର କଲେ ହାରଗଲ ବୋଲି କହୁଥାଏ । ଯେମିତି, ଧରାପଡ଼ିଲେ ସେ 'ହାରଯାଏ', ନହେଲେ ତ ହୁଁ')

ତାକୁ ଗ୍ରୁଡ଼ି ଦେଲକ ? — ଆନଂ ଓଣ୍ଡ୍ରେ ଲେଜ ପୋ ?
ନାହିଁ, ବାନ୍ଧକରି ଥାନାକୁ ଘେନଗଲୁଁ — ଇଜ୍ଞାଆ, ଜିଲେ ଥାନା ଆଉରୁଲେ ।
ସେଠି 'ରପୋର୍ଟ୍' କଲ କ ? — ତନ୍ତି ରପୋର୍ଟ୍ ଆଉବ୍‌ଲେ ପୋ ?
ସବ୍‌ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟରଙ୍କୁ ରପୋର୍ଟ ଦେଲୁ ? — ସବ୍‌ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟର ରପୋର୍ଟ୍ ଆଡଙ୍କଲଇ ?
ରପୋର୍ଟ୍ କଏ ଲେଖିଲା ? — ରପୋର୍ଟ୍ ବୁଢଂ ଇଡ଼େଢଂ ?
ସବ୍‌ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟର ନଜେ ଲେଖିଲେ — ସବ୍‌ଇନସ୍ ପେକ୍ଟର ନ୍ନା ଇଡ଼େଢଂ ।
ପଢ଼ିଲେ କ ? — କଡେଁଢଂ ପୋ ?
ହଁ, ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଦେଲେ — ହଁ, କଂଲେ ଆଙ୍କାନଣ୍ଡା ଡେଂଢଂ
ରଘୁ ସାଓଁତା କଣ କହିଲ ? — ରଘୁ ସାଓଁତା ଇଢଂ ଗାମେଢ ?
କହିଲା "ଠିକ୍ ଅଛୁ ।" — ଗାମେଢଂ ଜଲଡ଼ାମ୍ ଡ଼ାକୁ ।
ରଘୁ ଟିପ ଦେଲା କ ? — ରଘୁ ଟିପ୍‌ପ ଡସ୍ୱେଢଂ ପା ?

ଦେଲା	—	ଢସ୍ପେଢ ।
ଆଉ କଣ ହେଲା ?	—	ବାରଂ ଇଥ ଡ଼େଲେ ?
ସବ୍‌ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟର ଇନ୍‌କ୍ୱାଇରି କଲେ	—	ସାବ୍‌ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟାର ତଦନ୍ତ ଦ୍ୟୁଢଂ ।
କି ବାର ଦିନ ଆସିଲେ ?	—	ଇଢଂ ଆ ଡ଼ିନ୍ନା ଛିସ୍ପୁ ଢଂ ?
ତାଙ୍କୁ ମକାବାର ଦେଖେଇଲେ କି ?	—	ଆହଂ ମକା ତାବ୍‌ଲେ ଆ ରୁଇଲେ ଯୋ ?
ହଁ ଦେଖାଇଲୁଁ	—	ହଁ ଆରୁଇଲାଇ ।

୪୭ କ୍ରିୟା ପ୍ରକରଣ

(ଏ ପୁସ୍ତକରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଦିଆଯାଇଥିବା ଅନେକ କ୍ରିୟା ପଦ, ନାନା କାର୍ଯ୍ୟସୂଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ବିଶେଷଣ ପଦ ଓ ନାନାଦି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟର ସଓରା ଅନୁବାଦରୁ ସଓରାଭାଷାଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସହଜରେ ସେହି ସବୁ 'କ୍ରିୟା'ର ସରେ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ବାଛି ନେଇ ଶିଖିପାରିବେ । ଏହି ଆଶାରେ ସେହି ସବୁ 'କ୍ରିୟା' ପଦରେ ଥିବା ମୂଳ ଧାତୁ'ମାନଙ୍କ ତାଲିକା ବା ବ୍ୟବହାରର ଉଦାହରଣ ପୁଣି ଥରେ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।

ଏଠାରେ ଅଳ୍ପ କେତେକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଧାତୁମାନଙ୍କର ତାଲିକା ଦିଆ ହୋଇଛି । କେତୋଟି ଧାତୁରୂପ ଦିଆଯାଇଛି, କେତେକ 'ସୂତ୍ର' ବାନ୍ଧିବା ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି ଓ ଧାତୁରୂପର ଉଦାହରଣ ଦେଖାଇବାକୁ ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବାକ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ବା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭଳି ସଂସ୍କୃତ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିଥିବା ଭାଷାମାନଙ୍କ ଭଳି ଅଥବା କୁଳବନ୍ଧ ଭାଷାଭଳି ସଓରା ଭାଷାରେ ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦବାଣୀ' ନୁହନ୍ତି । ଭାଷାଟିର ବ୍ୟବହାର ଧରିବାକୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ମୋଟାମୋଟିରେ କାମଚଳା ସୂତ୍ର । କୌଣସି ନିୟମ ସଓରା ଭାଷାକୁ ସ୍ଥାୟୀଭାବେ ବାନ୍ଧିପାରେ । ଇଂରେଜୀ ଭାଷାଭଳି ତାର ଚଳନ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ— ଅର୍ଥାତ୍ ଲୋକେ ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁପରି କହିଥାନ୍ତି, —ତାହାହିଁ ନିୟମ, ବରଂ ଇଂରେଜୀଠାରୁଁ ସେ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଆହୁରି ଢିଲା । ତେଣୁ ବ୍ୟବହାରକୁ ଦେଖି, ନାନା ସୂତ୍ର ବାନ୍ଧି, ପ୍ରତି ସୂତ୍ରର ସକାଶେ ଅସଂଖ୍ୟ 'ବିକଳ୍ପ' 'ଆର୍ଷ ପ୍ରୟୋଗ' ଆଦିର ତାଲିକା କରିବା କେବଳ ପଣ୍ଡିତକର ହିଁ ହୁଅନ୍ତା, କାମରେ ଲାଗନ୍ତା ନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଭାବେ ଯେତିକି ସୂତ୍ର ଚଳନ୍ତି ସେତିକି ଯଥେଷ୍ଟ ।

ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟମାନଙ୍କର ସଓରା ଅନୁବାଦ ତେଣୁ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ ।)

୪୮ 'ଥିବା' ଧାତୁ 'ହେବା' ଧାତୁ ଆଦି

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ 'ଥିବା' ଧାତୁ 'ରହିବା' ଧାତୁ (ଅଛି, ଅଛୁ, ଅଛନ୍ତି, ଥିଲି, ଥିଲୁ, ଥିଲା, ଥିବ, ଥିବୁ, ଥିବ ଆଦି, ଥା ଆଦି ବା ରହିଛି, ରହିଥିଲି, ରହିଥିବୁ, ରହିଥିବୁ ରେ ଆଦି) 'ହେବା' ଧାତୁ (ହୋଇଛି, ହୋଇଛି, ହେଲି, ହେଲୁ, ହେଲା, ହେବି, ହେବୁ, ହେଉ, ହ ଆଦି) 'କ୍ରିୟା'ର ମୂଳ, ନାନା ସ୍ଥାନରେ ତାର ପ୍ରୟୋଗ ।

ଡାକୋନା = 'ଥିବା', 'ରହିବା' ଧାତୁ

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

(ମୁଁ) ଅଛି, (ଆମ୍ଭେମାନେ) ଅଛୁଁ,
(ତୁ) ଅଛୁ, (ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଅଛ,
(ସେ) ଅଛି । — ଡାକୋ ('ଡକୋ' କିମ୍ବା 'ଡେକୋ' ପରି ଶୁଭେ)

କେବଳ — (ସେମାନେ) 'ଅଛନ୍ତି' କହିଲେ ଡାକେ+ ବହୁବଚନର ବିହ୍ନ କ = ଡାକୋକ ।

ଅତୀତ କାଳ

'ଥିବା' ଧାତୁ,
'ରହିବା' ଧାତୁ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ଥିଲି — ଡାକୋ ଲେନାଇ
(ଆମେ) ଥିଲୁ — ଆ ଡାକୋ ଲେନାଇ

ତୁ

(ତୁ) ଥିଲୁ — ଡାକୋଲେନେ
(ତୁମେମାନେ) ଥିଲ — ଆଡ଼ାକୋଲେନେ

ସେ

(ସେ) ଥିଲା — ଡାକୋନେଡ଼ଁ
(ସେମାନେ) ଥିଲେ — ଡାକୋଲନ୍‌କ ।

'ଥିବା' 'ରହିବା' ଧାତୁ, ବିଧିଲଙ୍

(ସେ) ଥାଉ — ଡାକୋନେଢଁ
(ସେମାନେ) ଥାଉନ୍ତୁ — ଡାକୋନେଢଙ୍କି

'ଥିବା' 'ରହିବା' ଧାତୁ, ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ଥା — ଡକୋନା
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଥାଅ — ଡାକୋନାବା

ତେ'ନା — ହେବା

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ହେଉଛି — ତେତ୍ଈଁ, ତେତ୍ସ୍ନିଁ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ହେଉଛୁଁ — ତେଢଲେଂ

ତୁ

(ତୁ) ହେଉଛୁ — ତେତ୍ଥମ୍
ତୁମ୍ଭେମାନେ) ହେଉଛ — ତେତବ୍ଂ

ସେ

(ସେ) ହେଉଛି — ତେତେ
(ସେମାନେ) ହେଉଛନ୍ତି — ତେଢଜ

ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ— ଈଁ, ସ୍ନିଁ, ଲେଂ, ଥମ୍, ବ୍ଂ, ସଂଯୁକ୍ତ ସର୍ବନାମର ଚିହ୍ନ; ତାହାଛଡ଼ା ସର୍ବନାମ ପଦ ତ ଆଗରେ ଲାଗିବ ହିଁ । 'ସେମାନେ' ଅର୍ଥରେ—'ଜ' ଚିହ୍ନ ବହୁବଚନ ଚିହ୍ନ ।

ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ହେଲି — ତେଲ୍ ଈଁ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ହେଲୁଁ — ତେଲ୍ଢଲେଁ

ତୁ

(ତୁ) ହେଲୁ — ତେଲ୍ ଅମ୍
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ହେଲ — ତେଲ୍ ଅବଂ

ସେ

(ସେ) ହେଲ — ତେଲେ
(ସେମାନେ) ହେଲେ — ତେଲକ୍ନ

ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ହେବ — ତେତ୍-ଐଁ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ହେବୁଁ — ତେତେ

ତୁ

(ତୁ) ହେବୁ — ତେତମ୍
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ହେବ — ତେତବଂ

ସେ

(ସେ) ହେବ — ତେତେ
(ସେମାନେ) ହେବେ — ତେଢକ୍ନ

ବିଧିଲିଙ୍

(ସେ) ହେଉ — ତେଏଢ
(ସେମାନେ) ହୁଅନ୍ତୁ — ତେଏତେକ୍ନ
(ସେ) ହୋଇଯାଉ — ଗତେ଼ଲଢ
(ସେମାନେ) ହୋଇଯାଆନ୍ତୁ — ଗତେ଼ଲେତେକ୍ନ ।

ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ହୁଅ — ତେ ଆମ୍ଢ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ହୁଅ — ତେବଂଢ

ରଡ଼ି = ପାରିବା ପାରିବା

ମୁଁ (କରି) ପାରୁଛି, ମୁଁ (କରି) ପାରିବ, (କରି) ପାରିଲ, ମୁଁ (ଜାଣି) ପାରିବ, —ପାରିବା କାର୍ଯ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ରିୟା ସଂଯୋଗରେ ଏଭଳି ବ୍ୟବହାର ବି ଥାଏ, ତାହାଛଡ଼ା 'ପାଇବା' ଅର୍ଥରେ ବି ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ତେଣୁ ଏ ଧାତୁଟିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରହିଛି ।

ରପ୍ତି = ପାରିବା । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ପାରୁଛୁ — ରପ୍ତି ଛାଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ପାରୁଛୁଁ — ଆରପ୍ତି ଛାଇ

ରପ୍ତି ଧାରୁ

ତୁ

(ତୁ) ପାରୁଛୁ — ରପ୍ତି ଛେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ପାରୁଛ — ଆରପ୍ତି ଛେ

ସେ

(ସେ) ପାରୁଛ — ରପ୍ତି ଛେ
(ସେମାନେ) ପାରୁଛନ୍ତି — ରପ୍ତି ଛେନ

ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ପାରିଲି — ରପ୍ତି ଲଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ପାରିଲୁଁ — ରପ୍ତି ଲଇ

ତୁ

(ତୁ) ପାରିଲୁ — ରପ୍ତି ଲେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ପାରିଲ — ଆରପ୍ତି ଲେ

ସେ

(ସେ) ପାରିଲା — ରପ୍ତି ଏଛେ
(ସେମାନେ) ପାରିଲେ — ରପ୍ତି ଲେନ ।

'ରପ୍ତି'ଧାରୁ ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳ—ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ପରି ରୂପ ହେବ ।

'ରପ୍ତି' ଧାରୁ—ବିଧିଲିଙ୍ଗ୍

(ସେ) ପାରୁ — ରପ୍ତି ଏଛେ
(ସେମାନେ) ପାରନ୍ତୁ — ରପ୍ତି ଏଛେନ

ରପ୍ତି ଧାତୁ — ଅନୁଜ୍ଞା

ତୁ ପାର୍ — ରପ୍ତିଅ
ତୁମ୍ଭେମାନେ ପାର — ରପ୍ତିବା

'ହୋଇଯିବା' (ଗଡେଲ୍) ଧାତୁ

ହୋଇଯିବା — ଗଡେଲ୍

'ହେବା' ପର 'ହୋଇଯିବା' ଗୋଟିଏ ଅତି ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଧାତୁ । ଅମୁକ 'ହୋଇଯାଉଛୁ' 'ହୋଇଗଲୁ', 'ହୋଇଯିବ', 'ହୋଇଯାଉ' ଆଦି ଅତି ସାଧାରଣ ଉଦାହରଣ । ଅନ୍ୟଭାଷାରେ 'ହେବା' ଓ 'ଯିବା' ଦୁଇ ଯୋଡ଼ିଏ ଧାତୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ଏ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ ; ସଉରା ଭାଷାରେ ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧାତୁ ଅଛି,— 'ଟଡ଼େଲ୍' ।

ଗଡେଲ୍ ଧାତୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ହୋଇଯାଉଛି — ଗଡେଲ୍ଢଂ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ହୋଇଯାଉଛୁଁ — ଗଡେଲ୍ତେଲେଂ

ତୁ

(ତୁ) ହୋଇଯାଉଛୁ — ଗଡେଲ୍ତମ୍
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ହୋଇଯାଉଛ — ଗଡେଲ୍ତବେଁ, ଗଡେଲ୍ତବିଂ

ସେ

(ସେ) ହୋଇଯାଉଛି — ଗଡେଲ୍ତେ
(ସେମାନେ) ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି — ଗଡେଲ୍ତେଜି ।

ଗଡେଲ୍ ଧାତୁ ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ହୋଇଗଲି — ଗଡେଲ୍ସିଁ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ହୋଇଗଲୁଁ — ଗଡେଲ୍ଏଲେଂ

ତୁ

(ତୁ) ହୋଇଗଲୁ — ଗଡ଼େଲ୍‌ଲାସ୍
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ହୋଇଗଲ — ଗଡ଼େଲ୍‌ଲବିଂ

ସେ

(ସେ) ହୋଇଗଲା — ଗଡ଼େଲ୍‌ଲେ
(ସେମାନେ) ହୋଇଗଲେ — ଗଡ଼େଲେକା ।

ଗଡ଼େଲ୍ ଧାତୁ, ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳ

'ମୁଁ ହୋଇଯିବି' ଆଦି—ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ପରି ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳ ରୂପ ହେବ ।

ଅନୁଜ୍ଞା

ତୁ ହୋଇଯା — ଗଡ଼େଲ୍‌ଆସ୍ଥ
ତୁମ୍ଭେମାନେ ହୋଇଯାଅ — ଗଡ଼େଲ୍‌ବିଂଥ

ବିଧିଲିଙ୍

ସେ ହୋଇଯାଉ — ଗଡ଼େଲ୍‌ଏଥ
ସେମାନେ ହୋଇଯାନ୍ତୁ — ଗଡ଼େଲ୍ ଏଥକା

—o—

୪୯- ଧାତୁରୂପ ସୂତ୍ର

'ପୁରୁଷ' ଅର୍ଥାତ୍ (ଇଂରେଜୀ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଓ ସଂସ୍କୃତ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ) ମୁଁ, ଆମେ, (ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ) ତୁ, ତୁମେ, ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଓ ଇଂରେଜୀ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ) ସେ, ସେମାନେ, ଏକ ବଚନ (ମୁଁ, ତୁ, ସେ) ବା ବହୁବଚନ ।

(ଆମ୍ଭେମାନେ, ତୁମ୍ଭେମାନେ, ସେମାନେ), 'କାଳ' (ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ହେଉଛୁ, ହେଉଛୁ, ହେଉଛନ୍ତି ଆଦି); ଅତୀତ କାଳ— (ହେଲୁ ; ହେଲ, ହେଲେ ଆଦି), ଅନୁଜ୍ଞା (କର୍, ଧର୍, ଯା, ଦେଖ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଭଳି ଆଦେଶ ସୂଚକ ବା ଉପଦେଶ ସୂଚକ) ବିଧିଲିଙ୍

(ହେଉ, ଯାଉ, କରନ୍ତୁ ଆଦି ଇଚ୍ଛା ସୂଚକ ବ୍ୟବହାର) ଏହିପରି ବାକ୍ୟରେ ମୂଳ ଧାତୁ ଶେଷରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ଧାତୁ ରୂପ ହୋଇଥାଏ । ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳର ରୂପ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ରୂପ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ରୂପ ଏକ, ଖୁବ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ଅଲଗା ଥାଏ ।

ସୂତ୍ର ୧— କେତେକ ଧାତୁରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଚିହ୍ନମାନ ଯୋଡ଼ା ହୁଏ :—

ସୂତ୍ର ୧— ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଚିହ୍ନ

ମୁଁ

ମୁଁ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି) — ଧାତୁ+ତେନାଇ
ଆମ୍ଭେମାନେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛୁଁ) — ଆ+ଧାତୁ+ତେନାଇ

ତୁ

ତୁ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛୁ) — ଧାତୁ+ତେନେ
ତୁମ୍ଭେମାନେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛ) — ଆ+ଧାତୁ+ତେନେ

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଚିହ୍ନ

ସେ

ସେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି) — ଧାତୁ+ତେନେ
ସେମାନେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି) — ଧାତୁ+ଡନ୍ତି

ଅତୀତ କାଳର ଚିହ୍ନ

ମୁଁ

ମୁଁ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲି) — ଧାତୁ+ଲେନାଇ
ଆମ୍ଭେମାନେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲୁଁ) — ଆ+ଧାତୁ+ଲେନାଇ

ତୁ

ତୁ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲୁ) — ଧାତୁ+ଲେନେ
ତୁମ୍ଭେମାନେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲ) — ଆ+ଧାତୁ+ଲେନେ ।

ସେ

ସେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା) — ଧାତୁ+ନେଡିଁ
ସେମାନେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ) — ଧାତୁ+ଲେନ୍କି ।

'ଅନୁଜ୍ଞା'ର ଚିହ୍ନ

ତୁ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍) — ଧାତୁ+ଆନା
ତୁମ୍ଭେମାନେ (ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କର) — ଧାତୁ+ଆବା

ବଧିଲଙ୍

ତୁ — ଧାତୁ+ଏଡଁ, ଏଡେ
ତୁମ୍ଭେମାନେ — ଧାତୁ+ଏଡଙ୍କଂ

—o—

ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ କେତୋଟି ଧାତୁ ରୂପ

୫୧- ସୂତ୍ର ୧-ଅନୁଯାୟୀ ନାନା ଧାତୁଙ୍କ ତାଲିକା ଓ ରୂପ

(ଭାତ, ପେଜ୍ , ମାଣ୍ଡିଆ ଜାଉ, ମାଣ୍ଡିଆ ଆଦି ଶସ୍ୟ) ଖାଇବା — 'ଗାଗା' ଧାତୁ

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ଖାଉଛୁ — ଗାଗାତେନାଇ
(ଅମ୍ଭେମାନେ) ଖାଉଛୁଁ — ଅଃଗାଗାତେନାଇ

ତୁ

(ତୁ) ଖାଉଛୁ — ଗାଗାତେନେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଖାଉଛ — ଅଃଗାଗାତେନେ

ସେ

(ସେ) ଖାଉଛୁ — ଗାଗାତେନେ
(ସେମାନେ) ଖାଉଛନ୍ତ — ଗାଗାତେନ୍ତି

'ଗାଗା' ଧାତୁ ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ଖାଇଲି	—	ଗାଗାଲେନାଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ଖାଇଲୁଁ	—	ଆଗାଗାଲେନାଇ

ତୁ

(ତୁ) ଖାଇଲୁ	—	ଗାଗାଲେନେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଖାଇଲ	—	ଆଗାଗାଲେନେ

ସେ

(ସେ) ଖାଇଲା	—	ଗାଗାଏଢଁ, ଗାଏଢଁ
(ସେମାନେ) ଖାଇଲେ	—	ଗାଗାଲେଜ, ଗାଲେଜ

ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ଖା	—	ଗା।
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଖାଅ	—	ଗାବା।

ବିଧିଲିଙ୍

(ସେ) ଖାଉ	—	ଗାଏଢ
(ସେମାନେ) ଖାଉନ୍ତୁ	—	ଗାଏଢଜ।

—o—

'ଡି' — ଠିଆ ହେବା-ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଛି	—	ଡି ତେନାଇ
ଆମ୍ଭେମାନେ ଠିଆ ହୋଇଛୁଁ	—	ଆଡିତେନାଇ

ତୁ

ତୁ ଠିଆ ହୋଇଛୁ	—	ଡିଢଁ
ତୁମେମାନେ ଠିଆ ହୋଇଛ	—	ଆଡିଢଁ

ସେ

(ସେ) ଠିଆ ହେଉଛି — ଭିତେ
(ସେମାନେ) ଠିଆ ହେଉଛନ୍ତି — ଭିତେଜ ।

ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ଠିଆ ହେଲି — ଭିଲେନାଇଁ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ଠିଆହେଲୁଁ — ଆଭିଲେନାଭ

ତୁ

(ତୁ) ଠିଆହେଲୁ — ଭିଲେନେ
(ତୁମେମାନେ) ଠିଆହେଲ — ଆଭିଲେନେ

ସେ

(ସେ) ଠିଆହେଲା — ଭିନେଡଁ
(ସେମାନେ) ଠିଆହେଲେ — ଭିଲଞ୍ଜି

ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ଠିଆ ହ — ଭିନା
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଠିଆ ହୁଅ — ଭିନାବା

ବିଧିଲିଙ୍ଗ୍

ସେ ଠିଆ ହେଉ — ଭିନେଡ
ସେମାନେ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତୁ — ଭିନେଡଜ
ପିଇବା — 'ଗାଡ' ଧାତୁ

'ଗାଡ଼ା' ଧାତୁ-ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ପିଉଛି — ଗାଡ଼ାତେନାଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ପିଉଛୁଁ — ଅଗାଡ଼ାତେନାଭ

ତୁ

(ତୁ) ପିଉଛୁ — ଗାଡ଼ାଡେନେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ପିଉଛ — ଆଗାଡ଼ାଡେନେ

ସେ

(ସେ) ପିଉଛି — ଗାଡ଼ାଡେନେ
(ସେମାନେ) ପିଉଛନ୍ତି — ଗାଡ଼ାଡନ୍ତି

'ଗାଡ଼ା' ଧାତୁ-ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

ମୁଁ ପିଇଲି — ଗାଡ଼ାଲେନାଇ
ଆମ୍ଭେମାନେ ପିଇଲୁଁ — ଆଗାଡ଼ାଲେନାଇ

ତୁ

ତୁ ପିଇଲୁ — ଗାଡ଼ାଲେନେ
ତୁମ୍ଭେମାନେ ପିଇଲ — ଆଗାଡ଼ାଲେନେ

ସେ

ସେ ପିଇଲା — ଗାଡ଼ାନେଡ
ସେମାନେ ପିଇଲେ — ଗାଡ଼ାଲେନ୍ତି

ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ପି — ଗାଡ଼ାନା
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ପିଅ — ଗାଡ଼ାନାବା

ବିଧିଲିଙ୍

(ସେ) ପିଉ — ଗାଡ଼ାନେଡେ
ସେମାନେ ପିଅନ୍ତୁ — ଗାଡ଼ାନେଡେଜ

ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରରେ (+ ଡେନାଇ, ଆ + ଧାତୁ + ଡେନାଇ ଆଦି ଚିହ୍ନ ଯାହିଁରେ ଲଗେ) ରୂପ ହେଉଥିବା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଧାତୁଙ୍କ ତାଲିକା ଓ କିଛି ରୂପ :—

ଘୃଷ କରିବା — ଅଗ୍ରର
(ଧୂଳ କରିବା ମଧ୍ୟ 'ଅଗ୍ରର' ଧାତୁ)

ମୁଁ ଚାଷ କରୁଛି, ମୁଁ ଚାଷ କରିବ — ମେଁସ୍ତେଁ ଅର୍‌ରତେନାଇ
ମୁଁ ଚାଷ କଲି — ଏଁ ଅର୍‌ରଲେନାଇ
ସେ ଚାଷ କଲା — ଆନ୍ନଂ ଆର୍‌ଚରତେ
ତୁ ଚଷ୍ — ଆମଂ ଅର୍‌ରନା
ଚାଲିବା — ସ୍ନାଁ
(ମୁଁ) ଚାଲୁଛି — ସ୍ନାଁ ତେନାଇ
ଦୌଡ଼ିବା — ଜିର୍‌ର
(ମୁଁ) ଦୌଡ଼ୁଛି — ଜିର୍‌ରତେନାଇ
ଖେଳିବା — ଅଣ୍ଡି
(ମୁଁ) ଖେଳୁଛି — ଅଣ୍ଡି ତେନାଇ
ଗାଧୋଇବା — ହମା
(ମୁଁ) ଗାଧୋଉଛି — ହମାତେନାଇ
(ଘର) ଓଲେଇବା — ଜୋଜୋ
(ମୁଁ) ଓଲୋଉଛି — ଜୋଜୋଡନାଇ
(ମୁଁ) ଓଲେଇଲି — ଜୋଜୋଲେନାଇ
(ତୁ) ଓଲେଇଲୁ — ଜୋଜୋଲେଂ
(ତୁ) ଓଲା — ଜୋଜୋନା
ଘଷିବା, ରଗଡ଼ିବା — ଗ'
(ମୁଁ) ଘଷୁଛି — ଗ' ତେନାଇ
ଦାନ୍ତ ଘଷିବା—'ତଙ୍ଗି' ଧାତୁ

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛି — ତଙ୍ଗିତେନାଇ
(ଆମେ) ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛୁଁ — ଆତଙ୍ଗିତେନାଇ

ତୁ

(ତୁ) ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛୁ — ତଙ୍ଗିତେନେ
(ତୁମେମାନେ) ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛ — ତଙ୍ଗିତେଁ

ସେ

ସେ ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛି — ତଙ୍ଗିତେଁ
ସେମାନେ ଦାନ୍ତ ଘଷୁଛନ୍ତି — ତଙ୍ଗିତେନ୍ତି

ଡର୍ଷି ଧାତୁ, ଦାନ୍ତଘଷବା, ଅତୀତକାଳ

ମୁଁ

ମୁଁ ଦାନ୍ତ ଘଷିଲି — ଡର୍ଷିଲେନାଇ
ଅାମ୍ଭେମାନେ ଦାନ୍ତ ଘଷିଲୁଁ — ଆଡର୍ଷିଲେନାଇ

ତୁ

(ତୁ) — ଡର୍ଷିଲେଁନେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) — ଆଡର୍ଷିଲେଁ

ସେ

(ସେ) ଦାନ୍ତ ଘଷିଲେ — ଡର୍ଷିନେଟେଁ
(ସେମାନେ) ଦାନ୍ତ ଘଷିଲେ — ଡର୍ଷିଲେନ୍ଜ

<u>ଅନୁଜ୍ଞା</u>

(ତୁ) ଦାନ୍ତ ଘଷ୍–ଡର୍ଷିନା

ଝାଡ଼ାଫେରବା — 'ମୋଆଡ଼ା' ଧାତୁ
ମୁଁ ଝାଡ଼ାଫେରୁଛି — ମୋଆଡ଼ାତେନାଇ
ଲୁଗା ପିନ୍ଧବା — 'ଜଜ' ଧାତୁ ।
ମୁଁ ଲୁଗା ପିନ୍ଧୁଛି — ଜଜତେନାଇ ।

ଅନୁଜ୍ଞା—ଜଜନା

ଗାଳି ଦେବା — 'କାଉଁ' ଧାତୁ
ମୁଁ ଗାଳିଦେଉଛି — କାଉଁତେନାଇ
ମେ ଗାଳିଦେଲା — କାନ୍ଦଂତେ
ତୁ ଗାଳି ଦେ — କାଉଁଆଁ

ପଢିବା — 'ଫେଁ' ଧାତୁ ଓ 'କେଁ' ଧାତୁ । ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିବା, ଜ୍ଞାନଲାଭ କରିବା, ଶିକ୍ଷାଳାଭ କରିବା ଅର୍ଥରେ — 'ଫେଁ' ଧାତୁ ହେଲେ, ବହି ପଢ଼ିବା ଅର୍ଥରେ 'କେଁ' ବା 'କେଂ' । 'ଫେଁ' ଧାତୁ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷରେ ରୂପ ହୁଏ :—

(ମୁଁ) ପଢ଼ୁଛୁ — ସେଁୟୁଭେନାଇ ।
ଝୁଲବା — 'ସୁ'
ମୁଁ ଝୁଲୁଛୁ — ମେଁ ସୁ'ଭେନାଇ ।
ତୁ ଝୁଲ୍ — ଆମଂ ସୁନା ।
ବନ୍ଧହେବା — 'ସେର୍‌ରୁଂ' ଧାତୁ
ମୁଁ ବନ୍ଧହେଉଛୁ — ମେଁ ସେର୍‌ରୁଁ ତେନାଇ ।
ତୁ ବନ୍ଧହୁଅ — ଆମଂ ସେର୍‌ରୁଂନା ।
ତୁ ବନ୍ଧହେଲୁ — ଆମଂ ସେର୍‌ରୁଂଲେନା ।

ମରବା — 'କୈଇ' ଧାତୁ । ଏହାର ରୂପରେ ସାଧାରଣ ସୂତ୍ର ବାହାରେ ଟିକଏ ବଶେଷତ୍ୱ ଅଛି :—

ମୁଁ ମରୁଛୁ — ମେଁ କୈଇଭେନାଇ
ସେ ମରୁଛୁ — ଆନିଂ କୈଇଭେନେ
ସେ ମରୁ — ଆନ କୈତେତେ
ତୁ ମର୍ — ଆମଂ କୈଇନମ୍‌ତେ
ନାଚବା — 'ତଂ ଦେଂ' ଧାତୁ ।
ଏଥିରେ ବ ବଶେଷତ୍ୱ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।
ମୁଁ ନାଚୁଛୁ — ମେଁ ତଂସେଂତେନାଇ
ମୁଁ ନାଚଲି — ମେଁ ତଂ ଲାଇ
ତୁ ନାଚ୍ — ଆମଂ ତଂଆ
କୁଣ୍ଡେଇବା — 'ସାର୍' ଧାତୁ ।
(ମୁଁ) କୁଣ୍ଡୋଉଛୁ — ସାର୍‌ତେନାଇ
ତୁ କୁଣ୍ଡା — ସାର୍‌ନା
ଅାଞ୍ଜୁଡ଼ିବା — 'ଗେଗେ'
(ମୁଁ) ଆଞ୍ଜୁଡ଼ୁଛୁ — ଗେଗେତେନାଇ
ତୁ ଆଞ୍ଜୁଡ଼୍ — ଗେନା
ଛୁଣ୍ଡିବା — ସିବ୍
(ଛୁଣ୍ଡାଇବା — ସୀବ୍, ତା ପାଇଁ ୨ୟ ସୂତ୍ର)
(ମୁଁ) ଛୁଣ୍ଡୁଛୁ — ସିବ୍‌ତେନାଇ
ତୁ ଛୁଣ୍ଡ୍ — ସିବ୍‌ନା
ଶୋଇବା — ଡିମନ୍

ମୁଁ ଶୋଉଛୁ — ଡିମନ୍ ତେନାଇ
ସେ ଶୋଉଛୁ — ଡିମନ୍‌ଏତେ
ତୁ ଶୋ — ଡିମନା
ଉଠିବା — ଡିଉ
ମୁଁ ଉଠୁଛୁ — ଡିଉନାଇ
ତୁ ଉଠ୍ — ଡିନା

କାନ୍ଦିବା (୧) 'ଏଡ଼ା' ଧାତୁ-ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ର ପ୍ରକାରେ — ଏଡ଼ାତେନାଇ

(୨) 'ଏ' ଧାତୁ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ, ମୁଁ କାନ୍ଦୁଛୁ — ଏତାଇ ।

କହିବା — ବେର୍
(ଏଥିରେ ସାମାନ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଅଛି) :—

ମୁଁ କହୁଛୁ — ମେଁ ବେର୍‌ତେନାଇ
ସେ କହୁଛୁ — ବେର୍‌ତେନେ
ମୁଁ କହିଲି — ବେରେନାଇ
ସେ କହିଲା — ବେର୍‌ନେତେ

ଓହ୍ଲାଇବା — 'ଲ୍'ଚ' ଧାତୁ ।

(ମୁଁ) ଓହ୍ଲାଉଛୁ — ଲ୍'ଚ ତେନାଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ଓହ୍ଲାଉଛୁଁ — ଆଲ୍'ଚତେନାଇ
(ତୁ) ଓହ୍ଲାଉଛୁ — ଲ୍'ଚତେନାଇ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଓହ୍ଲାଉଛ — ଆଲ୍'ଚତେନାଇ

ଅତୀତ କାଳ

('ଲ୍'ଚ' ଧାତୁର ଅତୀତ କାଳର ରୂପରେ ସାଧାରଣ ସୂତ୍ର ବହିର୍ଭୂତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଦେଖାଯାଏ :—)

ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇଲି — ଆଲସ୍'ଲାଇ
ଆମ୍ଭେମାନେ ଓହ୍ଲାଇଲୁଁ — ଆଲ୍'ସୋ'ଲାଇ
ତୁ ଓହ୍ଲାଇଲୁ — ଆ'ଲ୍‌ସୋନାଇ
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଓହ୍ଲାଇଲ — ଆ'ଲାଇସୋଲେନାଇ

ତୁ ଓହ୍ଲା! — ଆମନ୍ ଲଛାଚନା

ଭୁକହେବା — 'କଡ୍‌ଗାମ୍‌ଚେ' ଧାତୁ

ମୁଁ ଭୁକ ହେଉଛି — ମେଁ କଡ୍‌ଗାମ୍‌ଚେନାଇ

ତୁ ଭୁକନ୍ଥ — ଆମନ୍ କଡ୍‌ଗାମ୍‌ଚେନା,
କଡ୍‌ଗାମ୍‌ଚେଡ଼ା

—o—

୫୨- ଧାତୁ ରୂପ ଲଗି ଦ୍ୱିତୀୟ ସୂତ୍ର

ଅନେକ ଧାତୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରୀ ରୂପ ହୋଇଥାଏ :—

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

ଏକବଚନ — ଧାତୁ+ତାଇ

ବହୁବଚନ — ଆ+ଧାତୁ+ତାଲ

ତୁ

— ଧାତୁ+ତେ

— ଆ+ଧାତୁ+ତେ

ସେ

— ଧାତୁ+ତେ

— ଧାତୁ+ତେନ

ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

ଏକବଚନ — ଧାତୁ+ଲଇ

ବହୁବଚନ — ଆ+ଧାତୁ+ଲଇ

ତୁ

— ଧାତୁ+ା+ଲେ

— ଅ+ଧାତୁ+ା+ଲେ

ସେ

— ଧାତୁ+ା+ଏଉ

— ଧାତୁ+ା+ଏଉଂ

— ଧାତୁ+ା+ଲେଇ

ଆଦେଶ (ଅନୁଜ୍ଞା)

ତୁ — ଧାତୁ+ଆ

ତୁମ୍ଭେମାନେ — ଧାତୁ+ବା

ଇଚ୍ଛା (ବିଧିଲିଙ୍)

ସେ — ଧାତୁ+ଏଉଁ; ଧାତୁ+ଏତେ

ସେମାନେ — ଧାତୁ+ଏଉଇ

—o—

୪୩- ୨ୟ ସୂତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଧାତୁର ରୂପ

ସାନ୍‌ଜା = କରିବା   କରିବା-(୧) ସାନ୍‌ଜା, (୨) ଉତ୍

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

(ମୁଁ) କରୁଛି — ସାନ୍‌ଜାତାଇ

(ଆମ୍ଭେମାନେ) କରୁଛୁଁ — ଆସାନ୍‌ଜାତାଇ

ତୁ

(ତୁ) କରୁଛୁ — ସାନ୍‌ଜାତେ

(ତୁମ୍ଭେମାନେ) କରୁଛ — ଆସାନ୍‌ଜାତେ

ସେ

(ସେ) କରୁଛି	—	ଯାବ୍‌ଜାତେ
(ସେମାନେ) କରୁଛନ୍ତି	—	ଯାବ୍‌ଜାତେନ୍ତ

ଅତୀତ କାଳ

(ମୁଁ) କଲି	—	ଯାବ୍‌ଜାଲ୍ଲଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) କଲୁଁ	—	ଆଯାଦ୍‌ଜାଲ୍ଲଇ
(ତୁ) କଲୁ	—	ଯାବ୍‌ଜାଲେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) କଲ	—	ଆଯାବ୍‌ଜାଲେ
(ସେ) କଲା	—	ଯାବ୍‌ଜାଏଢ
(ସେମାନେ) କଲେ	—	ଯାବ୍‌ଜାଲେନ୍ତ

ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) କର୍	—	ଯାବ୍‌ଜା
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) କର	—	ଯାବ୍‌ଜାବା

ବିଧିଲିଙ୍

(ସେ) କରୁ	—	ଯାବ୍‌ଜାଏତେ
(ସେମାନେ) କରନ୍ତୁ	—	ଯାବ୍‌ଜାଏତେନ୍ତ
କରିବା	—	ତୁପ୍
ମୁଁ କରୁଛି	—	ତୁପ୍ ତାଇ
ଆମେ କରୁଛୁଁ	—	ଆତୁପ୍‌ତାଇ
ସେ କରୁଛି	—	ତୁପ୍‌ତେ
ସେମାନେ କରୁଛନ୍ତି	—	ତୁପ୍‌ତେନ୍ତ

ଅତୀତ କାଳରେ ତୁପ୍ ଧାତୁ ତୁବ୍ ହୁଏ । ଅନୁଜ୍ଞା — ତୁବ୍ । ବିଧିଲିଂ — ତୁବେତ ।

ଗବ୍ ଧାତୁ — ବସିବା

ଗବ୍ ଧାତୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

(ମୁଁ) ବସିଛି	—	ଗବ୍‌ତାଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ବସିଛୁଁ	—	ଆ ଗବ୍‌ତାଇ

(ତୁ) ବସିଛୁ	—	ଗବ୍ତେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ବସିଛ	—	ଆଗବ୍ତେ
ସେ ବସିଛୁ	—	ଗବ୍ତେ
ସେମାନେ ବସିଛନ୍ତି	—	ଗବ୍ତେଙ୍କ ।

ଗବ୍ ଧାତୁ - ଅତୀତ କାଳ

(ମୁଁ) ବସିଲି	—	ଗବ୍ଲଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ବସିଲୁଁ	—	ଆଗବ୍ଲଇ
(ସେ) ବସିଲ	—	ଗବ୍ଏଡ
(ସେମାନେ) ବସିଲେ	—	ଗବ୍ଲେଙ୍କ
(ତୁ) ବସିଲୁ	—	ଗବ୍ଲେ
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ବସିଲ	—	ଆଗବ୍ଲେ

ଗବ୍ ଧାତୁ - ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ବସ୍	—	ଗବା
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ବସ	—	ଗବ୍ବା

ବିଧିଲିଙ୍ଗ୍

(ସେ) ବସୁ	—	ଗବେଡ
(ସେମାନେ) ବସନ୍ତୁ	—	ଗବେଡଙ୍କ

(ଭାତ, ମାଣ୍ଡିଆ ଆଦି ଖାଇବା ଛଡ଼ା ଫଳ ଆଦି ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଖାଇବା ଅର୍ଥରେ 'ଗା' ଧାତୁ ପରିବର୍ତ୍ତେ 'ଯୋମ୍' ଧାତୁ ହୁଏ । 'ଗା' ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରରେ ରୂପ ହୁଏ, 'ଯୋମ୍' ୨ୟ ସୂତ୍ରରେ ।)

ଯୋମ୍ ଧାତୁ = ଖାଇବା | ଯୋମ୍ — ଖାଇବା

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

(ମୁଁ) ଖାଉଛୁ	—	ଯୋମ୍ତାଇ
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ଖାଉଛୁଁ	—	ଆଯୋମ୍ତାଇ
(ତୁ) ଖାଉଛୁ	—	ଯୋମ୍ତେ

(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଖାଉଛ — ଅଯୋମ୍‌ତେ ।
(ସେ) ଖାଉଛି — ଯୋମ୍‌ତେ ।
(ସେମାନେ) ଖାଉଛନ୍ତି — ଯୋମ୍‌ତେଞ୍ଜ ।

ଯୋମ୍ ଧାତୁର ଅତୀତ କାଳ

(ମୁଁ) ଖାଇଲି — ଯୋମ୍‌ଲିଞ୍ଜ ।
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ଖାଇଲୁଁ — ଆଯୋମ୍‌ଲାଇ ।
(ତୁ) ଖାଇଲୁ — ଯୋମ୍‌ଲେ ।
(ତୁମେ ସବୁ) ଖାଇଲ — ଅଯୋମ୍‌ଲେ ।
(ସେ) ଖାଇଲା — ଯୋମ୍‌ଏତ ।
(ସେମାନେ) ଖାଇଲେ — ଯୋମ୍‌ଲେଞ୍ଜ ।

ଯୋମ୍ ଧାତୁ - ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ଖା — ଯୋମା ।
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଖାଅ — ଯୋମ୍‌ବା ।

ବିଧିଲିଙ୍

(ସେ) ଖାଉ — ଯୋମ୍‌ଏତେ ।
(ସେମାନେ) ଖାଉନ୍ତୁ — ଯୋମ୍‌ଏତେଞ୍ଜ ।

—o—

ଶୁଣିବା — ଅଣ୍ଡ୍ରାଂ ଧାତୁ

ଆଣ୍ଡ୍ରାଂ ଧାତୁ

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ରୂପ

(ମୁଁ) ଶୁଣୁଛି — ଏଣ୍ଡ୍ରାଂତାଇ ।
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ଶୁଣୁଛୁଁ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂତାଇ ।
(ତୁ) ଶୁଣୁଛୁ — ଅଣ୍ଡ୍ରାଂତେ ।

(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଶୁଣୁଛ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂତେ ।
(ସେ) ଶୁଣୁଛି — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂତେ ।
(ସେମାନେ) ଶୁଣୁଛନ୍ତି — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂତେକ ।

ଆଣ୍ଡ୍ରାଂ ଧାତୁ - ଅତୀତ କାଳ

(ମୁଁ) ଶୁଣିଲି — ଏଣ୍ଡ୍ରାଂଲ୍ଇ ।
(ଅମ୍ଭେମାନେ) ଶୁଣିଲୁଁ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂଲ୍ଇ ।
(ତୁ) ଶୁଣିଲୁ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂଲେ ।
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଶୁଣିଲ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂଲେ ।
(ସେ) ଶୁଣିଲା — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂଏଢଂ ।
(ସେମାନେ) ଶୁଣିଲେ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂତେକ ।

ଅନୁଜ୍ଞା

(ତୁ) ଶୁଣ୍ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଣ୍ଡା ।
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) ଶୁଣ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂବା ।

ବିଧିଲିଙ୍

(ସେ) ଶୁଣୁ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂଏତେ ।
(ସେମାନେ) ଶୁଣନ୍ତୁ — ଆଣ୍ଡ୍ରାଂଏତେକ ।

ଓ’ଫ୍ = କହିବା

କହିବା — ‘ ଓ ’ ପୁଂ ’ ଧାତୁ

କହିବା — ‘ ଓ ’ ପୁଂ ’ ଧାତୁ , — ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

(ମୁଁ) କହୁଛି — ଓ’ପୁଂକ୍ରାଇ ।
(ଅମ୍ଭେମାନେ) କହୁଛୁଁ — ଆଓ’ପୁଂକ୍ରାଇ ।
(ତୁ) କହୁଛୁ — ଓ’ପୁଂକ୍ରେ ।
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) କହୁଛ — ଆଓ’ପୁଂକ୍ରେ ।
(ସେ) କହୁଛି — ଓ’ପୁଂକ୍ରେ ।
(ସେମାନେ) କହୁଛନ୍ତି — ଓ’ପୁଂକ୍ରେକ ।

' ଓପୁଂ ' ଧାତୁ , ଅତୀତ କାଳ

(ମୁଁ) କହିଲି — ଓ'ପୁଂଲାଇ ।
(ଆମ୍ଭେମାନେ) କହିଲୁଁ — ଅ·ଓ'ପୁଂଲାଇ ।
(ସେ) କହିଲି — ଓ'ପୁଂଲେ ।
(ସେମାନେ) କହିଲେ — ଆଓ'ପୁଂଲେ ।
(ସେ) କହିଲା — ଓ'ପୁଂଏଢଂ ।
(ସେମାନେ) କହିଲେ — ଓ'ପୁଂଏଢଂକ ।

ଓପୁଂ — **ଅନୁଜ୍ଞା**

(ତୁ) କହ — ଓ'ପୁଂଆ ।
(ତୁମ୍ଭେମାନେ) କହ — ଓ'ପୁଂବା ।

ବ୍ୟତିକ୍ରମ

(ସେ) କହୁ — ଓ'ପୁଂ ଏତେ ।
(ସେମାନେ) କହନ୍ତୁ — ଓ'ପୁଂଏତେକ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ସୂତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଗତ କେତୋଟି ବଶିଷ୍ଟ ରୂପ

'ଢ' ଧାତୁ — ଦେବା

ଢ - ଦେବା — **ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳରେ** 'ଢ' 'ଢକ୍' ହୁଏ

ମୁଁ ଦେଉଛି — ଢକ୍ ତାଇ, ଢକ୍ ତମ୍ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଦେଉଛୁଁ — ଆଢକ୍ତାଇ ।
ତୁ ଦେଉଛୁ — ଢକ୍ତେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦେଉଛ — ଆଢକ୍ତେ ।
ସେ ଦେଉଛି — ଢକ୍ତେ ।
ସେମାନେ ଦେଉଛନ୍ତି — ଢକ୍ତେକ ।

ଅତୀତ କାଳ-'ଢ' ଧାତୁ 'ଢଲ୍' ହୁଏ ।

ମୁଁ ଦେଲି — ଢଲ୍ଲାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଦେଲୁଁ — ଆଢଲ୍ଲାଇ ।

ତୁ ଦେଲୁ	—	ଡଲ୍ଲେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦେଲ	—	ଆଡଲ୍ଲେ ।
ସେ ଦେଲା	—	ଡଏଡଁ ।
ସେମାନେ ଦେଲେ	—	ଡଲ୍ଲେଜ ।

ଡ ଧାତୁ

ଅନୁଜ୍ଞା

ତୁ ଦେ	—	ଡଆ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦଅ	—	ଡବ୍ବା ।

ବିଧିଲିଙ୍

ସେ ଦେଉ	—	ଡଏଡଁ ।
ସେମାନେ ଦଅନ୍ତୁ	—	ଡଏଡଜ ।

ଗିଡ୍ ଧାତୁ = ଦେଖିବା

ଗିଡ୍ = ଦେଖିବା

(ଗ୍ଜ = ଦେଖିବା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ମୂଳ ଧାତୁ ଥିଲା, ଏବେ ପ୍ରାୟ ଲୁପ୍ତ, କେବଳ ଧାତୁର ନଙନ୍ତ ରୂପରେ ତାର ପରିଚୟ ମିଳେ, 'ଗିଡ୍' ଧାତୁର ଅନୁଜ୍ଞାରେ 'ଗିଡ୍' ଧାତୁରହିଁ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ ଦେଖୁଛି	—	ଗିଡ୍ତାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଦେଖୁଛୁଁ	—	ଆଗିଡ୍ତାଇ ।
ତୁ ଦେଖୁଛୁ	—	ଗିଡ୍ଡେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦେଖୁଛ	—	ଆଗିଡ୍ଡେ ।
ସେ ଦେଖୁଛି	—	ଗିଡ୍ଡେ ।
ସେମାନେ ଦେଖୁଛନ୍ତି	—	ଗିଡ୍ଡେଜ ।

ଅତୀତ କାଳ

('ଗିଡ୍' ଧାତୁ ଅତୀତ କାଳରେ 'ଗିଲ୍' ହୁଏ ।)

ମୁଁ ଦେଖିଲି	—	ଗିଲ୍ଲାଇ
ଆମ୍ଭେମାନେ ଦେଖିଲୁଁ	—	ଆଗିଲ୍ଲାଇ ।

ତୁ ଦେଖିଲୁ — ଗିନ୍ତେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦେଖିଲ — ଆଗିନ୍ତେ ।
ସେ ଦେଖିଲା — ଗିଜ୍ଏଢଂ ।
ସେମାନେ ଦେଖିଲେ — ଗିଲ୍ଲେଞ୍ଜ ।

ଅନୁଜ୍ଞା (ଏଠି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା !)

ତୁ ଦେଖ୍ — ଗ୍ଜା ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦେଖ — ଗି'ବ୍ବା ।

ବିଧିଲିଙ୍

ସେ ଦେଖୁ — ଗିଜ୍ଏତେ ।
ସେମାନେ ଦେଖନ୍ତୁ — ଗିଜ୍ଏତେଞ୍ଜ ।

ଆସିବା = ଇତ୍

ଆସିବା = ଇତ୍ ଧାତୁ ।

(ଇତ୍ ଧାତୁର ଯୋଡ଼ିଏ ଅର୍ଥ ଅଛି, ତାହା ମଧ୍ୟ ପରସ୍ପରର ବିପରୀତ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ । ଗୋଟିଏ 'ଇତ୍' ଅର୍ଥ 'ଆସିବା', ତାର ରୂପ ୨ୟ ସୂତ୍ର ପ୍ରକାରେ । ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ 'ଇତ୍'ର ଅର୍ଥ 'ଯିବା', ତାର ରୂପ ୩ୟ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ, ତାହା ପରେ ଦିଆ ଯାଉଛି ।)

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

('ଇତ୍' ଏଠି 'ଇଡ୍' ହୁଏ)

ମୁଁ ଆସୁଛି — ଇତ୍ରାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଆସୁଛୁଁ — ଆଇତ୍ରାଇ ।
(ତୁ) ଆସୁଛୁ — ଈତ୍ରାଇ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଆସୁଛ — ଆଇତ୍ରାଇ ।
ସେ ଆସୁଛି — ଈତ୍ରାଇ ।
ସେମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି — ଇତ୍ରାଞ୍ଜ ।

ଅତୀତ କାଳ

(ଅତୀତ କାଳରେ 'ଇତ୍' ହୁଏ 'ଇଲ୍')

ମୁଁ ଆସିଲି — ଇଲ୍ଲାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଆସିଲୁଁ — ଅଇଲ୍ଲାଇ ।
ତୁ ଆସିଲୁ — ଇଲ୍ଲାଇ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଆସିଲ — ଆଇଲ୍ଲାଇ ।
ସେ ଆସିଲା — ଇଆଡଂ ।
ସେମାନେ ଆସିଲେ — ଇଲ୍ଲେଜ ।
ଧରିବା — ଘୁଁମ୍
ମୁଁ ଧରୁଛି — ହଁମ୍ତାଇ ।
ସେ ଧରୁଛି — ଘୁଁମ୍ତେ ।
ତୁ ଧର୍ — ଘୁଁମା ।

ଛୁଡ଼ିବା — ଅନ୍ଡ଼ା

(ଟିକିଏ ଅଣନ୍ତୁସିଆର ହୋଇ ଆଣ୍ଡା କହିଦେଲେ ତା ଅର୍ଥ ହେବ 'ଶୃଙ୍ଗିନା' ।)

ଛୁଡ଼ିବା — ଅନ୍ଡ଼ ।
ମୁଁ ଛୁଡ଼ୁଛି — ଅନ୍ଡାତାଇ ।
ସେ ଛୁଡ଼ୁଛି — ଅନ୍ଡାତେ ।
ମୁଁ ଛୁଡ଼ିଲି — ଅନ୍ଡାଲାଇ ।
ତୁ ଛୁଡ଼୍ — ଅନ୍ଡା ।

ଡାକିବା — ଗୁ, ଗଛଳଗାଇବା — ଗୁ

ଡାକିବା — ଗୁ
ଗଛଳଗାଇବା — ଗୁ
ମୁଁ ଡାକୁଛି — ଗୁତାଇ ।
ସେ ଡାକୁଛି — ଗୁଡମ୍ତେ ।
ମୁଁ ଡାକିଲି — ଗୁଲାଇ ।
ସେ ଡାକିଲା — ଗୁଏତେ ।

ଠିଆହେବା — ଉନଂ
ଠିଆହେବା — ଉନଂ
ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଛୁ — ଉନଂତାଇ

ଇତ୍‌ଧାତୁ - ଅନୁଜ୍ଞା (ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରୂପ)

ତୁ ଆ — ଯାଇ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଆସ — ଯାବା ।

ବଧିଲିଙ୍

— ସେ ଆସୁ - ଇଆଇବେ ।
ସେମାନେ ଆସନ୍ତୁ - ଇଆ ଇବେନ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ସୂତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଗତ କେତେକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧାତୁ

କାଣିବା — ଗଲମ୍ ।
ମୁଁ କାଣୁଛୁ — ଗଲମ୍‌ତାଇ ।
ମୁଁ କାଣିଲି — ଗଲମ୍‌ଲାଇ ।
ତୁ କାଣିଲୁ — ଗଲମ୍‌ଲେ ।
ସେ କାଣିଲା — ଗଲମ୍‌ଏତେଁ ।
ତୁ କାଣ — ଗଲମା ।

ବୁଣିବା — ବଡ୍
ମୁଁ ବୁଣୁଛୁ — ବଡ୍‌ତାଇ ।
ତୁ ବୁଣ — ବଡ଼ା ।
ସେ ବୁଣିଲା — ବଡେତେ
ଇତ୍ୟାଦ ।

ହସିବା — ମାଆଙ୍
ମୁଁ ହସୁଛୁ — ମାଆଙ୍‌ତାଇ ।
ସେ ହସୁଛି — ମାଆଙ୍‌ତେ ।
ତୁ ହସ — ମାଆଙ୍ଗା, ମାଂ ।

କାନ୍ଦିବା — 'ଏ' ଧାତୁ
ମୁଁ କାନ୍ଦୁଛୁ — ଏତାଇ ।
ମୁଁ କାନ୍ଦିଲି — ଏଲାଇ ।
ତୁ କାନ୍ଦ୍ — ଏଆ ।

ଫୋପାଡ଼ିବା — ସେତ୍
ମୁଁ ଫୋପାଡ଼ୁଛୁ — ସେ'ତାଇ ।
ତୁ ପକା — ସେ'ତା ।

ବାନ୍ଧବା — 'ଜ'	ମୁଁ ବାନ୍ଧୁଛି — ଜତାଇ ।
ଗୋରୁ ବାନ୍ଧବା — ତୋଲ୍‌ବା	ମୁଁ ଗୋରୁ ବାନ୍ଧୁଛି — ତୋଲ୍‌ବାତାଇ
ଖୋଲବା — ଉର୍ସେ	ମୁଁ ଖୋଲୁଛି — ଉର୍ସେତାଇ ।
ଫିଟିବା, ଖୋଲବା (ଯଥା କବାଟ ଖୋଲବା ଗଣ୍ଠି ଖୋଲବା)— 'ରେ୍ର'	କବାଟ ଖୋଲଗଲା— ସାନ୍ନାଁ ଙ୍ଗାଁ । ରେରେନେତ ।
	ମୁଁ ଖୋଲୁଛି — ରେ୍ରତାଇ ।
	ତୁ ଖୋଲ୍ — ରେ୍ରଅଃ ।
ଭାଙ୍ଗିବା — ଅଲ୍	ମୁଁ ଭାଙ୍ଗୁଛି — ଅଲ୍‌ତାଇ ।
	ଆମ୍ଭେମାନେ ଭାଙ୍ଗିଲୁଁ — ଆଲ୍ଲାଇ ।
ଖୋଲବା, ଭାଜିବା — ଉଭୟ ଅର୍ଥରେ 'ଗାଇ' ଧାତୁ	ମୁଁ ଖୋଲୁଛି — ଗାଇତାଇ ।
	ତୁ ଖୋଲ୍ — ଗାଇଆ ।
କାମୁଡ଼ିବା — ରମ୍	ମୁଁ କାମୁଡ଼ୁଛି — ରମ୍‌ତାଇ ।
	ସେ କାମୁଡ଼ିଲା — ରମ୍ବଂ ତେ ।
	ତୁ କାମୁଡ଼୍ — ରମା ।
ଦାନ୍ତରେ ଧରି ଓଟାରିବା — ଆଡର୍ଣ୍ଣି	ମୁଁ ଦାନ୍ତରେ କାମୁଡ଼ି ଧରି ଓଟାରୁଛି — ଆଡର୍ଣ୍ଣିତାଇ ।
ବୁଟିବା — ଜାଲ୍	ମୁଁ ବୁଟୁଛି — ଜାଲ୍‌ତାଇ ।
	ତୁ ବୁଟ୍ — ଆମ୍ବାଂ ଜାଲ୍‌ଆ
ଫୁଙ୍କିବା — ଉଂପେ	ମୁଁ ଫୁଙ୍କୁଛି — ଉମ୍ପେତାଇ ।
ଜଗିବା — ଆଡେଡେ	ମୁଁ ଜଗିଛି — ଆଡେଡେତାଇ ।
	ତୁ ଜଗ୍ — ଅଡେଡେ ।
ଜଗାଇବା — ଆବର୍ର୍	ମୁଁ ଜଗିଲି — ଆବର୍ରଲାଇ ।
	ତୁ ଜଗ୍ — ଆବର୍ଲା ।
ଉଡ଼ିବା — ଅବେଂ	ମୁଁ ଉଡ଼ୁଛି — ଆବେଂତାଇ ।

ସେ ଉଡ଼ୁଛୁ — ଅବେଂଏଟିଁ ।
ମୁଁ ଉଡ଼ିଲି — ଆଦେଂଲିଗ ।

ଖୋଜିବା — 'ସାଇ' ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଖୋଜୁଛୁ — ସାଇଡାଇ ।

ପୋଡ଼ିବା, ଜାଳିବା — 'ସଇଡ୍' ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଜାଳୁଛୁ — ସଇଡ୍ଇ ।

ନିଆଁ ଜାଳିବା — (୧) 'ସ୍ୱମଂ' ଧାତୁ ।
(ଜଳିବା = ସ୍ୱାମାଂ, ରୂପ ହେବ ଅନ୍ୟ
ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ, ପରେ ଅଛୁ)

ମୁଁ ନିଆଁ ଜାଳୁଛୁ — ସ୍ୱମଂଡାଇ ।
ତୁ ନିଆଁ ଜାଳ୍ — ସ୍ୱମଂଆ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ନିଆଁ ଜାଳ — ସ୍ୱମଂବା ।

ଜାଳିବା — (୨) ସୋ'ଇଲ୍ ଧାତୁ ।

(ମୁଁ) ଜାଳୁଛୁ — ସୋ'ଇଲ୍ଲି ।
ମୁଁ ଜାଳିଲି — ସୋ'ଇଙ୍କାଇ ।

ନିଆଁ ନିଭେଇବା 'ପାଁଇତ୍' ଧାତୁ ।

ମୁଁ ନିଆଁ ନିଭଉଛୁ — ପାଂଇତ୍ଇ ।
ତୁ ନିଆଁ ନିଭା — ପାଂଇତା ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ନିଆଁ ନିଭାଅ — ପାଁଇବା ।
ନିଆଁ ନିଭୁଛୁ — ପାଁଇତ୍ଇ ।
ନିଆଁ ନିଭା — ଡାଗି ପାନିତା ।
ଲଣ୍ଠଣ ନିଭା — ଲନ୍ଠ୍ଂ ପାନିତା ।

ହଜିବା — 'ସେ' ଧାତୁ ।

ସେ ହଜିଗଲା — ସେଲେ ।

ଲେଖିବା — 'ଇ' ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଲେଖୁଛୁ — ଇ'ଡାଇ ।
ତୁ ଲେଖ — ଇଡ଼ା ।

କାନ୍ଦିବା — 'ହ୍ମୀ' ଧାତୁ (ୟୁଁମୀ)

ମୁଁ କାନ୍ଦୁଛି — ୟୁଁମୀତାଇ ।
ତୁ କାନ୍ଦ୍ — ୟୁଁମୀଅ ।

ବଳିବା — ତେମ୍ ।

ମୁଁ ବଳୁଛି — ତେମ୍ତାଇ ।
ତୁ ବଳ୍ — ତେମ୍ ଆ ।

ପଢ଼ିବା — କେଂ ଧାତୁ ।
(ବଢ଼, ପାଠ ଆଦି)

ମୁଁ ପଢ଼ୁଛି — କେଂତାଇ ।
ତୁ ପଢ଼ୁଛୁ — କେଂତେ ।

ଚମକିବା — ଓଁତ୍ ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଚମକୁଛି — ଓଁତ୍ଥାଇ ।
ତୁ ଚମକ୍ — ଓଁତ୍ଥା ।

ଓଟାରିବା — ଡି'କ୍ ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଓଟାରୁଛି — ଡି ।

ପହଞ୍ଚିବା — 'ଆଡୋ'

ମୁଁ ପହଞ୍ଚୁଛି — ଆଡ଼ୋତେ ।
ମୁଁ ପହଞ୍ଚିଲି — ଆଡୋତେ ।
ତୁ ପହଞ୍ଚ୍ — ଆଡୋତେ ।

ଅଟକ କରିବା, ରୋକିବା — ଡାଂ ।

ମୁଁ ରୋକୁଛି — ଡାଂକ୍ତାଇ ।
ତୁ ରୋକ୍ — ଡାଂଆଁ ।

ଅପେକ୍ଷା କରିବା — ଡିଡେ ।

ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି — ଡିଡେତାଇଁ ।

ଖୋଲାଇବା — ଆ'ବାଣ୍ଡି ।

ମୁଁ ଖୋଲାଉଛି — ଆ'ବାଣ୍ଡି ଥାଇ ।
ତୁ ଖୋଲା — ଆ'ବାଣ୍ଡି ଡା ।

ହାଣିବା — 'ଏଭ୍' ।

ମୁଁ ହାଣୁଛି	—	ଏ'ଗ୍ଇ ।
ହାଣ୍	—	ଏଡ଼ା ।

କାଟିବା — ଗାଭ୍ ।

ମୁଁ କାଟୁଛି	—	ଗାଗ୍ଇ ।
ତୁ କାଟ୍	—	ଗାଡ଼ଡ଼ା ।
ମୁଁ କାଟିଲି	—	ଗାଲ୍ଲଇ
ହାଣ୍ କାଟ୍	—	ଏଗ୍ଗଂ

ଜୀବନରୁ ମାରିବା — 'ହୁପ୍ସି' ।

ମୁଁ ପ୍ରାଣରୁ ମାରପକାଉଛି	—	ହୁପ୍ସିତାଇ ।
ସେମାନେ ପ୍ରାଣରୁ ମାରପକାଉଛନ୍ତି	—	ହୁପ୍ସିତେଙ୍କ ।
ତୁ ପ୍ରାଣରୁ ମାରପକା	—	ହୁବ୍ବା ।

ମାନ୍ୟ କରିବା — 'ମାନେ' ଧାତୁ

ମୁଁ ମାନ୍ୟ କରୁଛି	—	ମାନେତାଇ ।
ତୁ ମାନ୍ୟ କର	—	ମାନେ ଆ ।

ଗୀତ ବୋଲିବା — 'କାନେଂ' ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଗୀତ ବୋଲୁଛି	—	କାନେଂତାଇ, କାନେଂଅନ୍ ।
ତୁ ଗୀତ ବୋଲ	—	କାନେଂଆ

ନାଚିବା — 'ଡଂ'

ମୁଁ ନାଚୁଅଛି	—	ଡଂତାଇ ।
ତୁ ନାଚ	—	ଡଂଅ ।

ବନ୍ଦ କରିବା — 'ଇଁସୁଁଡ୍'

ମୁଁ ବନ୍ଦ କରୁଛି	—	ଇଁସୁଁତାଇ ।
ତୁ ବନ୍ଦ କର	—	ଇଁସୁଁଡ଼ା ।

ଗାଡ଼ି ଚଲେଇବା — ସ୍ପୀଡ୍ ।

ମୁଁ ଗାଡ଼ି ଚଲେଉଛି	—	ସ୍ପୀ'ତାଇ ।
ତୁ ଗାଡ଼ି ଚଲ	—	ସୁଜା ।

ହୁଙ୍କିବା — ଅଲ୍ ।

ମୁଁ ହୁଙ୍କୁଛି — ଆଲ୍‌ତାଇ ।
ତୁ ହୁଙ୍କ୍ — ଅଲ

('ଆ' ଲ', ବା 'ଆ-ଲ' କହିଦେଲେ 'ଲଂଗୁଳ' ବୁଝେଇବ ।)

ଗଢ଼ିବା — ପାମ୍ ।

ମୁଁ ପଢ଼ୁଛି — ପାମ୍‌ତାଇ ।
ତୁ ଗଢ଼୍ — ପାମା ।

ଛିଣ୍ଡାଇବା — ସୀବ୍ ଧାରୁ
ଦ୍ୱିତୀୟ ସୂତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ ।

(ସୀବ୍ ଧାରୁ ୨ୟ ସୂତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ ହେଲେ 'ଛିଣ୍ଡିବା' ଅର୍ଥ ହେବ)

ମୁଁ ଛିଣ୍ଡାଉଛି — ସୀବ୍‌ତାଇ ।
ତୁ ଛିଣ୍ଡା — ସୀବା ।

କୁଣ୍ଢେଇବା—'କୁଣ୍ଡୋ' ଧାରୁ

ମୁଁ କୁଣ୍ଢୋଉଛି — କୁଣ୍ଡୋତାଇ

ଗୋଟେଇବା—'ହଡ଼ା' ଧାରୁ

ମୁଁ ମହୁଲ ଗୋଟାଉଛି — ମେଁ ଅାବାଂ ହଡ଼ାତାଇ ।
ତୁ ଗୋଟା — ହଡ଼ା

ବୁହିବା, ଚପିବା—'ସତ୍' ଧାରୁ ।

ମୁଁ ଚପୁଛି ବା ମୁଁ ବୁହୁଁଛି — ସତ୍ତାଇ
ତୁ ଚପ୍ ବା ତୁ ବୁହଁ୍ — ସଡ଼ା ।

ଠେଲିବା, ପେଲିବା—'ପେଲ୍‌ଏ' ଧାରୁ

ମୁଁ ଠେଲୁଛି, ମୁଁ ପେଲୁଛି — ପେଲ୍‌ଏତାଇ
ତୁ ଠେଲ୍ , ତୁ ପେଲ୍ — ପେଲ୍‌ଏ ।

(ପାଣି) କାଢ଼ିବା— ତାପ୍

ମୁଁ ପାଣି କାଢୁଛି — ମେଁଡା' ତାପ୍‌ତାଇ
ତୁ ପାଣି କାଢ଼୍ — ଆମଂ ଡା'ଂ ତାବା ।

(ପାଣି) ଢ଼ାଳବା—ରୁମା

ମୁଁ ପାଣି ଢ଼ାଳୁଛୁ — ମେଁ ଡା' ରୁମ.ତାଇ
ତୁ ପାଣି ଢ଼ାଳ୍ — ଅ.ମଂ ଡା' ରୁମ୍ମା

(ପାଣି) ଛୁଞ୍ଚିବା—ନ୍ଦେିତ୍

ମୁଁ ପାଣି ଛୁଞ୍ଚୁଛୁ — ମେଁ ଡାଆ ନ୍ଦେିଞ୍ଜଇ
ତୁ ପାଣି ଛୁଞ୍ଚ୍ — ଓଜା

(ପାଣି) ଢ଼ାଳିବା—'ର୍ରୁମା', 'ଡ୍ରୁମା'

(ପାଣି) ଢ଼ାଳ୍ — ଡ୍ରୁମାସେଡ଼ୀ, ର୍ରୁମାସେଡା

ବୁଡ଼ାଇବା — ବୁବ୍

ମୁଁ ବୁଡ଼ାଉଛୁ — ବୁବ୍ତାଇ ।
ତୁ ବୁଡ଼ା — ବୁବା ।

ଧୋଇବା — ତୋବ୍ଡ଼ା

ମୁଁ ଲୁଗା ଧୋଉଛୁ — ମେଁ ସିଂଡ୍ରିଂ ତୋବ୍ଡ଼ାତାଇ ।
ତୁ ଧୋ — ତୋବ୍ଡ଼ା ।

ସିଝାଇବା — ଡିଂସିଲ୍ ।

ମୁଁ ସିଝୋଉଛୁ — ଡିଂସିଲ୍ତାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ସିଝାଉଛୁଁ — ଆଡିଂସିଲ୍ତାଇ ।

ତରଳାଇବା — 'ଆଡ୍ଡା'

ମୁଁ ତରଳାଉଛୁ — ଅ.ଡ୍ଡାତାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ତରଳାଉଛୁଁ — ଆଡ୍ଡାତାଇ ଇତ୍ୟାଦ ।

ରଖିବା — 'ଡକୋ' ଧାତୁ ।

ମୁଁ ରଖୁଛୁ — ଡକୋତାଇ ।
ତୁ ରଖ — ଡକୋଆ ।
ସେ ରଖୁ — ଡକୋଏତେ ।

(ମଞ୍ଜି) ବୁଣିବା — 'ବୁ' ଧାତୁ ।

ତୁ (ମଞ୍ଜି) ବୁଣ୍ — ବୁଡ୍! ।

ଖୋଜବା — 'ସାଇ' ଧାତୁ ।

(ମୁଁ) ଖୋଜୁଛୁ	—	ସାଇଡାଇ ।
ତୁ ଖୋଜୁଛୁ	—	ସାଇତେ ।
ମୁଁ ଖୋଜିଲି	—	ସାଇଲେ ।
ତୁ ଖୋଜ୍	—	ସା'କା ।

୫୪- ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଶାସିତ ଅନ୍ୟ କେତୋଟି ଧାତୁ

(୧) ଏ ଧାତୁମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଚିହ୍ନ 'ତେନାଇ' ପରିବର୍ତ୍ତେ 'ତେନେ' ହୁଏ :—

(ମୁଁ) ଦୌଡ଼ୁଛୁ	—	କେର୍‌ତେନେ ।
ତୁ ଦୌଡ଼୍	—	କେର୍‌ନା ।
(ମୁଁ) (ଭିତରୁ ବାହାରକୁ) ବାହାରୁଛି, ବହିର୍ଗତ ହେଉଛି, ନିଃସୃତ ହେଉଛି	—	ଡୁଂକ୍‌ତେନେ ।
ତୁ (ପଦାକୁ) ବାହାର୍	—	ଡୁଂନାଁ ।
ଦୌଡ଼ିବା	—	କେର୍ ।
(ଭିତରୁ ପଦାକୁ) ବାହାରିବା	—	ଡୁଂକ୍ ।
ସେହିପରି, ବେର୍	—	କଥା କହିବା ।
ମୁଁ କହୁଛି	—	ବେର୍‌ତେନେ ।
ତୁ କହ	—	ବେର୍ ।
କଥାକହିବା	—	ବେର୍ ।
ମରିବା	—	କୈଇ ।

(୨) ମରିବା — 'କୈଇ' ଧାତୁର ରୂପ ଅତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ରୂପରେ ଏ ଧାତୁ ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରାବଲମ୍ବୀ । ଅତୀତ ଓ ଅନୁଜ୍ଞାରେ ଭିନ୍ନ ।

(ମୁଁ) ମରୁଛି	—	କୈଇ ତେନାଇ ।
(ସେ) ମରୁଛି	—	କୈଇ ତେନେ ।

ମୁଁ ମଲ — ମେଁ କୈଇଲଂ ।
ତୁ ମଲୁ — ଅମଂ କୈଇଲଂ ।
ସେ ମଲା — ଆନ କୈଇଲେ ।
ତୁ ମର୍ — ଆନଂ କୈଇତନ୍ତେ ।

—o—

୫୫- ଧାତୁ ରୂପର ଗସ୍ଥ ସୂତ୍ର

କେତେକ ଧାତୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରୂପ ହୁଅନ୍ତି । ଏ ରୂପର ଚିହ୍ନ ୨ୟ ସୂତ୍ରର ଚିହ୍ନ ପରି, କିନ୍ତୁ କେତେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅଛି :—

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ

ଏକ ବଚନ — ଧାତୁ + ତେ ।
ବହୁ ବଚନ — ଆ + ଧାତୁ + ତେ ।

ତୁ

— ଧାତୁ + ତେ ।
— ଆ + ଧାତୁ + ତେ ।

ସେ

— ଧାତୁ + ତେ
— ଧାତୁ + ତେଜା ।

ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ

ଏକ ବଚନ — ଧାତୁ + ଲେ ।
ବହୁ ବଚନ — ଆ + ଧାତୁ + ଲେ ।

ତୁ

— ଧାତୁ + ଲେ ।
— ଆ + ଧାତୁ + ଲେ ।

ସେ

— ଧାତୁ + ଏତେ ।
— ଧାତୁ + ଲେଜ ।

<u>ଅନୁଜ୍ଞା</u> (ଆଦେଶ)

ତୁ

ଏକବଚନ — ଧାତୁ + ଆ ।
ବହୁବଚନ — ଧାତୁ + ବା ।

<u>ବିଧିଲିଙ୍</u>

ସେ

— ଧାତୁ + ଏଉ ।
— ଧାତୁ + ଏଉଜ ।

—o—

୫୬- ୩୬ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ଧାତୁରୂପର ଉଦାହରଣ

ନେବା — ଘାଂ

'ଘାଂ' ଧାତୁ

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

(ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳରେ 'ଘାଂ' 'ଘାଂକ୍' ହୁଏ ।)

ମୁଁ ନେଉଛି	—	ଘାଂକ୍ରେ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ନେଉଛୁଁ	—	ଆଘାଂକ୍ରେ ।
ତୁ ନେଉଛ	—	ଘାଂକ୍ରେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ନେଉଛ	—	ଆଘାଂକ୍ରେ ।
ସେ ନେଉଛି	—	ଘାଂକ୍ରେ ।
ସେମାନେ ନେଉଛନ୍ତି	—	ଘାଂକ୍ରେଳ ।

ଅତୀତ କାଳ

ମୁଁ ନେଲି	—	ଘାଂଲେ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ନେଲୁଁ	—	ଆଘାଂଲେ ।
ତୁ ନେଲୁ	—	ଘାଂଲେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ନେଲ	—	ଆଘାଂଲେ ।
ସେ ନେଲା	—	ଘାଂ ଏଡ ।
ସେମାନେ ନେଲେ	—	ଘାଂଲେଳ ।

ଅନୁଜ୍ଞା

ତୁ ନେ	—	ଘାଂଆ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ନିଅ	—	ଘାଂବା ।

ବିଧିଲିଙ୍

ସେ ନେଉ	—	ଘାଂଏଡ ।
ସେମାନେ ନିଅନ୍ତୁ	—	ଘାଂଏଡଳ ।

ଯିବା — ଇତ୍ । (୩ୟ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ)

(ପୂର୍ବେ ଲେଖା ହୋଇଛି ଯେ 'ଇତ୍' ଧାତୁକୁ ୨ୟ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ରୂପ କଲେ ତା ଅର୍ଥ 'ଯିବା' ନହୋଇ 'ଆସିବା' ହେବ ।)

ଇତ୍ — ଯିବା, ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ

ମୁଁ ଯାଉଛି — ଇତ୍ୱେ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଯାଉଛୁଁ — ଆଇତ୍ୱେ ।
ତୁ ଯାଉଛୁ — ଇତ୍ୱେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯାଉଛ — ଆଇତ୍ୱେ ।
ସେ ଯାଉଛି — ଇତ୍ୱେ ।
ସେମାନେ ଯାଉଛନ୍ତି — ଇତ୍ୱେଞ୍ଜ ।

ଅତୀତ କାଳ (ଅତୀତ କାଳରେ 'ଇତ୍' ହୁଏ 'ଇଲ୍')

ମୁଁ ଗଲି — ଇଲ୍ଲେ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଗଲୁଁ — ଆଇଲ୍ଲେ ।
ତୁ ଗଲୁ — ଇଲ୍ଲେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଗଲ — ଆଇଲ୍ଲେ ।
ସେ ଗଲା — ଇଏତେ ।
ସେମାନେ ଗଲେ — ଇଲ୍‌ଲେଞ୍ଜ ।

ଅନୁଜ୍ଞା

ତୁ ଯା' — ଇଆ, ଇନା ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯାଅ — ଈବା ।

ବିଧିଲିଙ୍ଗ୍

ସେ ଯାଉ — ଇଏତେ ।
ସେମାନେ ଯାଉନ୍ତୁ — ଇଏଢଞ୍ଜ ।
(ପାଣି) ବୋହିଯିବା — ପେ' ଧାତୁ

ପାଣି ବୋହିଯାଉଛି — ଡାଆପେ'ତେ
ବୋହିଗଲା — ପେ'ଲେ ।
ତୁ ବୋହିଯା — ପେ'ଲ୍ଡ ।

ଶୁଖିଯିବା — (୧) 'ଆସୁଁାତ୍' ଧାତୁ,
(୨) 'ଆସାର୍' ଧାତୁ
ପାଣି ଶୁଖିଯାଉଛି — ଡାଆ ଆସୁଁାତେ, (୧)
ଡାଆ ଆସାର୍‌ତେ (୨)
(ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଖିଗଲା)
ପାଣି ଶୁଖିଗଲା — ଡାଆ ଆସୁଁାନ୍ଲେ ।
ନଈ ଶୁଖିଗଲା — ଆ'ଲନ୍ ଆସୁଁାନ୍ଲେ ।

(ମେଘ) ବର୍ଷିବା — 'ଗୁର୍' ଧାତୁ
ମେଘ ବର୍ଷୁଛି — ଢଲୁବନ୍ ଗୁର୍‌ତେ ।

ଗଜା ହେବା — 'ମୁଜତ୍' ଧାତୁ
ଧାନ ଗଜା ହେଲା — ସେରଂ ମୁଜଞ୍ଜେ ।

ଜନ୍ତୁ ବୋବାଳ

ବାଘ ବୋବେଇବା — 'ଗୁ' ଧାତୁ
(ଡାକିବା, ଅନ୍ୟ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ରୂପ)
'ଗୁ' — ବାଘ ବୋବାଉଛି — କିନଂ ଗୁତେ ।
'ବୋକ୍' — ଭୁକିବା, — ବୋକ୍ ଧାତୁ
କୁକୁର ଭୁକୁଛି — କୋଟଡ଼୍ ତନ୍ ବୋକ୍ତେ ।
'ଓଲ୍' — (ଚଢ଼େଇ) ବୋବେଇବା, — ଓଲ୍ ଧାତୁ
ଚଢ଼େଇ ବୋବାଉଛି — ଅଁଢରେ ଓଲ୍‌ତେ ।

ପଶିବା ପ୍ରବେଶ କରିବା — 'ଗଁାକ୍' ଧାତୁ
ମୁଁ ପଶୁଛି — ମେଁ ଗଁାକ୍ତେ ।
ତୁ ପଶ୍ — ଗଁାଆଁ ।

ହଜିଯିବା — 'ସେ'' ଧାତୁ
ମୁଁ ହଜିଗଲି — ମେଁ ସେ'ଲେଇ
ତୁ ହଜିଯା — ସେ'ଏନା

ଫୁଲିବା — 'ପୁର୍‌ପୁର୍' ଧାତୁ

ମୁଁ ଫୁଲିଗଲି	—	ମେଁ ପୁର୍‌ପୁର୍‌ଲେ ।
ତୁ ଫୁଲ୍	—	ପୁର୍‌ପୁରନ୍‌ତେ ।

ଜଳିବା — ଯୁାଁମାଂ

ନିଆଁ ଜଳୁଛି	—	ଡାଗେ ଯୁାଁମାଂତେ ।

ଚଢ଼ିବା = ଡ଼ାଇ   ଚଢିବା — 'ଡ଼ାଇ' ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଚଢୁଛି	—	ମେଁ ଡ଼ାଇତେ ।
(ଆମ୍ଭେମାନେ) ଚଢୁଛୁଁ	—	ଆଡ଼ାଇତେ ।
ତୁ ଚଢୁଛୁ	—	ଆମଂ ଡ଼ାଇତେ ।
(ସେ) ଚଢୁଛି	—	ଡ଼ାଇତେ ।
(ସେମାନେ) ଚଢୁଛନ୍ତି	—	ଡ଼ାଇତେଜି ।
ତୁ ଚଢ଼୍	—	ଡ଼ାଜା ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଚଢ଼	—	ଡ଼ାଉଙ୍କା ।
ମୁଁ ଚଢ଼ିଲି	—	ଡ଼ାଇଲେ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ ଚଢ଼ିଲୁଁ	—	ଆଡ଼ାଇଲେ ।
ତୁ ଚଢ଼ିଲୁ	—	ଡ଼ାଇଲେ ।
ତୁମ୍ଭେମାନେ ଚଢ଼ିଲ	—	ଆଡ଼ାଇଲେ ।

(ଘୋଡ଼ା, ବଳଦ, ହଳ) ଅଡେଇବା ।

ଅଡ଼େଇବା — ଗଂ = ଗଂ ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଅଡ଼ୋଉଛି	—	ଗଂତେ ।
ବଳଦ ଅଡ଼ା	—	ଡାଂଣିଂ ଗଂଆଁ ।

ହଳ କରିବା = ଗ୍ରଓଁଡାଂ-ଗଂ   ହଳକର୍ —

(ସଓରା ଭାଷାରେ 'ଗୁଆଳ' ସ୍ତ୍ରୀ 'ବଳଦ'କୁ ଅଡ଼ା ।
ଗୁଆଳ = ଗ୍ରଓଁ । ବଳଦ = ଡାଂ
ଅତଏବ 'ହଳ' = ଗ୍ରଓଁଡାଂ)
= ଗ୍ରଓଁଡାଂ ଗଁଙ୍ଗଁ ।

(ହଳ) ଯୋଚିବା — 'ଗଲ୍‌ଗଲ୍' ଧାତୁ

ହଳ ଯୋଚ୍	—	ଗ୍ରଓଁଡାଂ ଗଲ୍‌ଗଲ୍‌ବା ।

ହଲ ଫିଟା	—	ଘଓଁଭା ହର୍ସେଡ଼ା ।
ଘରକୁ ଯାଆ	—	ଯୀଙ୍ଗଂ ଲନା ।
ଚଢ଼ିବା (୨)	—	ଗବାଂଗବ୍ ।

—o—

୫୭- ତୃତୀୟ ସୂତ୍ରରେ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ଧାତୁର ରୂପରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ଧାତୁରେ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ (ମୁଁ) ଏକବଚନ ସ୍ଥଳେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଅତୀତ କାଳରେ ତୃତୀୟ ସୂତ୍ର ଚିହ୍ନ '+ ଲେ' ପରିବର୍ତ୍ତେ '+ ଲେଇ' ବା '+ ଏଇ' ହୋଇଥାଏ ଓ ଅନୁଜ୍ଞା ଏକବଚନ (ତୁ ଯ୍ୱା କର୍) ରେ '+ ଆ' ଚିହ୍ନ ପରିବର୍ତ୍ତେ '+ ତମ୍' ଯୋଗ ହୁଏ ।

ଖସିବା — ଜାଲ୍ ଧାତୁ ।

ମୁଁ ଖସିଗଲି	—	ମେଁ ଜାଲ୍ଲେଇ ।
ତୁ ଖସ୍	—	ଜାଲତଂ ।

ଶୁଖିସିବା — ଆସାର୍ର

ମୁଁ ଶୁଖିଗଲି	—	ମେଁ ଆସାର୍ରେଇ ।
ତୁ ଶୁଖିଯା	—	ଆସାର୍ରତମ୍ ।

କ୍ଳାନ୍ତ ହେବା — ମାଙ୍ଗା

ମୁଁ କ୍ଳାନ୍ତହେଲି	—	ମେଁ ମାଙ୍ଗାଲେଇ ।
ତୁ କ୍ଳାନ୍ତ ହ	—	ମାଙ୍ଗାତମ୍ ।

ଭସିବା — ପାଂଡ଼ା

ମୁଁ ଭସିଲି	—	ପାଂଡ଼ାଲେଇ ।

—o—

୫୮- କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଧାତୁଙ୍କ ରୂପ

ଧାନ ଗଜା ହେଉଛି — ସେରଂ ମୁଜାଲ୍‌ଲେ ।

ଫୁଲଫୁଟିବା — ତାର୍‌ବା

ଗଛରେ ଫଳ ଫୁଟିଲା — ଆନ୍‌ନଂଲେମାଂ ତାର୍‌ବାଲେ ।

ଜିତିବା — ଜଣ୍‌ବା

ମୁଁ ଜିତିଲି — ମେଁ ଜଣ୍‌ବାଲା ।

ତୁ ଜିତିଲୁ — ଆମ୍ଂ ଜଣ୍‌ବାଲେ ।

ହାରିବା — ଆର୍‌ବା

ତୁ ହାରିଲୁ — ଆମ୍ଂ ଆର୍‌ବାଲେ ।

ହଲିବା, ଥରିବା — ଡାମ୍ବୁ

ମୁଁ ହଲୁଛି — ମେଁ ଡାମ୍ବୁଡଂ ।

ତୁ ହଲ୍ — ଆମ୍ଂ ଡାମ୍ବୁଚଂ, ଡାମ୍ବୁଚୟ ।

ଛଣ୍ଡାଇବା — (୧) ତଡ୍

(୨) ତ'ସେ'

ଜାଲ ଛଣ୍ଡାଅ — ଜାଲଂ ତଡ୍‌ଅ ।

ସେ ଛଣ୍ଡାଇଲା — ତଡେତେଁ ।

ମୁଁ ଛଣ୍ଡାଉଛି — ତ' ସେତାଙ୍ଗ ।

(ଭସିବା — ପାଂଡ଼ା)

ସେ ଭସୁଛି — ପାଂଡାତ ।

(ନଈ) ଶୁଖିବା — ଉଣ୍ଡାଁ

ନଈ ଶୁଖୁଛି — ଆଲେ ଉଣ୍ଡାଁଇତ ।

—o—

୫୯- କ୍ରିୟା ପଦରେ 'ନାହିଁ' ଅର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ।

ସୂତ୍ର ୧ — 'ନାହିଁ' ଅର୍ଥ ବୁଝାଇଲେ ଧାତୁରୂପ ବେଳେ ଧାତୁ ଆଗରେ 'ଆ' ଯୋଡ଼ାହୁଏ, ଉଚ୍ଚାରଣବେଳେ ସେଠି ଟିକେ ଅଟକିଯିବାକୁ ପଡ଼େ, ତାର ଚିହ୍ନ ଉପରେ "," କମା ଚିହ୍ନ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଧାତୁ ରୂପରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥାଏ ।

ଉଦାହରଣ :—

ମୁଁ କରୁଛି — (୧) ମେଁ ରୁପ୍‌ତାଇ ।
(୨) ମେଁ ସବ୍‌କାତାଇ ।

ମୁଁ କରୁନାହିଁ — (୧) ମେଁ ଆ'ରୁକାଇ ।
(୨) ମେଁ ଆ'ସବ୍‌କାଇ ।

ଆମେ କରୁଛୁଁ — (୧) ମଲେଁ ଆରୁପ୍‌ତାଇ ।
(୨) ମଲେଁ ଆସବ୍‌କାତାଇ ।

ଆମେ କରୁନାହୁଁ — (୧) ମଲେଁ ଆ'ରୁଦାଇ ।
(୨) ମଲେଁ ଆ'ସବ୍‌କାଇଆଇ ।

ମୁଁ କଲି — ମେଁ ରୁବ୍‌ଲାଇ ।
ମୁଁ କଲି ନାହିଁ — ମେଁ ଆ'ରୁବ୍‌ଲାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ କଲୁଁ — ମେଲେ ଆରୁବ୍'ଲାଇ ।
ଆମ୍ଭେମାନେ କଲୁ ନାହିଁ — ମଲେ ଆ'ରୁବ୍‌ଲାଇ ।
ମୁଁ ଖାଉଛି — ମେଁ ଗାଗାତେନାଇ ।
ମୁଁ ଖାଉନାହିଁ — ମେଁ ଆ'ଗାଗାତେନାଇ ।
ସେ ଖାଉଛି — ଆନ ଗାଗାତେନେ ।
ସେ ଖାଉନାହିଁ — ଆନ ଆ'ଗାଗାନେ ।
ସେ ବସୁଛି — ଆନ ଗବ୍‌ତେ ।
ସେ ବସୁନାହିଁ — ଆନ ଆ'ଗବନ୍ ।
ମୁଁ ଦେଖୁଛି — ମେଁ ଗୀତ୍ତାଇ ।
ମୁଁ ଦେଖୁନାହିଁ — ମେଁ ଆ'ଗ୍‌ଜାଇ ।
ଆମେ ଦେଖୁଛୁଁ — ମଲେଁ ଆଗୀତ୍ତାଇ ।
(ଆମେ) ଦେଖୁନାହୁଁ — ଆ'ଗ୍‌ଜାଇ ।
ସେ ଦେଖୁଛି — ଆନ ଗିତ୍ତେ ।

(ସେ) ଦେଖୁନାହିଁ — ଆ’ଚ୍‌ଜେ ।
ସେମାନେ ଦେଖୁଛନ୍ତି — ଗିଡେକ ।
(ସେମାନେ) ଦେଖୁନାହାନ୍ତି — ଆ’ଗ୍‌ଜେକ ।
ମୁଁ ଯାଉଛୁ — ମେଁ ଇଭେ ।
ମୁଁ ଯାଉ ନାହିଁ — ମେଁ ଆ’ଏ ।
ମୁଁ ଗଲି — ମେଁ ଇଲ୍ଲେ ।
ମୁଁ ଗଲି ନାହିଁ — ମେଁ ଆ’ସୁପ୍ ।

(ସେ) ଗଲା — ଇଏଟେଁ ।
(ସେ) ଗଲା ନାହିଁ — (ଆନିଂ) ଆସୁପ୍ ।
ମୁଁ ଆସୁଛି — ମେଁ ଇଓ୍ୱାଇ ।
ମୁଁ ଆସୁନାହିଁ — ମେଁ ଆ’ସ୍ୱାଇ ।
ସେ ଆସୁଛି — ଆନି ଇଓ୍ୱାଇ ।
ସେ ଆସୁନାହିଁ — ଆନି ଆ’ସ୍ୱାଇ ।
ତୁ ଆସିବୁ — ଆମ୍ଂ ଇଓ୍ୱାଇ ।
ତୁ ଆସିବୁ ନାହିଁ । — ଆମ୍ଂ ଆ’ସ୍ୱାଇ ।
ମୁଁ ଆସିଲି — ମେଁ ଇଲ୍ଲାଇ ।
ମୁଁ ଆସିଲି ନାହିଁ — ମେଁ ଆ’ଇଲ୍ଲାଇ ।
ସେ ଆସିଲା — ଆନି ଇସ୍ୱାଇଟେଁ ।
ସେ ଆସିଲା ନାହିଁ — ଆନି ଆ’ଇସ୍ୱାଟେଁ ।

—o—

୭୦- ନିଷେଧାର୍ଥରେ ଅନୁଜ୍ଞା

(ଯଥା :— କର ନାହିଁ, ଯା ନାହିଁ, ଇତ୍ୟାଦି)

ନିଷେଧାର୍ଥରେ ଅନୁଜ୍ଞାରେ ଏକବଚନରେ ଧାତୁଶେଷରେ 'ଇଂ' ଯୋଗ ହୁଏ, ଏକବଚନରେ ଧାତୁ ଅଗରେ 'ଆ' ଓ ପଛରେ 'ଗ୍ରଁ' ଯୋଗ ହେବ ।

ଉଦାହରଣ :—

ତୁ କର ନାହିଁ	—	ତୁକ୍ରଗ୍ରଁ ।
ତୁମେମାନେ କର ନାହିଁ	—	ଆତୁକ୍ରଗ୍ରଁ ।
ତୁ ଦେଖ୍ ନାହିଁ	—	ଗୋଗ୍ରଁ ।
ତୁମେମାନେ ଦେଖ ନାହିଁ	—	ଆଗିଗ୍ରଁ ।
ତୁ ଯାଅ ନାହିଁ	—	ଇଗ୍ରଁ ।
କହ ନାହିଁ	—	ପାଂଗ୍ରଁ ।
ଦେ' ନାହିଁ	—	ଦ'ଗ୍ରଁ ।
ଶୁଣ୍ ନାହିଁ	—	ଆଣ୍ଡାଂଗ୍ରଁ ଇତ୍ୟାଦି ।

—o—

୭୯- ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ।

'ଖାଇକରି', 'ଆସିକରି', 'ବସିକରି' ଆଦି ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ବୁଝାଇବାକୁ ମୂଳ ଧାତୁ ଶେଷରେ 'ଲେ' ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :

ଖାଇକରି	—	ଗାଗାଲେ ।
ପଢିକରି	—	ଲାଂଲେ ।
ବସିକରି	—	ଗବ୍ଲେ ।
ଚଢିକରି	—	ଗବାବଂଗବ୍ଲେ, ଇତ୍ୟାଦି ।

—o—

୭୨- ହେତୁ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ

'ଦେଖିବାକୁ', 'ଖାଇବାକୁ', 'ମାଣବାକୁ', 'ରାନ୍ଧବାକୁ', ଆଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝାଉଥିବା କ୍ରିୟାପଦ ଗଢ଼ିବା ସକାଶେ ମୂଳ ଧାତୁ ଆଗରେ 'ଆ' ଯୋଡ଼ା ହୁଏ ଓ ମୂଳ ଧାତୁ ପଛରେ 'ବଂ' 'ବେଂ' ବା 'ବେଁ' ବା 'ବଁ' ଯୋଡ଼ା ହୁଏ ।

ଉଦାହରଣ :—

କରବାକୁ	—	ଆରୁବ୍‌ବେ, ଆସବ୍‌ଜାବେ ।
ଦେଖିବାକୁ	—	ଆଗିବେଁ ।
ମରବାକୁ	—	ଆକୈନବେଁ ।
ଘୁଞ୍ଚବାକୁ	—	ଆଉଣ୍ଡ୍ରେଂବେଁ ।
ଠିଆହେବାକୁ	—	ଆଡିନାବେଁ ।
ହସିବାକୁ	—	ଆମନାଂବେଁ ।
ନାଚବାକୁ	—	ଆଡାଂକ୍‌ସେଂକ୍‌ବେଁ ।
ଗୀତବୋଲିବାକୁ	—	ଆଙ୍କଂଙ୍ଗଂ ।
ନେବାକୁ	—	ଆପାଂବେଂ ।
ରଖିବାକୁ	—	ଆଡାକେନ୍ଦଂ ।
ଖାଇବାକୁ	—	'ଆଗାବଁ' ।
ଧରବାକୁ	—	ଆସ୍ଥାମ୍‌ବେଁ ।
ବସିବାକୁ	—	ଆଗବ୍‌ବେଁ ।
ଘୋଡ଼ାଫେରବାକୁ	—	ଆମୋଡ଼ାନାବେଁ ।
କାନ୍ଧବାକୁ	—	ଆଏଡ଼ାନାବେଁ ।
ଦେବାକୁ	—	ଆଠୈବିଂ ।
ପାଇବାକୁ	—	ଆସୁଁଂବେ ।

—o—

୭୩- 'ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ' ଅର୍ଥ ସୂଚଯୁକ କ୍ରିୟା—

'ପାଇଁ' ଗଳାଣେ '+ 'ସାଇଁ' ।

'ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ' ଅର୍ଥରେ ଧାତୁର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଚନ କାଳ ପୁରୁଷ ଅନୁଯାୟୀ ରୂପ ଶେଷରେ ଏଁ 'ସାଇଁ' ଲଗିଥାଏ ।

ମୁଁ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ — ମେଁ ଅଛୋତ୍ରାଁ ଏଁ ସାଇଁ ।
ସେ ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ — ମେଁ ଆଛେନ୍ଦେ ସାଇଁ ।

—o—

୭୪- ଯଦ ସୂଚଯୁକ କ୍ରିୟା-

ନାହିଁ ଅର୍ଥରେ କ୍ରିୟା + ଂ ଡେଂ ।

'ଯଦ', 'ଯଦ୍ୟପି' ଅର୍ଥରେ ଧାତୁର ଅତୀତ କାଳର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷ ଓ ବଚନ ଅନୁସାରେ ରୂପ ହେଲା ପରେ ତାହା ଶେଷରେ ଅନୁସ୍ୱାର ଓ ତାପରେ 'ଡେଂ' ଯୋଗ ହୁଏ ।

ଯଦ ମୁଁ ଯିବ — ମେଁ ଇଙ୍ଗେଂଙ୍ଗେଂ ।
ଯଦ ତୁ ଯିବୁ — ଆମ୍ଂ ଇଙ୍ଗେଂଡେଂ ।
ଯଦ ସେ ଯିବ — ଆନ ଡାଏତେଂଡେଂ ।

—o—

୭୫- କଥୋପକଥନ

ଜଙ୍ଗଲ ହଣା, ଗୋରୁ ମରା

ଗୋଟିଏ ଗଛ ଲଗାଇବା କ କଷ୍ଟ — ଅଦଇ ଆର୍‌ରା ଆଗୁବଂ ଇଡନାକଷ୍ଟେ ।

ଗଛଟିଏ ବଢ଼ିବାକୁ ୩୦ ବର୍ଷ ଲାଗେ — ଅଃସାନା ଅ ମାରଂବ ବଙ୍କୋଡ଼୍ ଟାଲ୍‌ଜ
ମିନ୍ୟମ୍ ଡେଡେ ।

ତାକୁ ହାଣିବାକୁ ଲଗେ କ୍ଷଣେ — ଅନାଂ ଇଲସିଙ୍କି ବାସ୍ସାଗି ଲର୍ଙ୍ଗିତାଇ ।

ସେମାନେ ତୁମପରି କେତେ ଲୋକ
ଦେଖିଛନ୍ତି — କାନାଂ ଡିଆଂ ଆର୍‌ରା ଆମ୍ବିଂ ଆଇଲ୍ଲେ
ଅମ୍ମେନେଂଅନ୍ ଡିଆଂ ଗି'ଲ୍ଲେବଞ୍ଜି ।

ସେମାନଙ୍କୁ ତୁମେ ହାଣୁଛ, ପୋଡ଼ୁଛ — ଜ୍ଞାସଞ୍ଜି ଅମ୍ବିଂ ଆଇଡେ ଆସଇଡେ ।

ସେମାନେ ତୁମକୁ ଅଭିଶାପ ଦେବେ — ଆନାଞ୍ଜି ଆମ୍ବି ଶାପ୍ୟ ତବମ୍‌ଜ ।

ସେଇ ଅଭିଶାପରେ ଜାଣ କନ୍ଧ ଓ ସଓରା
ଗରିବ — ହ୍ନା ଶାପେ୍ୟାଳଂ ସଓରା କର୍ଙ୍କିରେନ୍
(କନ୍ଧ) ଡୋଲାଇ (ଗରିବ)

ତୁମେ ଗଛକୁ ପୋଷିଲେ
ଗଛ ତୁମକୁ ପୋଷିବ — ଆମ୍ବିଂ ଆର୍‌ରାଂ ଆ ପୋଷିଲେଣ୍ଡେ
ଆର୍‌ରା ଆମ୍ବିଂ ପୋଷିବନ୍ତ ।

ଗଛ ମାରି ତୁମେ ପାପ କରୁଛ — ଆର୍‌ରାଁ କୈଇଲେ ଆମ୍ମେ
ପାପା ଆତୁପ୍ତେ ।

ସେହିପରି, ପୋଢ ମାରି ତୁମେ ପାପ
କରୁଛ — ଏଡେଗାମ୍ , ବଂଡେଲ୍ ଆ ଗୁଅବ୍‌ଲେ
ପାପା ଆତୁପ୍ତେ ।

ପୋଢ ମଣିଷର କେତେ ଉପକାର କରେ — ବଂଡେଲନ୍ ମଣ୍ଡ୍ରା ଡିଆନ୍ ଆ
ଉପକାର୍ ଆମ୍ମେଡେ ।

ହଳ କରେ, ଦୁଧ ଦିଏ, ଗାଡ଼ି ଟାଣେ,
ତା ଗୋବର ଖତ ହୁଏ — ସଓଂତଂ ଡେଡେ, ଆଡ଼ବନ୍ ଡିଡେ,
ଶଗଡାଂ ଡିଡେ, ଆ ସୋଂଡାଁଅଁନ୍
ସାର୍‌ମନ୍ ଡେଡେ ।

ତୁମେ ତାକୁ ମାରୁଛ, ତୁମର ପାପ ହେଉଛି — ଆମ୍ବି ଆଇଞ୍ଜି ଆତୁ ଅପ୍‌ଡେ, ଆମ୍ବି
ପାପ ଡେଡବ ।

ଜଙ୍ଗଲ ହଣା ବନ୍ଦ କର	—	ଗାଡ଼ାଂ ଆଇବ ଡ୍ରେଂନେବା ।
ଗୋରୁ ମର ବନ୍ଦ କର	—	ଡାଣିଂ ଆରୁଅଙ୍କି ଡ୍ରେଂନେବା ।

ମଦ ନିଶା

ଆଚ୍ଛା ଭାଇ, ତୁମ ଗାଁରେ ସଲପ ଗଛ ଅଛି ?	—	ଏ ବୋୟାଂ, ଗର୍ଜାଂଲଂବେ ସୁସ ଲ୍ନବନ୍ ଡକୋପ ?
ହଁ ଅଛି	—	ଆଓ, ଡକୋ ।
ତୁମେ ଦିନକୁ ୩ ଥର ସଲପ ପିଅ କି ?	—	ଆମ୍ନିଂ ବୋ’ ଡିନାଇ ସ୍ବାଗିଡ଼ଂଅର୍ ସୁସାଲ୍ ଆଗାଡପ ?
ହଁ ପିଉଁ	—	ଆଓ, ଅଗାଡାଇ ।
ତୁମେ ସଲପ ପିଇ ନିଶାରେ ଗଡ଼ୁଥିବ	—	ଆମ୍ନି ସୁସାଲଂ ଗାଲେ ନିଶାଲେଂ ଆଗାଡ଼ୁକ୍ରେନେ ।
କ୍ୟାମ କଏ କରିବ ?	—	ବାର୍‌ଇଁ । ବୋଢଁ ତୁପ୍ରେ ?
ତୁମେ ମଦ ଖାଇଲେ ମରା ପିଟା କି ହୁଅ	—	ଆମ୍ନି ଆଲ ଆଗାଲେଣ୍ଡେ ଆଲ୍‌ଡେନ୍ (ପିଟା) ସେଡ଼ି ଡେଡେଇଁ ।
ଏତେ ମଦ ପିଇବା ଭାରି ଖରାପ	—	ଡିସ୍ନେଁ ଆଲଁ ଆଗାଡବିଁ ଡାଲାଢ ।
ତୁମ ଗାଁରେ ମଦ ରନ୍ଧା ହୁଏ	—	ଗର୍ଜାଂବଂ ଆଲାଂ ଡିଂଡେଜ ପ ?
ନା ଆମ୍ଭେ ମଦ ରାନ୍ଧୁ ନାହିଁ	—	ଛଜା, ମଣ୍ଡେ ଆଲା ଅଡି ଂଅାଁଇ ।
ତୁମ ଗାଁ ଘରପାଖେ ମହୁଲଗଛ ଅଛି କି ?	—	ଗର୍ଜାଂବଂ ଉର୍ଡ଼ି ନାମନାଂ ଆଲା ନବାନ୍ ଡକୋ ଘ ?
ହଁ, ମହୁଲ ଗଛ ବେଶି ଅଛି	—	ଅଓ, ଅବା ନବନ୍ ଅଲାଡମ୍ ଡକୋ ।
ମହୁଲକୁ କଣ କର ?	—	ଅବାଁ ଇଡଂ ଅଗୁଟେ ?
ଆମେ ମହୁଲକୁ ଖାଉଁ	—	ମଣ୍ଡେଂ ଆଦ୍‌ଡାଁ ଆଜୁଂଡାଇ ।
ମୁଁ ପଚାରୁଛି ମହୁଲ ମଦ ଖାଅ କି ନାହିଁ	—	ନେଁ ଓପୁଂଡନ୍ନାଂ ଅବାସାଲଂ ଆଗାଡୋଡ଼ି ଇଜା ?
ତୁମେ ହସୁଛ ଯେ	—	ଅମ୍ନି ଆମାଂଡେ ଯେ ?
ଖାଇବାଟାକୁ ନାହିଁ କଲେ କଣ ହେବ ?	—	ଆଗାଡବ’ ଅଢ ଇଞ୍ଜା ଗାମ୍‌ଲେବଣ୍ଡିଁ ଇଢଡେଡେ ?

ଅଧିକାରୀ ଲୋକଙ୍କ ପାଖେ ଲୁଚେଇବା
ଭଲ ନୁହେଁ — ଆଧିକାରିଁକ ଆମ୍ବା ଅସୋତବେଃ ଡ'ଲଢ ।

ତୁମେ ତ ସବୁ ଜାଣିଛ — ଅମ୍ଃିଁ ତ ସର୍ଚ୍ଚିଁ ଜ'ଣା ।

ଲୁଚେଇଲେ ତୁମେ କଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? — ଆସୋଲେଃଣ୍ତେ ଆମ୍ଃିଁ ଇଉ ବିଶ୍ୱାସ ଆଗିତ୍ତେ ପ ?

ହଁ ଆମେ ମଦ ରାନ୍ଧୁ — ଅଓ, ମନ୍ଲେଁ ଅଲଂ ଆଡିକ୍ସା'ଇ ।

ରନ୍ଧା ମଦ ନହେଲେ ଆମ ଦେବତା
ଅନ୍ୟମଦ ପିଇବ ନାହିଁ — ଡିଂଡିଂ ସାଲ୍ ଇକ୍କେଡେଂ ସନୁମ୍ଲେ ବନା ଅଲ ଆ'ଗ୍ରାଏ ।

ଦୋକାନ ମଦରେ ବେଶି ପାଣି — ଦୁକାଣ ଅଲ ଆଲିଡିମ୍ ଡାଆ ।

ରନ୍ଧା ମହୁଲ ମଦ ଖୁବ୍ ଟାଣ — ଡିଂନା ଅବା ସାଲଂ ଆଗାଡ଼ା ଅତଗି ।

କାହିଁକି ମଦ ରାନ୍ଧ ? — ଇଆଣ୍ଡୋ ଆଲଂ ଆଡି'କ୍ତେ ?

ତୁମେ କେମିତି ବୃଦ୍ଧା ପିଅ ? — ଅମ୍ଃି ସ୍ୱାଙ୍ଗାମ୍ କାଙ୍ଗ ଆଗାତେ ?

ଦେଖ, ମଦ ନିଶାଥିଲେ ଲୋକ ଅନ୍ଧ
ହୋଇଯାଏ — ଗୀଙ୍ଗା, ଆଲଂ ଆ ନିଶ୍ ଡକୋଲେଂଏଂ (ବା ଅଲଂ ତା'ଡାଇ ଲସ୍ୱେଣ୍ଡେ) ମଣ୍ଡା ବଣାତାଇ ।

ତାର ହିତାହିତଜ୍ଞାନ (ଅର୍ଥାତ୍ 'ଚେତା')
ରହେନାହିଁ — ଆନ୍ନ ଆ' ସେଓ୍ୱା ଆ ଡାକୋଏ ।

ମଦନିଶାରେ ସେ ସବୁ ପାପ କାମ
କରିପାରେ — ଆଲଂ ଆ ତାଡ଼ାଇଲଂ ସାବିଁ ପାପା ସବ୍‌କାତେ ।

ମଦ ନିଶାରେ ସ୍ୱାମୀ ଆପଣା ସ୍ତ୍ରୀର ଜୀବନ
ନେଇପାରେ — ଆଲଂ ଆତାଡାଇଲଂ ତନଂବା ଆଡ଼କ୍କାଁ ଆପଡାର୍ (ପ୍ରାଣ) ସେ'ଏତ୍ତେ ।

ମଦ ନିଶାରେ ବାପ ପୁଅକୁ ବି ହତ୍ୟା କରେ— ଆଲଂ ଆତାଡାଇଲଂ ଜିଆ ଆଓନନ୍ ଇ' ସେତ୍ତେ ।

ମଦ ଟିକିଏ ପିଇବା ପାଇଁ ତୁମେ ଶୁଣ୍ଡି
ପାଖେ ଭୂମି ବନ୍ଧା ରଖିବ — ଆଲଂ ଆଜିତା ଆଗାବନ୍ ଆସଲିଁ ଶୁଣ୍ଡିନା ଆମ୍ବା ଲବବିଁ ଆବାଣ୍ଡାଲେ ।

ତୁମ ବାପ ଅଜାମାନେ ମଦ ପିଉଥିଲେ ବୋଲି
ସବୁ ଜମି ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଚାଲିଗଲା — ଓ୍ୱାବଂ ଯୋଯୋବଂ ଅଃଲଂ ଆଗାଲେଁ ଅଯନ୍ ସର୍କିଁ ଲେବ ଆସିଲଂଅନ୍ଜ ଜରେଡ ।

ତୁମେ ଯଦି ସେହିପରି ମଦ ପିଇବ ତେବେ
ତୁମେ ନାଶ ଯିବ — ଆମ୍ମେ ଯଦି ଏତେଗାମ୍ ଅଲଂ ଆଗାଆତେ ସାଲଡ (ତେବେ) ଆମ୍ନିଁ ନାଶତେତେବଁ ।

—o—

ଗାଁ ଭଲମନ୍ଦ ବିଷୟରେ କଥାଭାଷା

ତୁମ ଅଞ୍ଚଳେ ବର୍ଷା କେମିତି ? — ମୁମ୍ବାବଂ ଗନୁର ସ୍ୱାଙ୍ଗାମ୍ ?
ଅନ୍ୟବର୍ଷଠୁଁ ଏବର୍ଷ କମ ବର୍ଷା ଥିଲା — ମିଲୁ୍ୟମନ୍ ଅନଲେଂ ଲଆମିନ୍ୟମ୍ । ଅସୌଁ ଗାନୁର୍ ଡକୋ ।
ଗତମାସରେ ବର୍ଷା ହୋଇନାହିଁ — ଅସେଲଂ ଅଙ୍ଗାଛା ଗାନୁରନ୍ ଅଗୁର୍ବେବ୍ ।
ଭୂମି ଶୁଖିଗଲା — ଲବଂ ଆସାର୍‌ରେ ।
ରୁଆ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ — ଘୁମ୍ବନ୍ ଆଗାତେଲନ୍ !
ଧାନଗଛ ହଳଦିଆ ପଡ଼ିଗଲା — ଟଟର୍ବେ ଆନ୍ଦବ୍ ଜେ଼ ଲେ ।
ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେବ — ସର୍କିମଣ୍ଡା ଓଗାଲିଜ କାନ୍ନାର୍‌ତେ ।
ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେଲେ ଲୋକ ମରିବେ — କାନ୍ନା'ର୍ ରେଣ୍ତେ ମଣ୍ଡାଁ କୈବେଜ୍ ।
ତାପରେ କଣ ହେଲା ? — ନ୍ୟାସଲେଁ ଇଡ଼ ତେଲେ ?
ଏବେ ବର୍ଷା ହେଉଛି କି ? — ଲମି ଗୁର୍‌ତେ ପ ?
ଗତମାସ ଆରମ୍ଭରେ ଝାଣଖର୍ ହୋଇଥିଲା — ଆସେଲ ଅଙ୍ଗାଛ ଆମୁଡ଼ା କର୍‌ଚାଁ (ଝାଣ) ତାଗାଲେ ।
ଗତମାସ ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ବର୍ଷା
ଆରମ୍ଭ ହେଲା — ଅସେଲ ଅଙ୍ଗାଛ ଯୋ'ଲୁ ଗନୁରନ୍ ଆ ଗୁର୍ବିଂ ଅରମ୍ଭତେଲେ ।
ସେଦିନଠୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଷା ହେଉଛି — କଂ୍ରା ଜନସାଲୁଁ ଲମିଂତା ଗାନୁରନ୍ ଗୁଡ଼ୈ ।

ସବୁଆଡେ ଖରା ବର୍ଷା — ସିର୍ଜିଁ ଆମନ୍‌ କର୍ସଂ (ଅଧିକ) ଗୁଣ୍ଡେ ।

ରୁଅ ରୋଇ ସରିଲଣି — ଗ୍ୟସରନ୍ ଆଜ୍ଞି' ଲେନଂ ।

ବେଶୀ ବର୍ଷା ହେଲେ ବିପଦ — ଅଲ୍ଲଡମ୍ ଗୁର୍‌ରେଣ୍ଡେ ବିପତ୍ତି ଆଡୋଡା'ଇ ।

କାରଣ ଗଛରେ ପୋକ ଲଗିବ — ସ୍ୟାଣ୍ଡ୍ରେଗାମ୍‌ଲେ-ବଣ୍ଡେ ଅନବ୍‌ଲଂଅନ୍ ବୋବୋ'ଡେ ।

ବେଶୀ ମେଘ ହେଲେ ଗଛ ବଢ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ — ଆଲ୍ଲଡମ୍ ଗୁର୍‌ରେଣ୍ଡେ ଅନବନ୍ ଆ ମାର୍ଗିଁ ଙ୍ଗେଁ ।

ଯାହାହେଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଭୟ ନାହିଁ — ସ୍ୟାଣ୍ଡ୍ରେଦ ଲମି ବାସିଁ (ଆଉ) ବାଂତୋଂଡ ।

ଏ ବର୍ଷ ଭଲ ଫସଲ ହେବ — ଲ'ମିନ୍ୟୁଂ ଡୋଲଡମ୍ ପାଚେଡ ।
ଆର ବର୍ଷ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହେବ — ମିନ୍ୟୁମନ୍ ବାଘ ସରଡ ।
ଅମ ଗାଁରେ ଧାନ ମିଳୁ ନାହିଁ --- ଗର୍ଜାଂଲେ ସର୍‌ବେ ଆସ୍ୟାଂବ ।
ଚାଉଳ ଦୋକାନ ଲୋଡ଼ା ଅଛୁ — ଗେଙ୍ଗୋ ଆ ଦୁକାନା ଲୋଡ଼ା ।
କିନ୍ତୁ ଚାଉଳ କିଣିବାକୁ ପଇସା ନାହିଁ --- ମାନ୍ ଗେଙ୍ଗୋଁ ଆଁସୁଁ ନ ପଇସାଡ ।

ସରକାରଠୁ ଆମେ କିଛି ଧାନ ଋଣ ନେଉଛୁଁ — ସରକାରଁ ଆମ୍ବା ମଲ୍ଲେ ଡିଆଁ ସର ଋଡାଂ ଆପାଂଲେ ।

ସବୁବର୍ଷ ସାହୁକାରଠୁଁ ନେଉଥିଲୁଁ — ସର୍ଜି ମିନ୍ୟୁନ୍ ସାହୁ ମାର୍‌ରଆନ୍ ଅମୃସଲେ ଆପାଂଲେ ।

ସାହୁକାର ପୁଟି କେ ପୁଟି ଏ କଳନ୍ତର ନିଏ — ସାହୁମାର୍‌ରନ୍ ବ'ପୁଡ୍ଡିଲ'ଅଁନ୍ ବ'ପୁଡ୍ଡି ଅଲ ପାଂଙ୍ଗ୍ରେ ।

ସରକାର ଘର ପୁଟି କେ ପାଞ୍ଚମାଣ କଳନ୍ତର ନେବେ — ସରକାର ସିଂଅନ୍ ବ'ପୁଡ୍ଡି ମ'ଇମାଡି ଆଲ୍ଲଂ ପାଂଙ୍ଗ୍ରେଜି ।

ଆମ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ଋଣ ଟଂଙ୍କା ଦରକାର — ଗର୍ଜାଂଲ ମଣ୍ଡ୍ରାଜି ଲେବ୍ରୁଂ ଆଋଡ଼ା ଆଡେଲବ୍ବ ।

ପିଟିସନ୍ ଲେଖାଇଲୁଁ — ପିଟିସନ ଅଟେଂଲଇ ।

ଲେଖିବା ଲୋକ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠିପତ୍ରକୁ
କେତେ ନେଲ ? — ଆଇତିଠନାମଣ୍ଡ୍ର । ଅଙ୍ଗତା ପିଠିପନ୍ ତିଆଁ ଧାଙ୍ଗିଠ ?

ସେ ଦୁଇଟଙ୍କା ଲେଖା ନେଲ — ଦା'ଗୁଭଂକା ଲେକୈ ପାଂ୍ଠ ।

ପାଞ୍ଚମାସ 'ହେଲ ପଠାଇଲୁଣି — ମନ୍‌ଲଇ ଅଙ୍ଗାଇ ତେଲେ ଆ' ପାଙ୍ଗାଇ ।

ସରକାର ଘରଠୁଁ ଉତ୍ତର ଆଇଲା ନାହିଁ — ସରକାର ସିଁସେଲେ ନେଣ୍ଡୀ ଆଂସ୍ବାଂଲ୍ଞ ।

ଋଣ କଣ କଣବ ? — ଋଡ଼ାଂ ଇଡ଼ ଅବାଂଡ଼'ରେ ?

ଋଣ ମିଳିଲେ ଦୁଇଲେ ଲେଖା ବଳଦ
କଣିବୁଁ — ଋଡ଼ାଂ ଆସ୍ବାଂଲଏଣ୍ଡେ ତମ୍ବଗଂ ଟାଂଣିଅନ୍ ଆଁଙ୍ଗ୍ରାଇ ।

ତୁମଠୁଁ କେହି ଲାଞ୍ଚ ନେଲେ କ ? — ମୁଂବାବନ୍ ସାଲୁଂ ମନାଜା ଲଂଚ ପାଂଲେଜ ପ ?

ନାହିଁ — ଇଙ୍କ୍ ।

ତୁମ ଗାଁ ଲୋକେ ପାଣି କୋଉଠୁ ପିଉଛ — ଗର୍ଜାଂବ ଆ ମାନ୍‌ସ୍ ଡ଼ାଁଆଂ ଡ଼ଅନ୍ ସାଲୁଂ ଅଗାତେ

ପାଣି ଅମେ ନାଳରୁ ଆଣୁ — ଡ଼ାଁ । ମାନ୍‌ଲେ କଡ଼ାକ୍‌ସାଲୁଂ ଆ'ଗାନ୍‌ଡ଼ାଇ ।

ନାଳରେ ବର୍ଷଯାକ ପାଣିଥାଏ — କଡ଼ା କଇନ୍ ଦ ମିଙ୍କ୍ରାନ୍‌ସାନ୍ଂ ଡ଼ାଁ ଡ଼ାକୁ ପ ?

ନା, ନଥାଏ, ଖରାଦିନେ ଶୁଖିଯାଏ — ଇଙ୍କା,- ଅଡ଼ାକୁ, ଡ଼ାନାଙ୍ଂ ଅଯ୍ଡ଼ ।

ସେଉଠୁ କଣ କର ? — ସାଲ୍ଡ ଇଡନ୍ ଆମ୍ବେନେ ?

ନାଲରେ ଗାଆ ଖୋଳୁଁ — ଜୋଡ଼ାଲ୍ଂ ଗୁଗୁଡ଼ୁଁ । ଅଡ଼ୁଡ଼ାଲ୍ ।

କୂଅ ଦରକାର କ ? — କୁଆଁ ଲୁଡ଼ା ପ ?

ଏ କଥା ପଗ୍ଭୁଚ୍ଛ ? ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର — କାନ ଆ ବର୍ଣ୍ଣା ଅଭ୍ପୁଂଡନେ ? ଅବଶ୍ୟ ଲୁଡ଼ା ।

ଖରାପ ପାଣି ପିଇବାରୁ ରୋଗହୁଏ — ଜାଙ୍ଗାଲିଡ଼ାଁ । ଆଗାଡାବଁ ଲୁଗାଡାଇ ।

ହଇଜା ତ ପାଣିରୁହିଁ ହୁଏ — ମରଡ଼ାଡ ଡ଼ା ଲାଁନ୍‌ସାଲୁଂ ଡେଡେ ।

ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ତୁମ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବ — ଅଚ୍ଛା, ନେଏଁ ଗର୍ଜାଂବାଂ ଇଡେ ।

ଦେଖି ଅସିଲା ପରେ କୁଅ ଦେବ — ଗିଲେ ଅଙ୍କର୍ତାଏଁ ଆ ଢ଼ତାରୁ
କୁଆଁ ଓର୍ତୋଡ଼ଂ ।

ତୁମର କେତୋଟି ପିଲା ? — ଆମାନ୍ ଡ଼ସୁଁା ଅଂନ୍ନାମ୍ ?

ଅଠଟି — ତାମ୍ଜ ।

କେତେ ପୁଅ କେତେ ଝିଅ ? — ଡିସୁଁା ଅଙ୍ଗେର୍ଅଂନ୍ ଡିସୁଁା
ଅଦ୍ଗୁଲଅଂନ୍ ?

ସାତଟିଅ ଏକ ପୁଅ — ଗୁଲ୍ଜ ଆନ୍ଗୁଲ ଅଂନ୍ ଆବଇ
ଅନ୍ଗେର୍ ଅଂନ୍ ।

ପୁଅଟି କେତେ ? — ଅନ୍ଗେର୍ ଅନ୍ନାମ୍ ତାକଂ ! ?

ଗୋଟେ ଅଡ଼ୋଉଛି — ତାଂନ୍ୟୁଁା ଗ୍ଅନ୍ରେ ।

ତୁମ ପିଲାକୁ କାହିଁକି ପାଠ ପଢ଼ାଉ ନାହିଁ — ପାସିବିଁ ସ୍ୟାଣ୍ଡ୍ର କାମ୍ବଲାନ୍ ଅସୁଁାଏ ?

ପିଲା ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଘର କାମ କରିବାକୁ
ଲୋକ ନାହାନ୍ତି — ପାସିନାଅନ୍ କାମ୍ବଲାନ୍ ୟୁଁା କେଡଂଡେନ୍
ସିଂଅନ୍ ଆବାର୍ ଆରୁବଂ ମାନ୍ଗ୍ଡ ।

ପିଲା କନ୍ଦା, ମୂଳ, ଖୋଳି ଆଣନ୍ତି — ଘାସିଯାଅନ୍ ଗ'ନାଇ ଜ ସାଇଲେ
ପାଆନ୍ତାଇ ।

ଗୋଟେ ଜଗନ୍ତି — ତାଂନ୍ୟାନ୍ ଗୁବ୍ରେ ।

କାଠ ଭାଙ୍ଗି ଆଣନ୍ତି — ଅଙ୍ଗାଲନ୍ ଆଲ୍ ପାଂତାଜ ।

ଆମେ କାଠ ବୋହି ବିକି ନେଉ — ମାନ୍ଲେ ଅଙ୍ଗାଲନ୍ ଢଂଲେ
ଅଡଂବ ଆପାଂନ୍ରେ ।

କାଠ ବିକିଲେ ଯାହା ପଇସା ମିଳେ — ଅଙ୍ଗାଲନ୍ ଡର୍ଲେ ବଣ୍ଡ୍ରେ ଡିସୁଁାଂ
ପଇସା ୟୁଁାନଂଡେଡେ ।

ସେଥିରେ ଆମେ ଚଳୁଁ — କଡଲିଁ ମାନ୍ଲେ ଆମେଏଂଢନାଇ ।

ପିଲାଙ୍କୁ ଇସ୍କୁଲ୍କୁ ପଠାଅ — ପାସିଜାନ୍ଜ ଇସ୍କୁଲ୍ ଆପ୍ପାଇବା ।

ସେମାନେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ବଡ଼ମଣିଷ
ହେବେ — ଆନ୍ନଙ୍କି କାଂବଲାନ୍ ସୁଁାଲ୍ନେଂଜ ଡେଂ
ମାନ୍ଗ୍ସ ଡ଼େଡେ ।

ଆଜି କଣ ଖାଇଛ ? — ଲ୍ମିଁ ଇଢଂ ଆଗାଲେ ?

ମାଣ୍ଡିଆ ଜାଉ ଖାଇଛୁ — ସିଢଣକୁଡ଼ୁ ଆଗାଲଭ ।

ତରକାରି କଣ କଲ ? — ଇଢଂ ଆ ତନଂଗାଲ୍ ଆସଦ୍ଜାଲେ ?

ଶାଗମାନ ଖାଇଲୁଁ — ଢ଼ଆବାନ୍ ଆଜୁମ୍ଲାଭ ।

ଏ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ କାହିଁକି ପିନ୍ଧଛ ? — କାନ ଆଲନ୍ ଇଢଂ ଆନ୍ନ୍ ଅକଜଦନେ ?
ଅମେ ମାଙ୍କଡ଼ ସଓର — ମାନ୍‌ଲେ କାରୁ ସଓରକ
ଅମେ ବଣମାଙ୍କଡ଼ ପରି ବଣରେ ଥାଉ — ମାନ୍‌ଲେ ଗାଡ଼ାଥା କାତୁ ଯେଁଙ୍କା ଗାଡା ଆଡାକୁଡନାଇ ।
ମାଙ୍କଡ ପରି ଶାଗଡାଳ ଖାଉଁ — କାତୁଂ ଦେଁଙ୍ଗା ଅଲନ୍ କୁଗବ୍ ଆଗାଡାଇ ।
ଆମର ବଡ଼ ଦୁଃଖ — ମାନ୍‌ଲେଁ ବଡ଼ ଡୁକ୍‌କା ।
ଖାଇବାକୁ ପେଜ୍ ନାହିଁ — ଅଗାବଂ ଅଡାକୁଡ୍‌ଡ ।
ପିନ୍ଧିବାକୁ ଖଜ ନାହିଁ — ଆଜଜନାବଂ ସିଂରଡ ।
ରଘୁଣ୍ଡି ଖର ଦରବର କରୁଛ — ରଘୁଣ୍ଡି ଗୁଗୁନା ଆଲାର୍ ସାବ୍‌କାଡଲେଂ ।
ଅମ ଜମି ତା ଜମି ଲଗିଛୁ — ଲାବଲେନ୍ ଆଲବ ମାଇଲନ୍ ସିତେ ।
ସେ ଅମ ହଡ଼ ହାଣି ତା ଜମିରେ ମିଶାଉଛୁ— ଆନନ୍ ଇଡ୍‌ଲେନ୍ ଇଲେ ଆଲବାଲଂ ମାଇଟେ ।
ଅପରିକଲେ ଠେଙ୍ଗା ଉଞ୍ଚାଉଛୁ — ଅଡାଂଲନା ଏଣ୍ଡେ କୁଡାମଂ ଡାଙ୍ଗ୍ ଡରଡେ ।
କହୁଛୁ "ତୋ ବାପା ପଇକୁ ଯ" — କରଡନେ - ଉଅବାନାମ୍ ଇୟୁ ।
ସେ ଦେଖିଲେ, ବେଶି ପଇସା ଥିବା ଲୋକ— ଆନନ୍ ଗିଇଲା ବଂଡ଼େ ଆଲଡାଂ ପଇସାଂ ଆଡାକୁ ଥ ମାନ୍‌ରା ।
ଆମେ ଦେଖିଲେ, ଧନ ନଥିବା ଲୋକ — ମାନ୍‌ଲେ ଗିଇଲାଂଡ଼େ ଦନଡଡାଂ ଅମାନ୍‌ରା ।
ସେଥିପାଇଁ ଆମେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୁଦ ହୋଇ ଚାହୁଁ — ଡନ୍ତୁ ଆଗୁନ୍ ମାନ୍‌ଲେ ଏଲେ ଏରେ କରଗାନ୍‌ଲେ ଆସିଡାଇ ।
କେବେ ଆମ ଅଜାର ଅଜାକୁ ଆଠଅଣା
ପଇସା ଉଧାର ଦେଇଥିଲା ତା ଅଜାର ଅଜା— ଅଙ୍ଗାନ୍ କଜେଲେନ୍ ଆଜୁଜ ବାଗୁସୁଜା ଲେକୁ ଗୟାନେଢଂ ଆଜୁନ୍ ଆଜୁଜୁ ।
ତୁଣ୍ଡି କହୁଛୁ ସେ ଋଣ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ହେଲାଣି ହଜାରେ ଟଙ୍କା — ତୁଣ୍ଡି ଗାନ୍‌ଡେ କନ୍ତୁ ଆ ଶଡ଼ା ମାଟଂମାରଂଲେ ବ ହଜାର ଡେଲେ ।

ପ୍ରତିବର୍ଷ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଆମର ଗୋରୁ ଛେଳି ନେଇଯାଉଛି — ତିଲ ମିଇନ୍ୟୁମ୍ ଇନ୍ତ ଆଗ୍ନନ୍ କିଂ ଆନିଂ ମାନ୍ଲେ ଡାଙ୍ଗ୍ ନଇଲେ କୁମେଲେ ପାଆନ୍ତେ ।

କାଗଜ ଦେଖା କହିଲେ କାଗଜ କାଢ଼ୁନାହିଁ — କାଂହଲନ୍ ଆଗୁଲେନ୍ଂ ଗାମ୍ଲେ ଙ୍ଂଡେ ଆଡାବେ ।

କଥା କହିଲେ ମାଡ଼ ମାରୁଛି — ବର୍ଷ୍ଂଙ୍ଂଡେ ମାଡ଼ଭ୍ ଦଡନେ ।

ତାକୁ ଆମର ଖୁବ ଭୟ — ଆନନ୍ ମାନ୍ଲେ ଗୁଗୁନ୍ନା ଆ ବାଂଛଂ ।

ହଉ ମୁଁ ବୁଝିବି, ଆଉ କଣ ଦରକାର ? — ଆଓ, ମେଁ ଏ ବୁଝିଭାଇ, ବାରଂ ଇଡ଼ ଲ୍ଡ଼ା ?

ଆମଗାଁକୁ ନାଳ ବାନ୍ଧ ଦିଅ — ଗର୍ଜାଂଲେ ଆ ଜଡ଼ା କଇବା ।

ଜମିରେ ପାଣି ମାଡ଼ିବ — ସାରବାଂ ଡାଆଁ ସୁଁଡେ ।

ତୁମେ କିଛି ଦେଇ ପାରିବ ? — ଆମ୍ବିଂ ଇଲ୍ଲାଜା ରିବ୍ତ ଆଡଇଡେ ?

ଆମେ କାହୁଁ ପାଇବୁଁ ? — ମାନ୍ଲେନ୍ ଢ଼ିଆନ୍ ଆସ୍କାଗାଇ ।

ହଉ, ସେ କଥା ବୁଝିବା — ଆଓ, କନ୍ତ ଆ ବର୍ଣ୍ଣା ଆଗାଲ୍ଂବା ।

ଆଉ କଣ ଦରକାର ? — ବାରଂ ଇଡ଼ ଲୂଡ଼ା ?

ଆମର ବନ୍ଧୁକ ଲୋଡ଼ା — ମାନ୍ଲେ ବାଡ଼ା ଲ୍ଡ଼ା ।

ବନ୍ଧୁକ କଣ କରିବ ? — ବାଡ଼ାଁ ଇଡ଼ଂ ଆତୁବ୍ଡେ ?

ହରିଣ ଆମ ଫସଲ ଖାଉଛି — ଆଲବାନ୍ ସାନ୍ଟୁମ୍ଲେ ଘୁମ୍ଡେ ।

ବଣକୁ ଗଲେ ବାଘ ଧରୁଛି — ଗାଡ଼ା ଆଇଙ୍କେଂଡେ କନା ସ୍ୱାମ୍ଡଲେ ।

ହଉ, ବନ୍ଧୁକ ଦିଆଯିବ — ତେଡ, ବାଡା ଡାନଇଡେଡେ ।

ତୁମର ସବୁ ଅସୁବିଧା ଆମେ ଦୂର କରିବୁଁ — ଅମ୍ବିଂ ସାବଂ ଆନସୁ ମାନ୍ଲେ ଆ ସାଁଙ୍ଗାଡାଇ ।

ଏ ଦେଶର ଆଉ ରଜାନାହାନ୍ତି ଜମିଦାର ନାହାନ୍ତି — କାନ ଆଡ଼ିସାଇଁ ବାସଂ ରଜାଡ, ଜମିଂ ଦାରଡଂ ।

ଏ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ — କାନ୍ଦ ଆ ଢିହ୍ବା ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲେ ।
ଆମେ ତୁମେ ସମସ୍ତେ ଏଠି ରଜା — ଅ.ସ୍ପୁ ° ମାନ୍ ଙ୍କୋ ଧାକ୍ଟ°ଙ୍କେ
ଛନେ ରାଜା ।
ତୁମୁକୁ କେହି ହରବର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ — ଅମ୍ଭି ° ମଇନାଜା ଅ୍ଥାସ୍ର ଅ:ମେଢ°ଙ୍କ ।
ହଉ ଯାଅ, ପୁଣି ପଚ୍ଛ ଦେଖାହେବା — ଡେଡି, ବାସ୍ର° ବଡାଙଥର୍
ଆଲ୍ଗିଛବା ।

ଦ ଭର୍ଗୋଆନ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର